

Ἐκκλησιαστικό φρόνημα

Επὶ τὴν ἐποχὴ μας πού τὰ πάντα διακυβεύονται καὶ χάνουν τὴν ἀξία τους ἀκοῦμε συχνά νά δημιουργεῖται ἓνα εὐλογο ἐρώτημα, ἰδιαίτερα στοὺς ἐκκλησιαστικούς κύκλους. Τί εἶναι ἐκκλησιαστικό φρόνημα; Πῶς τὸ ἀποκτάει κανεὶς; Πῶς μπορεῖ νά τὸ διασώσει; Μήπως ὑπάρχει κίνδυνος ἀπολυτοποίησης ἢ σχετικοποίησης του;

Ἐπάρχει πράγματι μία ἔντονη παραπληροφόρηση γύρω ἀπὸ αὐτὸ τὸ θέμα. Πολλοί, ὄχι ἄστοχα, λένε ὅτι ἔχει πνευματικὸ βάθος καὶ χρειάζεται ἰδιαίτερη σύνεση καὶ διάκριση ὡς πρὸς τὴν προσέγγισή του.

Ἄλλοι θεωροῦν ὅτι ἡ ἀγνοία ἐκείνων πού δροῦν αὐτόνομα καὶ μέ ἐγωπάθεια προκαλώντας ζημιά στὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησία εἶναι ἡ αἰτία πού σήμερα καλλιεργεῖται

ἓνα νοσηρὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα.

Ἄλλοι μιλοῦν γιὰ ἐπίδραση προτεσταντικῶν κύκλων, στοὺς ὁποίους τὰ ὅρια εἶναι δυσδιάκριτα καὶ ἔχουν ὡς ἐπακόλουθον ἓνα νόθον ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα.

Κάποιοι πάλι ἄλλοι τύποι ὁμαδοποιοῦν τοὺς χριστιανούς καὶ τοὺς σέρνουν ἀπὸ πίσω τους, δημιουργώντας ὁπαδούς πού ἀπὸ τοὺς ὑγιά σκεπτόμενους εἶναι κατακριτέοι.

Ἡ σύνδεση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος μέ ἐξωτερικούς τύπους χωρὶς οὐσία, ὅταν θεωροῦμε ὅτι οἱ ἄλλοι μᾶς ἀποδέχονται μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ κατέχουμε κάποια ὑψηλὴ ἐκκλησιαστικὴ θέση καὶ πρέπει νά μᾶς κάνουν τυφλὴ ὑπακοή, ἀλλὰ καὶ ἄλλες παρόμοιες ἐνέργειες συνι-

Στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἐκτὸς τῶν Μυστηρίων ὑπάρχουν καὶ ἄλλες τελετές πού μεταδίδουν τὴ θεία Χάρη στοὺς πιστοὺς. Μία ἀπ' αὐτὲς εἶναι καὶ ὁ Ἁγιασμός, Μικρὸς ἢ Μεγάλος. Κατὰ τὴν τελετὴ τοῦ Ἁγιασμοῦ μέ τὴν ἐπίκληση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν σταυροειδῆ ἐμβάπτιση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στό νερὸ ἀγιάζεται τὸ νερὸ καὶ ὅσοι ραντίζονται ἢ πίνουν ἀπ' αὐτό, ἀγιάζονται, θεραπεύονται ἀπὸ ψυχικὲς καὶ σωματικὲς ἀσθένειες καὶ προστατεύονται ἀπὸ δαιμονικὲς ἐπιρροές. Ὁ Μεγάλος Ἁγιασμός προῆλθε ἀπὸ τὸν ἁγιασμό τῶν ὑδάτων γιὰ τὴν βάπτιση τῶν κατηγουμένων στὰ Ἐπιφάνεια (Χριστούγεννα καὶ Βάπτιση τοῦ Χριστοῦ μαζί). Γι' αὐτὸ τὰ Χριστούγεννα καὶ τὰ Θεοφάνεια μέχρι σήμερα ψάλλουμε στὴ δέση τοῦ Τρισαγίου τό: «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε». Οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ εἶχαν τὴ συνήθεια νά παίρνουν ἀπὸ τὰ βαπτιστήρια λίγο ἁγιασμένο νερὸ γιὰ χρῆση (ράντισμα καὶ πόση) στὰ σπίτια τους, γιὰ εὐλογία καὶ προστασία. Ὑπῆρχε τότε ἡ συνήθεια αὐτοὶ πού ἐπρόκειτο νά βαπτισθοῦν, νά νηστεύουν. Μαζί τους νήστευαν καὶ οἱ ἀνάδοχοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι χριστιανοὶ γιὰ συμπάρασταση ἢ γιὰ νά ξαναζήσουν τὴ δική τους Βάπτιση.

Ἐνα συνεχόμενο θαῦμα στὴν Ὀρθόδοξία εἶναι καὶ τὸ ἀναλλοίωτον τοῦ ἁγιασθέντος ὕδατος τοῦ Μικροῦ ἢ τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ. Πολλὲς φορές βρίσκονται σὲ θεμέλια οἴκων δοχεῖα μέ Μικρὸ Ἁγιασμό νά παραμένει ἀναλλοίωτος γιὰ δεκάδες ἢ ἑκατοντάδες χρόνια. Κατὰ τὰ Θεοφάνεια, καθὼς ἀγιάζεται μέ τὸν Μεγάλον Ἁγιασμό ὅλη ἡ κτίσις, ἔχει τὴ δύναμη ἢ εὐλογία τῶν ὑδάτων, πού πολλές γυναῖκες παίρνουν νερὸ ἀπὸ ὅποιον ἀδῆποτε πηγή ἢ βρύση καὶ παρασκευάζουν ψωμί χωρὶς προζύμι ἢ μαγιά.

Τὸ περιοδικὸ αὐτὸ εἶναι ἀφιερωμένο στὸν Ἁγιασμό.

στοῦν, ἂν μὴ τι ἄλλο, ἀλλοίωση τοῦ γνησίου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος. Χωρίζουμε δηλαδή

τούς ανθρώπους και τούς κατηγοριοποιούμε με βάση τὰ ἐξωτερικά τους γνωρίσματα, πού ἂν τὰ ἐξιχνιάσουμε περισσότερο δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρά δικές μας ἐπιλογές, δικές μας ἁμαρτίες, δικά μας πάθη.

Ἄλλος κίνδυνος πού ἐλλοχεύει καί ἴσως θά μπορούσε νά χαρακτηριστεῖ καί ὡς σύγχρονος πειρασμός, εἶναι ὅτι οἱ σημερινές συνθήκες ζωῆς αὐτοματοποίησαν τή ζωή μας φέροντας ἕνα ὑπερκαταναλωτισμό ὄχι μόνο στά ὑλικά ἀγαθά, ἀλλά καί στή σκέψη καί στή στείρα γνώση, μέ ἀποτέλεσμα νά λείπει ἀπό τόν σύγχρονο ἄνθρωπο ἡ ἔννοια τῆς μαθητείας καί ἡ καλλιέργεια τῆς ὑπακοῆς στήν Ἐκκλησία. Ἐνα παράδειγμα θά μπορούσε νά θεωρηθεῖ τό μυστήριο τοῦ βαπτίσματος, ὅπου ἔχουν ἐφεύρει διάφορους τρόπους ἐκκοσμίκευσης καί ἀποπροσανατολισμοῦ τῶν καλεσμένων ἀπό τό μυστήριο, μέ ἐντυπωσιακούς στολισμούς καί παιδικές φιγούρες γύρω ἀπό τήν κολυμβήθρα. Ὅταν ὀρθά γίνει κάποια παρατήρηση ὅτι ὅλα αὐτά δέν ταιριάζουν μέ τήν ἱερότητα τοῦ μυστηρίου, τότε ἀμέσως ἐγείρονται ἐνστάσεις καί ἀκούγονται ὑποτιμητικοί χαρακτηρισμοί γιά τό ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν συμβαδίζει μέ τήν πρόοδο καί τήν ἐξέλιξη. Ἀπό τίς ἀντιδράσεις αὐτές παρατηροῦμε ὅτι λείπει τό γνήσιο, τό αὐθεντικό φρόνημα πού ἀποτελεῖ καί τό ἐχέγγυο γιά νά μή σφάλλουμε καί νά μήν αὐθαιρετοῦμε.

Τό ἐκκλησιαστικό φρόνημα εἶναι κάτι ἄλλο ἐντελῶς ξεχωριστό ἀπό ἐμας. Ἐκφράζει τήν καθολικότητα καί τήν διαχρονικότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι καρπός ἀγιοπνευματικός πού βιώνεται ἀπό τόν κάθε ἄνθρωπο πού ἔχει καθαριστεῖ ἀπό τὰ πάθη του καί μπορεῖ νά διακρίνει εὐκρινῶς τὰ ὅρια μεταξύ ἀλήθειας καί πλάνης, μεταξύ τοῦ ἀτομικοῦ ἐγώ καί τοῦ ἐκκλησιαστικοποιημένου ἐμεῖς. Ἡ Ἐκκλησία πάντα ἐκφράζει αὐτό πού ἔλεγε ὁ Βικέντιος ὁ ἐκ Λειρῖνου «ὅ,τι πάντοτε πανταχοῦ καί ὑπό πάντων ἐπιστεύθη». Δέν μπορεῖ γιά κανένα λόγο νά παρεκκλίνει ἀπ' αὐτό. Διαβάζουμε στά συναξάρια τῶν ἁγίων ὅτι ἐδιώκοντο, ἐσυκοφαντοῦντο, ἀλλά ὑπέμεναν τὰ πάντα μέ ἐγκαρτέρηση καί προσευχή, χωρίς νά ἀντιδρῶν καί χωρίς νά χάνουν τήν ἐσωτερική τούς ἡρεμία. Αὐτή ἡ στάση δηλώνει τήν γνησιότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος πού κατεῖχαν καί ἡ ὁποία μεταφράζεται ἀπλά σέ ἀγάπη πρὸς τόν Θεό καί πρὸς τόν πλησίον.

Στόν κάθε κληρικό εἶναι χαρακτηριστική ἡ προσταγή πού τοῦ ἀπευθύνει ὁ Ἐπίσκοπος κατά τήν ἡμέρα τῆς Χειροτονίας του, ὅταν τοῦ λέει: «*Λάβε τήν παρακαταθήκην ταύτην καί φύλαξον αὐτήν μέχρι τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Κυρίου*». Αὐτό σημαίνει γιά τόν κάθε κληρικό ὅτι λαμβάνει τήν ὀρθόδοξη ἀλήθεια τῆς πίστεως καί τό ὀρθόδοξο ἦθος τῆς Ἐκκλησίας ὅπως τὰ παρέδωσαν ὁ Χριστός, οἱ Ἀπόστολοι καί οἱ Πατέρες. Σ' ὅλη του τήν διακονία, παράλληλα μέ τήν ὑπακοή στόν Ἐπίσκοπό του, αὐτά πρέπει νά φυλάττει χωρίς νά ξεφεύγει ἀπό τὰ καθορισμένα ὅρια. Ἐτσι λειτουργεῖ ἡ Ἐκκλησία μας. Ἡ συμφωνία καί ἡ ἐνότητα τῶν μελῶν της ὁμοιάζει μέ τήν κιθάρα ἡ ὁποία ἔχει πολλές χορδές, ἀλλά ἡ καθεμία δίνει τόν δικό της ἦχο.

Ἀπ' ὅλα αὐτά μπορούμε νά συμπεράνουμε ὅτι τελικά τό ἐκκλησιαστικό φρόνημα εἶναι τό ζητούμενο. Π' αὐτό ἄς καταβάλλουμε τήν ἀνάλογη πνευματική προσπάθεια οὕτως ὥστε νά καλλιεργηθεῖ μέσα μας, ἄς προσπαθήσουμε νά ἐνδυναμωθοῦμε μέ τὰ ἁγιαστικά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας καί ἄς μή ξεχνᾶμε νά ἐπιζητοῦμε τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ, πού ἀναπληρεῖ τὰ ἐλλείποντα καί τό ἔλεός Του, πού μᾶς καταδιώκει πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μας.

† Μ. Ρ. Κ.

 Η ΟΔΟΣ 	
Κωδικός ἐντύπου ISSN 1790-6733	
Τετραμηνιαία ἐκδοση τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ρόδου Τηλέφωνο: 22410 34300 Fax: 22410 73480 Internet: www.imr.gr e-mail: imrodou@imr.gr <i>Συντάσσεται ἀπό ἐπιτροπή</i>	Ἐπιμέτοχος Σύνταξης Ἀρχιμ. Μάξιμος Παναγιώτου Προαιρετικές συνδρομές Ἀριθμ. Βιβλ. Ἐθνικῆς Τραπεζίας 461/296168-79
Ἰδιοκτήτης Ἱερά Μητρόπολις Ρόδου Ἐκδότης Μητροπολίτης Ρόδου κ. Κύριλλος	Ἐκδοτική Παραγωγή ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε. Ἀρδηττοῦ 12-16, Ἀθήνα Τηλ. 210-9217513, Fax: 210-9237033 www.eptalofos.gr e-mail: info@eptalofos.gr

Ἡ παράδοση τῆς εὐλογίας τοῦ ὕδατος καί ὁ Μέγας Ἁγιασμός

τοῦ Παναγιώτη Ι. Σκαλτσῆ, ἀναπληρωτῆ Καθηγητοῦ Α. Π. Θ.

α) Γενική ἀναφορά στήν εὐλογία τοῦ ὕδατος

Στή λειτουργική μας παράδοση εἶναι γνωστή ἀπό πολύ παλαιά ἡ εὐλογία τοῦ ὕδατος τόσο στά πλαίσια τῆς ἀκολουθίας τοῦ Βαπτίσματος, ὅσο καί γενικότερα γιά τήν ἴαση ψυχῶν καί σωμάτων, τήν ἀποτροπή κάθε ἀντικείμενης δύναμης καί τόν ἁγιασμό τῶν ἔργων τοῦ ἀνθρώπου. Τό νερό, ὅπως καί κάθε ὑλικό στοιχεῖο, ἐάν προσλάβει τή χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μᾶς κάνει κοινωνούς μίας πραγματικότητας πού δέν μπορούμε νά δοῦμε μέ τό μάτι καί νά κατανοήσουμε μέ τή λογική διαδικασία. Μᾶς μυσταγωγεῖ στήν ἐν Χριστῷ ζωή καί ἀποκτᾶ μυστηριακή καί σωτηριολογική ἀξία.

Ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχθηκε τή σημασία τοῦ νεροῦ ὡς «ἀρχή τῶν ὄντων» κατά τήν κοσμολογική ἀντίληψη τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, ἀξιοποίησε τό θρησκευτικό του συμβολισμό ὡς μέσο καθαρμοῦ καί σύμβολο τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου, καί στηρίχθηκε στό γεγονός ὅτι κατά τήν πρώτη δημιουργία ἀπό τό νερό ξηπήδησε ἡ ζωή. Ἔτσι π.χ. καί στό ἅγιο Βάπτισμα γεννιέται μία νέα ὑπαρξη «ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος» (Ιω. 3, 5), κατά τόν μέγα ἁγιασμό τήν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων «λαμπαδοφεγγεῖ πᾶσα ἡ κτίσις ἄνωθεν», καί σέ κάθε ἄλλη ἁγιαστική πράξη τό νερό γίνεται «φάρμακον ζωῆς καί σωτηρίας».

Ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, εἶναι γνωστή στήν ἀρχαία Ἐκκλησία ἡ πράξη νά εὐλογεῖται τό νερό γιά τόν ἁγιασμό γενικά τοῦ ἀνθρώπου καί τῶν δραστηριοτήτων του. Στό Εὐχολόγιο τοῦ Σεραπίωνος ἐπισκόπου Θμουέως, περιοχῆς τῆς κάτω Αἰγύπτου (μέσα 4ου αἰ.), μαρτυροῦνται δύο σχετικές εὐχές μέ

τόν τίτλο α) «Εὐχή περί τῶν προσφερομένων ἐλαίων καί ὑδάτων» καί β) «Εὐχή εἰς ἔλαιον νοσούντων ἢ εἰς ἄρτον ἢ εἰς ὕδωρ». Στήν πρώτη γίνεται ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ γιά νά ἀποκτήσουν τά ὕδατα «δύναμιν θεραπευτικήν» καί διά τῆς πόσεως νά φύγει «πᾶς πυρετός καί πᾶν δαιμόνιον καί πᾶσα νόσος». Στή δεύτερη γίνεται ἐπίκληση τοῦ Θεοῦ Πατέρα γιά τόν ἁγιασμό τοῦ ἐλαίου καί κατ' ἐπέκτασιν τοῦ ἄρτου ἢ τοῦ ὕδατος «εἰς ἀλεξιφάρμακον παντός δαιμονίου, εἰς ἐκχωρισμόν παντός πνεύματος ἀκαθάρτου, εἰς ἀφορισμόν παντός πνεύματος πονηροῦ, εἰς ἐκδιωγμόν παντός πυρετοῦ καί ρίγους καί πάσης

ἀσθενείας, εἰς χάριν ἀγαθῆν καί ἄφεσιν ἀμαρτημάτων, εἰς φάρμακον ζωῆς καί σωτηρίας, εἰς ὑγείαν καί ὀλοκληρίαν ψυχῆς, σώματος, πνεύματος, εἰς ρῶσιν τελείαν».

Ἐκτός ἀπό τίς ὡς ἄνω εὐχές ἔχουμε καί ἄλλες μαρτυρίες σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες ἀπό τόν 4ο μ.

Χ. αἰ. εἶναι γνωστή ἡ πράξη ραντισμῶν καί ἀγνισμῶν τοῦ ὕδατος «μετά προσευχῶν καί σταυρικῶν ἐπισφραγίσεων συνοδευομένων» κατά τόν Κωνσταντῖνο Καλλίνικο (Ὁ Χριστιανικός Ναός καί τά τελούμενα ἐν αὐτῷ, σ. 533). Κατά τόν ἱστορικό Θεοδώρητο π.χ. κατελύθησαν εἰδωλολατρικά τεμένη ἀπό τόν ἐπίσκοπο Ἀπαμείας Μάρκελλο μέ τό ραντισμό ἁγιασμένου καί σφραγισμένου διά τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ ὕδατος (PG 82,1244-1245). Μέ ἁγιασμένο ἐπίσης νερό, κατά πληροφορίαν τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου, διελύθησαν οἱ φαρμακεῖες καί οἱ μαγεῖες πού ἐμπόδιζαν τήν ἀνέγερση μεγάλου Ναοῦ στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀπό τόν ἐξ Ἑβραίων χριστιανό Ἰώσηπο, ὁ ὁποῖος ἔζησε στά χρόνια τοῦ Μ. Κωνσταντίνου (PG 41, 425-428). Εὐλογημένο ὕδωρ χρη-

σιμοποιήθηκε ακόμη και για τή θεραπεία νοσοῦντος ἵππου (PG 82,1376).

β) Ὁ Μέγας Ἁγιασμός

Ὅσον ἀφορᾶ εἰδικότερα τήν ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ, αὐτή σχετίζεται μέ τήν ἑορτή τῶν Θεοφανείων ὡς ἐτήσια ἀνάμνηση τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου στόν Ἰορδάνη ποταμό γνωστή ἀπό τήν τρίτη μ. Χ. ἑκατονταετία στήν Ἀνατολή (Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Στρωματεῖς I, XXI, PG 8, 888 A). Κατά μίμηση τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τήν παραμονή τῶν Φώτων καί στά πλαίσια τῆς παννυχίδος ἐτελοῦντο, μετά τήν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου, τά βαπτίσματα τῶν κατηχομένων. Ἀπό τό ἁγιασμένο νερό τοῦ βαπτίσματος οἱ πιστοί, κατά τή μαρτυρία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἔπιναν γιά νά ἁγιασθοῦν καί ἔπαιρναν πρός ραντισμόν καί ἁγιασμόν τῶν οἴκων των «ἅπαντες ὑδρευσάμενοι οἴκαδε τά νάματα ἀποτίθενται καί εἰς ἐνιαυτόν ὀλόκληρον φυλάττουσιν, ἅτε δὴ σήμερον ἁγιασθέντων τῶν ὑδάτων» (PG 49, 366). Ἡ συνήθεια αὐτή διαδόθηκε σιγά-σιγά σ' Ἀνατολή καί Δύση, ἡ δέ ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ ἀπέκτησε μίαν αὐτοτέλεια στά πλαίσια πάντοτε τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων. Πρός τήν κατεύθυνση αὐτή συνέβαλε ὀπωσδήποτε τό γεγονός τῆς ἐπικράτησης τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ καί τῆς ἀποδυνάμωσης τοῦ θεσμοῦ τῶν κατηχομένων.

Ἡ παρέμβαση ἐπίσης τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Πέτρου τοῦ Γναφέως (465-475) εἶχε καθοριστική σημασία στή διαμόρφωση τῆς πράξης νά τελεῖται ἔκτοτε ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ δύο φορές, τήν παραμονή τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων, ἀλλά καί τήν κυριώνυμη ἡμέρα. Κατά τόν ἱστορικό Θεόδωρο Ἀναγνώστη ὁ ἐν λόγῳ Πατριάρχης γιά καθάρᾳ πρακτικούς λόγους καί πρός διευκόλυνση τῶν πιστῶν καθιέρωσε «*τήν ἐπί τῶν ὑδάτων ἐν τοῖς Θεοφανείοις ἐπὶ κλησιν ἐν τῇ ἑσπέρα γίνεσθαι*» (PG 86, 208). Ἐτσι διαχωρίσθηκε ὁ καθαγιασμός τοῦ ὕδατος γιά τήν ὑδρευση τῶν πιστῶν ἀπό τόν ἁγιασμό τῆς κυριώνυμης ἡμέρας, πού συνδεόταν μέ τή βάπτισή τῶν κατηχομένων.

Ἡ ἐξέλιξη αὐτή δημιούργησε καί κάποια προβλήματα, τά ὁποῖα μέχρι σήμερα προκαλοῦν σύγχυση

στούς χριστιανούς. Ὁ Ἁγιασμός τῆς παραμονῆς θεωρεῖται κάπως ὑποβαθμισμένος καί ὀνομάζεται «μικρός», προοριζόμενος γιά νά πίνεται, ἐνῶ τῆς κύριας ἡμέρας ὀνομάζεται «μέγας», προοριζόμενος γιά ραντισμό τῶν σπιτιῶν καί τῶν κτισμάτων. Αὐτή ἡ ἐκτίμηση καί συνήθεια ὁμως εἶναι λάθος. Ἀπό τή δομή, ἀλλά καί τό περιεχόμενο τῶν εὐχῶν, τῶν διακονικῶν καί τῶν τελετουργικῶν διατάξεων φαίνεται ὅτι πρόκειται γιά μία ἀκολουθία τελούμενη δύο φορές τόσο πρός πόσιν καί ραντισμόν, ὅσο καί πρός φύλαξη στό σπίτι. Ἡ μόνη διαφορά σήμερα βρίσκεται στό προοίμιο «Τριάς ὑπερούσιε...» πού ὡς ἐγκώμιο τῆς ἑορτῆς κατά τήν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων προηγείται τῆς εὐχῆς «Μέγας εἰ Κύριε...». Παλαιότερα ὁμως τό ἐγκώμιο αὐτό, ποίημα τοῦ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, δέν διαβαζόταν καθόλου ἢ ἀπηγγέλετο κατά τόν ἁγιασμό τῆς παραμονῆς. Ὁ ἱερέας εἶχε τήν εὐχέρεια νά τό ἀναγνώσει ἢ ὄχι.

Ἡ νηστεία ἐπίσης τῆς παραμονῆς πιστεύεται ἐν πολλοῖς σήμερα ὅτι γίνεται γιά τή μετάληψη τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ. Ὑπάρχει μάλιστα ἡ ἄποψη ὅτι δέν κοινοῦμε τήν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων, διότι θά πάρουμε ἁγιασμό καί «εἶναι τό ἴδιο».

Ἡ ἀλήθεια ὁμως εἶναι ὅτι ἡ ἐν λόγῳ νηστεία γίνεται ὄχι γιά τόν ἁγιασμό, ἀλλά πρός ἔξαρσιν τῆς ἑορτῆς καί προπαρασκευή γι' αὐτήν μέ νηστεία, κατά τό ἀρχαῖο ἔθος σύμφωνα μέ τό ὁποῖο τῶν μεγάλων ἑορτῶν προηγεῖτο μία ἡμέρα νηστείας. Στήν ἀρχαία Ἐκκλησία τό ἔθος αὐτό σχετιζόταν μέ τήν προετοιμασία τῶν κατηχομένων γιά τό βάπτισμα. Ὑπάρχει βεβαίως νηστεία πρὶν τόν ἁγιασμό «ἀλλ' αὐτή -ὅπως γράφει ὁ καθηγητής Ἰωάννης Φουντούλης- δέν εἶναι νοητό νά εἶναι αὐστηροτέρα ἢ μακροτέρας διαρκείας ἀπό τήν προβλεπομένη γιά τήν προσέλευση στή θεία Κοινωνία νηστεία, τήν λεγομένη 'εὐχαριστιακή νηστεία'» (Ἀπαντήσεις εἰς Λειτουργικάς Ἀπορίας, τόμ. Ε', σ. 236). Σέ καμία ἐπίσης περίπτωση δέν μπορεῖ ὁ Μέγας Ἁγιασμός νά ὑποκαταστήσει τή θεία Κοινωνία. Δίδεται ἀντ' αὐτῆς σέ ξεχωριστές περιπτώσεις, διότι ἀκριβῶς «τοῦτο τό ὕδωρ κατ' οὐδέν ἐλαττούμενον τοῦ τῶν ἁγίων Θεοφανείων» (Συμεών Θεσσαλονίκης, Διάλογος..., Ο', PG 155, 237 B). Εἶναι τό ἴδιο νερό μέ αὐτό τοῦ βαπτίσματος. Γι' αὐτό ὁ ἱερέας μπορεῖ νά βαπτίσει κάποιον μέ αὐτό τό νερό

τήν ημέρα μόνο τῶν Θεοφανείων. Κατά τόν ἅγιο Συμεών Θεσσαλονίκης τόν καιρό τῶν Θεοφανείων τελοῦμε τά τοῦ βαπτίσματος «εἰς ἐγκαίνια τοῦ θείου βαπτίσματος καί ἡμῶν τῆς χάριτος ἀνακαινισμόν» (Διάλογος..., 121, PG 155, 325 A). Κατά τόν ἅγιο Ἀθανάσιο Πάριο ὁ Μέγας Ἁγιασμός ἔχει δύναμη λουτροῦ παλιγγενεσίας καί ἀποτελεῖ συμβολική ἀνάμνηση τῆς ἀπό τό Χριστό θείας ἀναγεννήσεως (Ἐκθεσις, εἶπουν ὁμολογία τῆς ἀληθοῦς καί ὀρθοδόξου πίστεως..., σ. 124).

Ὁ Μέγας Ἁγιασμός, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τροποποιημένη μορφή τῆς ἀκολουθίας τοῦ Βαπτίσματος καί στή χειρόγραφη παράδοση μαρτυρεῖται ὡς πρός τά βασικά του στοιχεία ἀπό τό τέλος τοῦ 8ου αἰ. (Βαρβερινός κώδικας 336), τελεῖται σέ συνάφεια μέ τή θεία Λειτουργία. Αὐτό γίνεται κυρίως τήν παραμονή, ἐνῶ τήν κύρια ἡμέρα στά μέν μοναστήρια τελεῖται στό τέλος τοῦ Ὁρθρου, στίς δέ ἐνορίες τελεῖται στό τέλος τῆς θείας Λειτουργίας. «Ἡ διαφορά αὐτή -σημειώνει ὁ Παναγιώτης Τρεμπέλας- ἐξηγεῖται πλήρως διά τῆς προϋποθέσεως, ὅτι τήν μέν παραμονή ἐτελεῖτο τό κατ' ἀρχάς ὁ καθαγιασμός τοῦ ὕδατος, ἵνα ἐξ αὐτοῦ ἀντλήσωσιν οἱ πιστοί, τήν δέ ἡμέρα τῆς ἐορτῆς καθηγιαζέτο τό ὕδωρ διά τό βάπτισμα τῶν κατηχουμένων» (Μικρόν Εὐχολόγιον, τόμ. Β', σ. 17).

Τό γεγονός ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀκολουθία παρεμβάλλεται οὐσιαστικά μεταξύ τοῦ τέλους τῆς θείας Λειτουργίας καί πρὶν ἀπό τήν ἀπόλυσή της, μεταξύ δηλαδή τῆς ὀπισθαμβώνου εὐχῆς καί τοῦ «εἴη τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον», στερεῖ ἀπό τόν Μέγα Ἁγιασμό τήν ξεχωριστή ἔναρξη καί ἀπόλυση. Ἡ πόση τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ γίνεται μετά τή θεία Κοινωνία καί πρό τοῦ ἀντιδώρου. ■

Ἁγίου Ἰωάννη Μαξίμοβιτς: Κήρυγμα γιά τήν ἐορτή τῶν Θεοφανείων

(Ἀπό τό βιβλίο: Ὁ Ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ἅγιος Ἰωάννης Μαξίμοβιτς, ἐκδ. Μυριόβιβλος, σσ. 285-287)

Σήμερα ἡ φύση τῶν ὑδάτων καθαγιαζεται. Σήμερα ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ βαπτίζεται στά ὕδατα τοῦ Ἰορδάνη, χωρίς νά ἔχει ἀνάγκη ὁ Ἰδιος νά ἐξαγιστεῖ, ἀλλά προκειμένου νά ἐξαγιστεῖ τό ἁμαρτωλο ἀνθρώπινο γένος ἀπό τόν ρύπο.

Σήμερα οἱ οὐρανοί ἀνοίγουν καί ἡ φωνή τοῦ Θεοῦ Πατέρα ἀκούγεται: «οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός». Τό Ἅγιο Πνεῦμα κατέρχεται πάνω στόν Σωτήρα τοῦ κόσμου, ὁ Ὅποιος στέκεται στόν Ἰορδάνη γιά νά ἐπιβεβαιώσει ὅτι πράγματι Αὐτός εἶναι ὁ ἐνσαρκωμένος Υἱός τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἁγία Τριάδα εὐκρινῶς φανερόνεται καί ἀποκαλύπτεται στόν κόσμο.

Τά ὕδατα τοῦ Ἰορδάνη καθοσιώνονται καί ταυτόχρονα ὄλα τά ὕδατα τῆς δημιουργίας, ἡ ἴδια ἡ φύση τοῦ ὕδατος. Τό ὕδωρ παρέχει τή δύναμη γιά νά ἐξαγιστεῖ ὄχι μόνο τό σῶμα, ἀλλά καί ὀλόκληρη ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου· νά ἀναγεννηθεῖ ὁ ὅλος ἄνθρωπος σέ μιά καινὴ ζωὴ μέσω τοῦ Βαπτίσματος.

Μέσω τοῦ ὕδατος ὀλόκληρη ἡ φύση ἐξαγίζεται· ἀπό τό ὕδωρ ἐξῆλθε ὁ κόσμος· τό ὕδωρ διεισδύει παντοῦ, διαποτίζει τά πετρώματα σέ κάθε μέρος τῆς γῆς ζωοποιώντας τά πάντα στή φύση. Χωρίς αὐτό οὔτε ζῶα οὔτε φυτὰ μποροῦν νά ὑπάρξουν.

Τά ὕδατα καθαγιαζόνται καί μέσω αὐτῶν ὀλόκληρος ὁ κόσμος, σέ προετοιμασία τῆς ἀναγέννησης τῆς μέλλουσας αἰώνιας Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Κάθε χρόνο αὐτὴ τὴν ἡμέρα ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύπτεται, ἐπαναλαμβάνοντας καί ἐπιβεβαιώνοντας ὅ,τι ἐπιτελέστηκε κατὰ τό Βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ. Ξανά οἱ οὐρανοί ἀνοίγουν, ξανά τό Ἅγιο Πνεῦμα κατέρχεται. Δέν τό βλέπουμε μέ τά σωματικά μας μάτια, ἀλλὰ αἰσθανόμαστε τὴν ἐνέργειά Του. Κατὰ τὴν τελετὴ τοῦ Ἁγιασμοῦ, τά ὕδατα, τά ὁποῖα καθαγιαζόνται ἀπὸ τό γεγονός τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μεταμορφώνονται· γίνονται ἄφθαρτα καί διατηροῦν τὴν ἐνέργειά τους γιά πολλά χρόνια.

Ὁ καθένας μπορεῖ νά τό ἀντιληφθεῖ αὐτό - πιστοὶ καί ἄπιστοι, σοφοὶ καί ἀγράμματοι.

Ἀπό ποῦ, ὅμως, τά ὕδατα ἀποκοτῶν αὐτὴ τὴν ιδιότητα;

Εἶναι ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος! Ἐκεῖνοι πού μέ πίστη πίνουν αὐτὰ τά ὕδατα καί χρίονται μ' αὐτὰ λαμβάνουν ἀνακούφιση καί θεραπεία ἀπὸ πνευματικές καί σωματικές ἀρρώστειες. Οἱ κατοικίες καθαγιαζόνται μέσω αὐτῶν τῶν ὑδάτων, ἡ δύναμη τῶν δαιμόνων καταστέλλεται, ἡ θεία Χάρη κατέρχεται σέ ὅ,τιδήποτε ραντίζεται μέ τά ὕδατα αὐτά. Μέσω τῆς καθοσίωσης τῶν ὑδάτων ἡ θεία Χάρη ξανά παρέχεται σέ ὀλόκληρο τόν κόσμο, καθαίροντάς τον ἀπὸ τίς ἁμαρτίες πού ἔχουμε διαπράξει καί προφυλάσσοντάς τον ἀπὸ τίς μηχανορραφίες τοῦ διαβόλου.

Σήμερα, τό Ἅγιο Πνεῦμα, μέ τὴν καθόδὸ Του στά ὕδατα ὅπου βυθίζεται ὁ σταυρός τοῦ Κυρίου, κατέρχεται σέ ὀλόκληρη τὴ φύση, ἐκτός ἀπὸ τόν ἄνθρωπο ὁ ὁποῖος δέν τό ἐπιθυμεῖ.

Ἄς ἀνοίξουμε τίς καρδιές μας καί τίς ψυχές μας γιά νά λάβουμε Ἐκεῖνον καί μέ πίστη ἄς ἀναφωνήσουμε ἀπὸ τά βάθη τῆς ψυχῆς μας: «Μέγας εἶ Κύριε, καί θαυμαστά τά ἔργα σου, καί οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων σου».

Ἐνάλυση τῆς τυπικῆς διάταξης τοῦ Μεγάλου καί τοῦ Μικροῦ Ἁγιασμοῦ

τοῦ Ἀρχιμ. Ἀποστόλου Πεζουβάνη

Σύμφωνα μέ μαρτυρίες ἱστορικῶν τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων φαίνεται ὅτι ραντισμοί καί ἀγνισμοί μέ εὐλογημένο νερό εἶχαν εἰσαχθεῖ στήν λειτουργική ζωή τῆς Ἐκκλησίας ἤδη ἀπό τόν τρίτο μ.Χ. αἰώνα. Σαφῆς μαρτυρία περί τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων ἔχουμε ἀπό τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο, ὁ ὁποῖος περιγράφοντας τά ὅσα διαδραματίζονταν τό βράδυ τῶν Θεοφανείων κάνει λόγο γιά τό «ἅγιασμένο νερό» στό ὁποῖο ὄχι μόνο βαπτίζοντουσαν οἱ κατηχούμενοι, ἀλλά τό μεταλάμβαναν καί τό μετέφεραν οἱ πιστοί στό σπίτι τους γιά εὐλογία, κάθαρση καί ἅγιασμό. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ὁ Μεγάλος Ἁγιασμός τῶν Θεοφανείων δέν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό τό ἅγιασμένο νερό τοῦ Βαπτίσματος. Σέ τοῦτο συνηγορεῖ καί ἡ δομή τῆς ἀκολουθίας τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ, ἡ ὁποία στηρίζεται στήν καθαγιαστική εὐχή, «Μέγας εἶ Κύριε...», ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καί στήν ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

Ὁ Ἁγιασμός πού τελεῖται τήν παραμονή τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων ὅσο καί ὁ Ἁγιασμός πού τελεῖται τήν κυρίως ἡμέρα τῆς ἑορτῆς εἶναι ὁ ἕνας καί ὁ αὐτός Μεγάλος Ἁγιασμός. Ἀπό παρανόηση ἐπεκράτησε ὁ Ἁγιασμός τῆς παραμονῆς νά ὀνομάζεται Μικρός Ἁγιασμός. Μικρός ἅγιασμός εἶναι ὁ Ἁγιασμός πού τελεῖται τίς πρωτομηνιές καί σέ διάφορες ἄλλες στιγμές τῆς καθημερινότητας τῶν πιστῶν.

Ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ φαίνεται ἀρχικά νά σχηματοποιεῖται στόν χώρο τῆς Ἁγίας Γῆς, ὅπου ἔλαβε χώρα καί ἡ Βάπτισμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ὁποίας ἀναπαράσταση καί ἀποτελεῖ. Τίς περισσότερες πιθανότητες γιά τήν σύνταξη τοῦ ἀρχικοῦ πυρήνα τῆς ἀκολουθίας συγκεντρώνει ὁ Μέγας Βασίλειος. Τό ὄνομα τοῦ Σωφρονίου Πα-

τριάρχου Ἱεροσολύμων, τό ὁποῖο ἐμφανίζεται σήμερα στήν προμετωπίδα τῶν περισσότερων ἐκδόσεων τῆς ἀκολουθίας, μόνο ὡς ἀντιγραφικό λάθος τῶν κωδικῶν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ καί ὁ μόνος χαρακτηρισμός πού μποροῦμε νά προσδώσουμε στόν Σωφρόνιο εἶναι αὐτός τοῦ διακοσμητῆ τῆς ἀκολουθίας καί τοῦ συντάκτη τῶν εἰσαγωγικῶν τροπαρίων τῆς ἀκολουθίας «Φωνή Κυρίου ἐπί τῶν ὑδάτων.....».

Ἡ ἀκολουθία στή σημερινή της μορφή ἀκολουθεῖ τήν ἐξῆς τυπική διάταξη: Εἰσαγωγικά τροπάρια, «Φωνή Κυρίου ἐπί τῶν ὑδάτων.....», Προφητείες,

Ἀπόστολος, Εὐαγγέλιο, Εἰρηνικά, Μυστική Εὐχή τοῦ Ἱερέως, Προοίμιο, Καθαγιαστική Εὐχή, Εὐχή τῆς Κεφαλοκκλησίας, Κατάδυση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, Ραντισμός τῶν πιστῶν, Τροπάρια ἐπιλόγου.

Ὁ σωστός χρόνος τελέσεως τῆς ἀκολουθίας σύμφωνα μέ τά περισσότερα τυπικά εἶναι: ἀμέσως μετά τό «Εἶη τό ὄνομα Κυρίου...» καί πρῖν ἀπό τήν ὀπισθάμβωνο εὐχή. Σέ καμία περίπτωση δέν μπορεῖ ἡ ἀκολουθία νά ἀποκοπεῖ ἀπό τόν κύριο κορμό τῆς θείας Λειτουργίας, γι' αὐτό καί δέν ὑπάρχει σέ αὐτήν ἐναρκτήριοις δοξολογία ἀλλά καί ἀπόλυσις.

Τά εἰρηνικά ἀποτελοῦν εὐχeticές προτροπές καί σέ καμία περίπτωση δέν τελεῖται κατά τή διάρκειά τους ὁ καθαγιασμός τοῦ νεροῦ. Ἐσφαλμένοι ἱερεῖς εὐλογοῦν τό νερό κατά τήν προτροπή τῶν εἰρηνικῶν «Υπέρ τοῦ ἁγιασθῆναι τό ὕδωρ τοῦτο.....». Ὅσον ἀφορᾶ τό προοίμιο «Τριάς ὑπερούσιε...» σαφῶς δέν ἀποτελεῖ καθαγιαστική εὐχή, ἀλλά ἕνα ἐγκώμιο τῆς ἑορτῆς. Τό ὅλο κείμενο κρίνεται ἀπό τούς ἐρευνητές τῆς ἀκολουθίας φιλολογικά ἀσταθές. Ξεκινάει μέ δοξολογία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ: «Τριάς ὑπερούσιε...». Κατόπιν στρέφεται σέ δοξολογία τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ: «Δοξάζομεν σε, Υἱέ Θεοῦ κτλ.» Ἐπειτα ἀκολουθοῦν ἐγκώμια τῆς ἡμέ-

ρας μέ τήν κατ' ἐπανάληψιν χρήση τοῦ χρονικοῦ ἐπιρήματος «σήμερον». Καθώς δέ διατυπώνει τίς εὐεργεσίες, πού ἀπολαμβάνουμε οἱ πιστοί λόγῳ τῆς ἑορτῆς χρησιμοποιεῖ πρῶτο πληθυντικό πρόσωπο «δισώθημεν... ἀπηλλάγημεν... κτλ.» καί ἀμέσως πάλι στρέφεται σέ δεύτερο ἐνικό, στό πρόσωπο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ «Εἶδοσάν σε ὕδατα... κτλ.». Ἀπό ὅσα δέ περιγράψαμε φαίνεται ἡ περιπετειώδης ἱστορική διαδρομή τοῦ κειμένου ἀλλά καί ὅτι πούθενά σέ αὐτό δέν γίνεται ἐπίκληση γιά τόν καθαγιασμό τοῦ νεροῦ, ὥστε σαφῶς λοιπόν τό προοίμιο εἶναι ξένο καί παρέμβλητο στή ὅλη ἀκολουθία. Ἡ παράλειψη λοιπόν τοῦ προλόγου στόν Ἁγιασμό τῆς παραμονῆς ἐφόσον αὐτός δέν ἀποτελεῖ καθαγιαστική εὐχή, δέν ἀλλοιώνει σέ καμία περίπτωση τήν οὐσία τῆς ἀκολουθίας.

Στήν καθαγιαστική εὐχή «Μέγας εἶ Κύριε...» τελεῖται ὁ καθαγιασμός καί ἡ εὐλογία τοῦ νεροῦ κατά τήν προτροπή «Αὐτός οὖν, φιλόανθρωπε βασιλεῦ, πάρεσο καί νῦν...». Κατά παράδοξο τρόπο στή συγκεκριμένη εὐχή ὑπάρχει καί δεύτερη προτροπή καθαγιασμοῦ «Αὐτός καί νῦν δέσποτα, ἁγίασον...», ἡ ὁποία ὅμως προέρχεται ἀπό ἀντιγραφικό λάθος. Τό «ἁγίασον» τῆς συγκεκριμένης προτροπῆς πρέπει νά μετατραπῆ σέ «ἁγιάσας», ὥστε καί τό νόημα στή συνέχεια τῆς εὐχῆς νά ἔχει ὀρθότερη φιλολογική πορεία. Ἡ εὐχή τῆς κεφαλοκλισίας «Κλῖνον Κύριε τό οὖς σου...» δέν ἀποτελεῖ σέ καμία περίπτωση καθαγιαστική εὐχή, ἀλλά καθαρή προτροπή τοῦ ἱερέως πρὸς τούς πιστούς καί τόν ἴδιο. Ἡ ἐμβάπτισις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ δέν γίνεται γιά τόν καθαγιασμό τοῦ νεροῦ, ἀλλά σέ ἀνάμνηση τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου. Ἡ ἀπόλυση εἶναι ἡ κοινή ἀπόλυση τῆς θείας Λειτουργίας, τῆς ὁποίας βέβαια προηγούνται ὁ ραντισμός τῶν πιστῶν, τά τροπάρια τοῦ ἐπιλόγου τῆς ἀκολουθίας καί ἡ ὀπισθάμβωνος εὐχή. Καλό θά ἦταν ἡ ἀπόλυση νά τελεῖται μετά τήν ἐπιστροφή στόν ναό, ἐφόσον ἡ ἀκολουθία λαμβάνει χώρα σέ φιάλη ἢ κολυμβήθρα ἔξω ἀπ' αὐτόν. Πρακτικοί ὅμως λόγοι δέν ἐπιτρέπουν τίς περισσότερες φορές τήν ὁμαλή διεξαγωγή τῆς ἀκολουθίας κατά τήν ὀρθή τυπική διάταξη.

Στίς περισσότερες ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας παράλληλα μέ τήν κυρίως ἀκολουθία ἔχουμε καί τή γέννηση μιᾶς πιά λιτῆς ἀκολουθίας, ἡ ὁποία δέν ὑστερεῖ τῆς θείας Χάριτος ἀπό τήν κύρια ἀκολουθία ποιοτικά, ἀλλά ποσοτικά. Τέτοια ζεύγη ἀκολουθιῶν εἶναι π. χ.: ὁ Μεγάλος Ἑσπερινός καί ὁ Μικρός Ἑσπερινός, τό Μεγάλο Ἀπόδειπνο καί τό Μικρό Ἀπόδειπνο, ἡ Μεγάλη Παράκληση καί ἡ Μικρή Παράκληση. Ἔτσι καί στήν περίπτωσή μας ἔχουμε παράλληλα μέ τόν Μεγάλο Ἁγιασμό τῶν Θεοφανείων τή γέννηση τοῦ Μικροῦ Ἁγιασμοῦ, πού τελεῖται τίς πρωτομηνιές καί σέ διάφορες ἄλλες περιπτώσεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν πιστῶν. Ὁ Ἁγιασμός αὐτός, βέβαια, δέν ἔχει καμία ἀπολύτως σχέση μέ τόν Μεγάλο Ἁγιασμό, ὅσον ἀφορᾷ τή δομή του. Αὐτός κυρίως ἐξυμνεῖ τό πρό-

σωπο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, στερεῖται Προφητειῶν καί καθαγιαστικῆς εὐχῆς. Ἡ εὐχή «Ὁ Μέγας τῆ βουλή...» δέν ἀποτελεῖ καθαγιαστική εὐχή, ἀλλά παράκληση. Σέ νέες ἔντυπες ἐκδόσεις τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἁγιασμοῦ αὐτοῦ κατά ὀρθό τρόπο ἔχει προστεθεῖ ἡ Καθαγιαστική Εὐχή «Ὁ Θεός, ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ τό πικρὸν

ὔδωρ...». Ἡ ἐμβάπτισις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐδῶ γίνεται κατά μίμηση τῆς κατάδυσης τοῦ Σταυροῦ στήν ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ.

Ὁ Ἁγιασμός ἀποτελεῖ ἓνα μόνο ἀπό τά πολλά, ἀλλά ἴσως τό σπουδαιότερο μετά ἀπό τή μετοχή στή θεία Εὐχαριστία καί τήν μυστηριακή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ἁγιαστικό μέσο ἔκφρασης τῆς θείας χάριτος, πού πραγματώνεται καί τελειοποιεῖται γιά τόν ἄνθρωπο καί τίς πνευματικές καί ὑλικές του ἀνάγκες.

Ὁ Ἁγιασμός τῶν ὑδάτων γίνεται μέσα ἀπό τή διαρκῆ ἐξύμνηση καί δοξολογία τοῦ Σωτῆρα Χριστοῦ καί ἐν γένει τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καί τῆ συμμετοχή σ' αὐτή τῆ δοξολογία ὀλόκληρης τῆς κτίσης καί τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου. Λέει χαρακτηριστικά ἡ εὐχή: «Ἴνα καί διά στοιχείων καί δι' ἀγγέλων καί δι' ἀνθρώπων καί διά ὀρωμένων καί δι' ἀοράτων δοξάζηται σου τό πανάγιον ὄνομα σὺν τῷ Πατρὶ καί τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν». ■

Μέγας Άγιασμός

του Πρωτοπρ. π. Βασιλείου Βολουδάκη

Στίς 5 Ίανουαρίου, τελείται στους ὀρθοδόξους ἱεροὺς ναοὺς ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ οἱ ἱερεῖς θά ἀγιάσουν τὰ σπίτια ὄσων χριστιανῶν τό ἐπιθυμοῦν καὶ τό ζητήσουν.

Ἡ ἴδια Ἀκολουθία θά τελεσθεῖ καὶ αὐριο, ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων, κατὰ τὴν ὁποία ἑορτὴ πανηγυρίζουμε μέ τό γεγονός τῆς Φανερώσεως ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Χριστοῦ ὡς Μονογενοῦς Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ταυτοχρόνως ἑορτάζουμε καὶ τὴ φανέρωση τῆς Ἁγίας Τριάδος, καθ' ὅτι, ὅπως ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας «*Τριάδος ἡ φανέρωσις ἐν Ἰορδάνῃ γέγονεν*».

Ὁ ἁγιασμός καὶ τῶν δύο ἡμερῶν, 5ης καὶ 6ης Ίανουαρίου, εἶναι ἴδιος. Δηλαδή ἔχει τὴν ἴδια ἁγιαστική δύναμη.

Μερικοί, ὅμως, παρασυρόμενοι ἀπὸ τό γεγονός ὅτι τὴν παραμονὴ τῶν Θεοφανείων παραλείπεται ἡ ἀνάγνωση τῆς πρώτης μεγάλης Εὐχῆς ἰσχυρίζονται ὅτι, ἔνεκα αὐτῆς τῆς ἐλλείψεως, ὁ ἁγιασμός τῆς 6ης Ίανουαρίου εἶναι μεγαλυτέρας ἁγιαστικῆς Χάριτος. Οἱ ὑποστηρικτὲς αὐτῆς τῆς ἀπόψεως δὲν ἔχουν δίκιο, διότι ἡ παραλειπομένη εὐχὴ δὲν εἶναι ἁγιαστική, ἀλλὰ κηρυκτική. Αναλύει θεολογικά τό νόημα τῆς ἑορτῆς, χωρὶς ὅμως νὰ περιέχει ἐπίκληση τῆς ἁγιαστικῆς θείας Χάριτος.

Ὁ Μέγας Ἀγιασμός εἶναι τό σπουδαιότερο φάρμακο τῆς Ἐκκλησίας μας μετὰ τὴ Θ. Κοινωνία καὶ γι' αὐτό μεταλαμβάνουμε τοῦ ἁγιασμοῦ πρὶν νὰ λάβουμε τό ἀντίδωρο, ἐνῶ, ἀντιθέτως, ὁ Μικρὸς Ἀγιασμός, ὡς τέταρτος κατὰ σειρὰν δυνάμεως, λαμβάνεται μετὰ τό ἀντίδωρο. Μέγα Ἀγιασμό λαμβάνουν καὶ ὅσοι δὲν

ἔχουν τίς προϋποθέσεις καὶ τὴν ἀνάλογη προετοιμασία γιὰ τὴ Θ. Μετάληψη.

Ὁ Μέγας Ἀγιασμός συνδέεται ἄμεσα μέ τό μυστήριον τῆς Μετανοίας καὶ τὴν Ἐξομολόγηση, καθ' ὅτι ἡ ἀρχὴ του ἀνάγεται στό βάπτισμα μετανοίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, τό ὁποῖο ἐνεργοποιήθηκε καὶ ὀλοκληρώθηκε μέ τὴν Παρουσία καὶ τὴν Βάπτισμα τοῦ Κυρίου μας στὸν Ἰορδάνη ποταμὸ.

Ἡ σύνδεση τοῦ Μ. Ἀγιασμοῦ μέ τό μυστήριον τῆς Μετανοίας ἐπιτάσσει νὰ προηγεῖται τῆς μεταλήψεως τοῦ Μεγ. Ἀγιασμοῦ νηστεία ἄνευ ἐλαίου, δεδομένου ὅτι ἡ νηστεία εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μέ τὴν μετανοία... Ἐξαίρεση στὴν ἀνέλαιο νηστεία γίνεται ἂν συμπέσει ἡ παραμονὴ τῶν Θεοφανείων, ἡμέρα Σάββατο ἢ Κυριακὴ, ὅποτε γίνεται κατάλυση ἐλαίου, διότι ποτέ δὲν νηστεύουμε τό λάδι τὰ Σάββατα καὶ τίς Κυριακές, παρεκτός μόνο τό Μέγα Σάββατο.

Οἱ ἁγιαστικὲς εὐχὲς καθιστοῦν τό νερό τοῦ Μ. Ἀγιασμοῦ ἰσοδύναμο μέ τό νερό τῆς βαπτίσεως καὶ γι' αὐτό ὁ Μ. Ἀγιασμός χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν βάπτισμα βρεφῶν, πού εἶναι ἐτοιμοθάνατα, ἢ βαρεῖα ἄρρωστα πρὸς συντόμευση τῆς ἀκολουθίας τῆς Βαπτίσεως. Ἐπίσης, ἐάν τελεσθεῖ βάπτισμα τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανείων χρησιμοποιεῖται στὴν κολυμβήθρα Μεγάλου Ἀγιασμοῦ, χωρὶς νὰ ἀναγνωσθεῖ ἡ εὐχὴ τοῦ Ἀγιασμοῦ τοῦ ὕδατος ἀλλὰ μόνον τὰ λόγια, πού ἀφοροῦν στὸν βαπτιζόμενο. Ὁ Μικρὸς Ἀγιασμός ρίπτεται καὶ ραντίζεται στό ἔδαφος καθ' ὅλο τό ἔτος ἐν ἀντιθέσει μέ τὸν Μεγάλου Ἀγιασμό, ὁ ὁποῖος, ὅπως μαρτυρεῖται στοὺς χειρογράφους κώδικες, «*οὐ ρίπτεται τό σύνολον*» (κώδ. 979 τοῦ Σινᾶ) κατὰ τίς λοιπὲς ἡμέρες, πλὴν τῶν ἡμερῶν τῆς παραμονῆς καὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων.

Ὁ Μέγας Ἀγιασμός φυλάσσεται καθ' ὅλο τό ἔτος στό ἱερό βῆμα τοῦ ναοῦ καὶ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς στίς περιπτώσεις πού προαναφέραμε, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες περιστάσεις. Συνεπῶς δὲν συντρέχει λόγος νὰ φυλάσσεται καὶ στὰ σπίτια τῶν χριστιανῶν. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι τό «*ταμεῖον τῆς Θ. Χάριτος*» καὶ φυσικά δὲν θά ἀρνηθεῖ ποτέ νὰ μᾶς χορηγήσει τὸν Μεγάλου Ἀγιασμό ὅταν ἡ περίσταση τό καλέσει καὶ ὁ Πνευματικὸς κρίνει, ὅτι θά ἀποβεῖ «*πρὸς ὠφέλειαν ἐπιτήδειος*». ■

Ἡ χριστιανική οἰκογένεια (8)

Σχολιασμοί στήν ἀποστολική περικοπή τοῦ Γάμου

τοῦ Χαράλαμπου Μελεούνη, συνταξιούχου θεολόγου

Ἔ

ἵναι ἀλήθεια πώς οἱ περισσότεροι ἀπό τούς χριστιανούς, οὔτε τή διακήρυξη τῆς ἰσότητος ἀνδρῶν καί γυναικῶν τοῦ ἀπ. Παύλου γνωρίζουν, οὔτε καί γιά τίς ἄλλες προσφορές τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τή γυναίκα ἔχουν ἰδέα. Κι ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλά καί τήν ὑπέροχη περικοπή, πού διαβάζεται στήν ἀκολουθία τοῦ Γάμου, τήν ὅποια τόσες φορές ἀκοῦν καί στήν ὅποια ὁ ἀπ. Παῦλος δίνει σωτήριες συμβουλές σέ καθένα ἀπό τούς συζύγους χωριστά, τίποτε – μά ἀπολύτως τίποτε – δέν γνωρίζουν, ἐκτός ἀπό τήν τελευταία φράση, ἡ ὅποια, ἀκριβῶς ἐπειδή εἶναι τελευταία, ὑπερτονίζεται ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ μουσική ἀπόδοση στό κλείσιμο τοῦ κειμένου: «*ἡ δέ γυνή, ἵνα φοβῆται τόν ἄνδρα*».

Τήν ὥρα πού διαβάζεται ἡ ὑπέροχη αὐτή περικοπή, ὅσοι βρίσκονται στό ναό δέν προσέχουν ὅλες τίς βαρυσήμαντες συμβουλές, πού δίνει ὁ ἀπ. Παῦλος σέ καθέναν ἀπό τούς δύο συζύγους. Ὁ νοῦς τους δέν εἶναι σ' ὅλα τά λόγια τοῦ Ἀποστόλου, ἀλλά στήν τελευταία φράση καί στήν ἀνταπόκριση τῶν νεονύμφων σέ μία δεισιδαιμονία. Στό πάτημα δηλαδή τοῦ ποδιοῦ, μέ τήν ἐσφαλμένη ἀντίληψη, πώς ὅποιος κατορθώσει καί πατήσῃ τό πόδι τοῦ ἄλλου, θά ἔχει τό πάνω χέρι στίς σχέσεις τοῦ ζεύγους μέσα στήν οἰκογένεια. Ἄν ρωτήσουμε ὅποιοιδήποτε τί λέγει ἡ ἀποστολική περικοπή, θά μάς πεῖ τήν τελευταία φράση της. Τίποτε περισσότερο.

Θεωρῶ ἀπαραίτητο, λοιπόν, νά καταχωρήσουμε ὀλόκληρη τήν περικοπή, ὅπως τήν ἀκοῦμε στήν ἀκο-

λουθία τοῦ Γάμου καί ἡ ὅποια εἶναι παρμένη ἀπό τήν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή τοῦ ἀπ. Παύλου, Κεφ. 5^ο στίχοι 20-23, καί στή συνέχεια νά τή σχολιάσουμε.

α) Ἡ περικοπή

«Ἀδελφοί, εὐχαριστεῖτε πάντοτε ὑπέρ πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ Θεῷ καί πατρί, ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ Κυρίῳ, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καί ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καί αὐτὸς ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος. Ἄλλ' ὡσπερ ἡ Ἐκκλησία ὑποτάσσεται

τῷ Χριστῷ, οὕτω καί αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκες ἑαυτῶν, καθὼς καί ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν, καί ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἀγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ἔχου-

σαν σπίλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ἡ ἁγία καί ἄμωμος. Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾶ. Οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καί θάλπει αὐτήν, καθὼς καί ὁ Κύριος τὴν Ἐκκλησίαν· ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκός αὐτοῦ καί ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ· ἀντὶ τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καί τὴν μητέρα καί προσκολληθῆσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καί ἔσονται οἱ δύο

εις σάρκα μίαν. Τό μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγώ δέ λέγω εἰς Χριστόν καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Πλήν καί ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα ἕκαστος τήν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δέ γυνή ἵνα φοβῆται τόν ἄνδρα».

β) Σχολιασμός. Ἡ ἀρχηγία στήν οἰκογένεια.

Ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ μία μικρή, ἀλλά βαρυσήμαντη κοινωνική ομάδα. Εἶναι τό κύτταρο τῆς κοινωνίας, ὅπως τήν ὀνομάζουν πολλοί. Ὅπου ὑπάρχει, ὅμως, κοινωνική ομάδα, εἴτε κράτος ὀνομάζεται αὐτή, εἴτε συνεταιρισμός, εἴτε ἑταιρεία, ὑπάρχει ἡ κεφαλή, ὁ πρόεδρος γιά νά κατευθύνει τή συζήτηση, τίς ὑποθέσεις κι ὁ,τιδήποτε ἄλλο, ὥστε νά ὑπάρχει τάξη κι ὄχι ἀναρχία. Κατά παρόμοιο τρόπο, λοιπόν, καί στήν οἰκογένεια, ἀφοῦ εἶναι μία κοινωνική ομάδα, πρέπει νά ὑπάρχει κεφαλή· ὁ ἀρχηγός τῆς οἰκογένειας. Ἡ ἀρχηγία αὐτή σέ κάποιον ἀπό τούς δυό ἔπρεπε νά δοθεῖ. Καί γιά νά μήν ὑπάρχουν κάθε τόσο φιλονικίες καί συγκρούσεις πού νά θέτουν σέ κίνδυνο τήν οἰκογενειακή ἀρμονία, δόθηκε σταθερά στόν ἕνα ἀπό αὐτούς, στόν ἄνδρα.

Στό σημεῖο αὐτό, ὅμως, πρέπει νά προσέξουμε ἕνα πράγμα. Στό χριστιανισμό δέν ἔχει σημασία ποιός ἔχει τήν ἐξουσία, ἀλλά ποιός εἶναι ὁ ρόλος τῆς ἐξουσίας αὐτῆς. Ξεφυλλίζοντας λοιπόν τήν Ἁγία Γραφή διαπιστώνουμε πώς ἡ ἀρχηγία στό χριστιανισμό δέ συνεπάγεται ὀφέλη, ἀλλά θυσίες. Ἔτσι, μιλώντας ὁ Χριστός στούς μαθητές Του γιά τήν ἐξουσία καί τό ἀληθινό μεγαλεῖο, λέγει τά ἑξῆς:

«Γνωρίζετε, ὅτι αὐτοί πού νομίζονται καί φαίνονται ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, συμπεριφέρονται πρὸς τούς λαούς των, ὡς νά ἦσαν ἀνεξέλεγκτοι κύριοί των καί ὡς νά ἦσαν οἱ λαοί, κτήματά των. Καί ἐκεῖνοι πού ἔχουν μέγα ἀξίωμα, ὅπως εἶναι οἱ ἀνθύπατοι, τούς μεταχειρίζονται μέ μεγάλην ἐξουσίαν, σάν νά εἶναι δοῦλοι τους. Μεταξύ σας ὅμως δέν ἡμπορεῖ, οὔτε ἐπιτρέπεται νά γίνεται ἔτσι. Ἄλλ' ὅποιοσδήποτε θέλει νά γίνῃ μέγας μεταξύ σας, ἄς εἶναι ὑπηρετής σας καί ἄς σπουδάξῃ νά γίνῃται ἐξυπηρετικός εἰς τούς ἄλλους.

Καί ὅποιοσδήποτε θέλει νά γίνῃ πρῶτος, ἀπό σᾶς, ὀφείλει νά γίνῃ δοῦλος ὄλων, ἀσκῶν μέ πᾶσαν ταπεινοφροσύνην τήν ἀγάπην. Διότι καί ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Μεσσίας, δέν ἦλθεν εἰς τόν κόσμον διὰ νά ὑπηρετηθῇ, ἀλλ' ἦλθε διὰ νά ὑπηρετήσῃ καί δώσῃ τήν ζωὴν τοῦ λύτρου, ὅπως ἐξαγορασθοῦν καί ἐλευθερωθοῦν ἀπό τήν ἁμαρτίαν καί τόν θάνατον πολλοί» (Μάρκου 10,42–45 κατὰ ἔρμηνειαν Παναγιώτου Τρεμπέλα).

Τά ἴδια ἀκριβῶς παρατηροῦμε καί στήν περικοπή τοῦ Γάμου, πού παρουσιάσαμε. Συγκεκριμένα:

1. Ὁ Παῦλος συνιστᾷ μέν ὑποταγή τῆς συζύγου στόν ἄνδρα της, ἀφοῦ εἶναι κεφαλή τοῦ σώματος, ἀλλά μέ γνώμονα τό σεβασμό πρὸς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἀπό τήν ὑποταγή αὐτή, ἄλλωστε, δέν ἐξαιρεῖται καί ὁ ἄνδρας. Νά πῶς ἀρχίζει ἡ περικοπή: «Ἀδελφοί – λέγει – εὐχαριστεῖτε πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ Θεῷ καί πατρὶ, ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ». Δηλαδή, Νά εὐχαριστεῖτε γιά ὅλα τό Θεό καί πατέρα ὄλων μας στό ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καί νά ὑποτάσσετε ὁ ἕνας στόν ἄλλο, μέ γνώμονα πάντοτε, τό σεβασμό τοῦ θεοῦ θελήματος, «ἐν φόβῳ Χριστοῦ». Οὔτε ἡ θέληση τοῦ ἀνδρός θά ὑπερσχύει, οὔτε τῆς γυναίκας. Ἀλλά θά γίνεται ἐκεῖνο πού καθορίζει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Σέ περίπτωση ὅποιασδήποτε διαφωνίας, ὁ ἄνδρας, ὡς πρό-

εδρος θά θέσει τό πρόβλημα καί τή λύση θά τή δώσει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, στόν ὅποιον καταφεύγουν πάντοτε. Ὁ καθένας παραιτεῖται ἀπό τή δική του διεκδίκηση καί ἀκολουθοῦν ἐκεῖνο πού καθορίζει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ.

Αὐτό ἐφαρμόζουν ὅλες οἱ πιστές στό θεῖο θέλημα χριστιανικές οἰκογένειες καί γι' αὐτό, οὔτε προβλήματα ἔχουν, οὔτε γκρίνιες δημιουργοῦν, οὔτε σέ διαζύγια καταλήγουν. Σ' ὅποιαδήποτε διαφωνία, κατορθώνουν νά βρίσκουν τήν πρέπουσα λύση καί νά διατηροῦν ἀδιατάραχτη τήν οἰκογενειακή γαλήνη καί εὐτυχία.

2. Παραβάλλοντας ὁ ἀπ. Παῦλος τή σχέση ἀνδρός

«Ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Μεσσίας, δέν ἦλθεν εἰς τόν κόσμον διὰ νά ὑπηρετηθῇ, ἀλλ' ἦλθε διὰ νά ὑπηρετήσῃ καί δώσῃ τήν ζωὴν τοῦ λύτρου, ὅπως ἐξαγορασθοῦν καί ἐλευθερωθοῦν ἀπό τήν ἁμαρτίαν καί τόν θάνατον πολλοί»

καί γυναικός μέ τή σχέση τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας Του, συνιστᾶ στόν ἄνδρα νά ἀγαπᾶ τή σύζυγό του καί νά θυσιάζεται γι' αὐτήν, ὅπως ὁ Χριστός ἀγάπησε τήν Ἐκκλησία καί θυσιάστηκε γι' αὐτήν, καθαρίζοντάς την μέ τό λουτρό τοῦ βαπτίσματος καί τοῦ λόγου Του, ὥστε νά τήν ἔχει – ὅπως λέγει – ὡς νύμφη μ' ὅλη τή λαμπρότητα, καθαρότητα καί ἀγιότητα καί νά τήν παρουσιάσει στό Θεό Πατέρα δοξασμένη χωρίς τό παραμικρό ψεγάδι ἢ ἐλάττωμα ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο παρόμοιο. Καί συνεχίζει: Κατά τόν ἴδιο τρόπο ὀφείλουν καί οἱ ἄνδρες νά ἀγαποῦν τίς γυναῖκες τους, ὅπως ἀγαποῦν τό ἴδιο τους τό σῶμα. Ὅποιος ἀγαπᾶ τή γυναῖκα του – συνεχίζει – ἀγαπᾶ τόν ἴδιο τόν ἑαυτό του, ἀφοῦ ὅλοι μας εἴμαστε μέλη τοῦ ἴδιου σώματος, τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία Του. Γι' αὐτό τό λόγο ὁ ἄντρας θά ἀποχωρισθεῖ ἀπό τόν πατέρα καί τή μητέρα του καί θά προσκολληθεῖ στή γυναῖκα του μέ τήν ὁποία πιά καί οἱ δύο τους θά ἀποτελοῦν ἕνα σῶμα.

Καί καταλήγει: Ὁ κάθε ἄνθρωπος, λοιπόν, νά ἀγαπᾶ τή γυναῖκα του, ὅπως ἀγαπᾶ τόν ἑαυτό του, καί ἡ γυναῖκα νά φοβᾶται, δηλαδή νά σέβεται τόν ἄνδρα της.

Ἔστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, τό συμπέρασμα εἶναι κρυστάλλινο. Ὄταν ὁ ἄντρας ἀγαπᾶ τή γυναῖκα του, ὅπως ἀκριβῶς ἀγαπᾶ τόν ἴδιο τόν ἑαυτό του, ἔτοιμος νά θυσιάσῃ γι' αὐτήν, ὅπως ὁ Χριστός γιά τήν Ἐκκλησία Του, ὅταν θεωρεῖ καί τούς δύο τους (τόν ἑαυτό του καί τή γυναῖκα του) ἕνα σῶμα ἐνταγμένο στό εὐρύτερο σῶμα, τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ μας, πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία Του, ποιός λόγος μπορεῖ νά γίνει γιά ὑποβιβασμό καί πρό παντός γιά καταδυναστευση τῆς γυναίκας;

Στ' ἀλήθεια, δέν θά μπορούσε νά βρεθεῖ ὠραιότερος καί καταλληλότερος τρόπος γιά τήν ἀρμονική συμβίωση τῶν συζύγων, ἀπό αὐτόν πού καθορίζει ὁ ἅπ. Παῦλος στήν ὑπέροχη ἀποστολική περικοπή τοῦ Γάμου, τήν ὁποία δυστυχῶς οἱ ἐκκλησιαζόμενοι δέν παρακολουθοῦν καί σχηματίζουν ἀντίθετα συμπεράσματα. Εἶναι ὁ ἰδανικότερος τρόπος, μέ τόν ὁποῖο καί ἡ πάλι γιά τό ποιός θά ἔχει τό πάνω χέρι ἀποφεύγεται, ἀλλά καί ἡ ποθούμενη ἰσότητα ἐξασφαλίζεται.

Εὐτυχισμένα τά ζευγάρια ἐκεῖνα πού ζοῦν, πολιτεύονται καί λύνουν τά προβλήματά τους σύμφωνα μέ τίς σωτήριες αὐτές συμβουλές. Σ' αὐτά ἡ γαμήλια εὐχή «Βίον ἀνθόσπαρτον» βρίσκει τήν ἐπαλήθευσή της. ■

✱ ΑΠΟ ΤΗ ΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ✱

Διατήρηση τῆς εἰρήνης τῆς ψυχῆς

Πέτρου Μπότση «Φιλοκαλία τῶν Ρώσων νηπτικῶν», Α' τεῦχος: *Διδαχές ὁσίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ*. Δ' Ἔκδοση, Ἀθήνα 1992 (σελ. 65-66).

Θά πρέπει ν' ἀγωνίζεσαι μέ κάθε τρόπο νά διατηρεῖς τήν εἰρήνη τῆς ψυχῆς καί νά μὴν ἐνοχλεῖσαι ἀπό τίς προσβολές τῶν ἄλλων. Γιὰ νά τό πετύχεις αὐτό, θά πρέπει ν' ἀγωνίζεσαι μέ ὅλες τίς δυνάμεις νά συγκρατήσεις τό θυμό καί νά φυλάξεις μέ προσοχή τό νοῦ καί τήν καρδιά σου ἀπό ἀπρεπεῖς σκέψεις καί αἰσθήματα.

Ὁ Θεός ἔχει βάλει μέσα μας μόνο ἕνα θυμό καί ἕνα φθόνο: ἐναντίον τοῦ πονηροῦ, ἐναντίον ἐκείνου πού στήν ἀρχή ἐξαπάτησε τόν ἄνθρωπο καί τόν ἔβγαλε ἀπό τόν Παράδεισο, ἐναντίον τοῦ φθοροποιοῦ διαβόλου. Μᾶς δόθηκε ἡ ἐντολή νά πολεμήσουμε ἐναντίον τῶν πονηρῶν πνευμάτων τῆς ἀκαθαρσίας καί τῆς ἐπιθυμίας, πού σπείρουν στήν καρδιά ἀκάθαρτες καί πονηρές σκέψεις.

Ἐπομένως, θά πρέπει νά ἀνεχόμαστε μέ ἀταραξία τίς προσβολές πού μᾶς κάνουν οἱ ἄλλοι καί νά συνηθίσουμε τόν ἑαυτό μας νά ἔχει τέτοια πνευματική διάθεση, ὥστε οἱ προσβολές αὐτές νά φαίνονται ὅτι δέν ἀπευθύνονται σέ μᾶς ἀλλά σέ ἄλλους.

Μιά τέτοια πρακτική μπορεῖ νά προσελκύσει γαλήνη στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου καί νά τήν κάνει ἐνδιαίτημα τοῦ Θεοῦ.

Τέτοιο παράδειγμα ἀταραξίας βλέπουμε στόν ἅγιο Γρηγόριο τόν θαυματουργό, ἀπό τόν ὁποῖο κάποια πόρνη σέ ἕνα δημόσιο χῶρο ζήτησε ἀποζημίωση, σάν νά εἶχε διαπράξει μαζί της τήν ἀμαρτία. Κι ἐκεῖνος, χωρίς νά θυμώσει οὔτε στό παραμικρό μαζί της, εἶπε ταπεινά σέ κάποιο φίλο του: δώσε της γρήγορα τό ποσό πού ἀπαιτεῖ. Ἡ γυναῖκα δέν εἶχε ἀκόμα εἰσπράξει τήν ἀδικη ἀποζημίωση, ὅταν ξαφνικά δαιμονίστηκε. Τότε ὁ ἅγιος τή λυπήθηκε καί τῆς ἔβγαλε τό δαιμόνιο μέ τήν προσευχή του (βλ. Συναξαριστή, 17 Νοεμβρίου).

Ἄν ὅμως εἶναι ἀδύνατο γιά μᾶς νά μὴν ταραχθοῦμε, τότε τουλάχιστο ἄς ἀγωνιστοῦμε νά συγκρατήσουμε τή γλώσσα, σύμφωνα μ' αὐτό πού λέει ὁ Ψαλμωδός: «ἐταράχθην καί οὐκ ἐλάλησα» (Ψαλμός 76,5).

Οικογένεια και διακοπές: Εύκαιρίες πνευματικές

του Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Δορμπαράκη

Η συνήθης άποψη πού κυριαρχεί ως προς τις διακοπές, και ιδίως τις καλοκαιρινές, είναι ότι αυτές συνιστούν εύκαιρία χαλάρωσης του ανθρώπου και από πλευράς σωματικής, αλλά και από πλευράς ψυχικής. Δέν είναι λίγοι μάλιστα οί συνάνθρωποί μας, οί όποιοι ζοῦν τόν υπόλοιπο χρόνο τους μέ αὐτήν τήν προοπτική: πότε θά ἔρθει ἡ πολυπόθητη ὥρα νά πάρουν τήν ἄδεια τους καί νά φύγουν γιά διακοπές. Ἡ ἴδια ἡ λέξη «διακοπές» ὄχι σπάνια λειτουργεῖ σέ αὐτούς σάν κάτι τό μαγικό, πού μπορεῖ νά δίνει δύναμη γιά νά κάνει κανεῖς ὑπομονή σέ πολλές δύσκολες καταστάσεις. Κι εἶναι τοῦτο φυσικό καί νόμιμο καί πλήρως ἀποδεκτό, δεδομένου ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔχουμε ἀνάγκη κάποιας ξεκούρασης ἀπό τό φόρτο καί τόν κάματο τῆς ἐργασίας, προκειμένου νά ἀποφορτιστοῦμε καί νά ἀνανεωθοῦμε, ὥστε μέ καινούργια δύναμη καί πάλι νά συνεχίσουμε τό ὅποιο ἔργο ἔχουμε ἀναλάβει στή ζωή αὐτή.

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μετά ἀπό ἐργασίες πού ἀναλάμβαναν οἱ μαθητές Του τούς ἔλεγε ὅτι ἔχουν ἀνάγκη μικρῆς ἀνάπαυσης – «ἀναπαύεσθε ὀλίγον» (Μάρκ. 6,31) -, ἐνώ ἤδη καί οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι εἶχαν ἐπισημάνει αὐτή τήν ἀνάγκη γενικῶς τῶν διακοπῶν, ὅπως αὐτή κατανοεῖται καί ἀπό τήν παροιμιώδη φράση «βίος ἀνεόρταστος, μακρά ὁδός ἀπανδόχουτος». Ἡ ἐορτή πάντοτε βεβαίως συνιστᾷ εύκαιρία χαλάρωσης καί ξεκούρασης τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄν ὅμως οἱ διακοπές κατανοοῦνται δικαιολογημένα ὡς εύκαιρία χαλάρωσης σωματικής καί ψυχικής, δέν πρέπει νά γίνεται τό ἴδιο καί ἀπό πλευράς πνευματικής. Καί τοῦτο γιατί ἡ πνευματική χαλάρωση συνιστᾷ στήν πραγματικότητα ὀπισθοχώρηση καί πτώση τοῦ ἀνθρώπου, κατά τό «ὄ μή ὦν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ

ἔστι» τοῦ Κυρίου (Ματθ. 12,30), ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος – καί μιλάμε πάντοτε γιά τόν πιστό καί ὑποψιασμένο πιστό Χριστιανό – καλεῖται πάντοτε νά σχετίζεται μέ τόν Θεό καί νά βρίσκεται διαρκῶς στήν ὁδό τηρήσεως τῶν ἀγίων Του ἐντολῶν. Τυχόν παραθεώρηση τῆς πίστεως στόν Θεό καί τῆς ὑπακοῆς στούς λόγους Του ὀδηγεῖ τόν ἄνθρωπο σέ πνευματική ἀδυναμία, πού τόν κάνει νά χάνει τήν ἀνθρωπιά του, νά αὐξάνει τόν ἐγωισμό του καί συνεπῶς νά μένει ἔκθετος στίς ἐπιθέσεις τῶν πονηρῶν δυνάμεων, οἱ ὁποῖες караδοκοῦν πότε ὁ

ἄνθρωπος θά λησμονήσει τόν Θεό, γιά νά γίνει εύκολη λεία στίς ἴδιες.

Δέν πρέπει νά ξεχνᾷμε αὐτό πού διδάσκει διαρκῶς ἡ Ἐκκλησία μας, ὅτι ὁ Θεός δέν πρόκειται νά μᾶς κρίνει γιὰτί χαλαρώσαμε τή σχέση μας μαζί Του, ἀλλά γιὰτί χαλαρώνοντας τή σχέση μας αὐτή γινήκαμε ἔρμαιο στά χέρια τοῦ διαβόλου. Ὅπως τό λέει κι

ἕνα σύγχρονο ποίημα, ἀποδίδοντας τήν ἴδια ἀλήθεια: «Δέν θά μᾶς κρίνει ὁ Θεός/ γιά προσευχές π' ἀφήσαμε,/μά πού αὐτές ἀφήνοντας / στό πονηρό γλιστήσαμε./ Γιατ' εἶναι νόμος μυστικός/ ὁ νοῦς πού 'ναι ἀλήτης/ ἄν δέν δεθεῖ μέ τόν Θεό/ νά 'ναι δαιμόνων θύτης». Ἡ ἐπιμονή στή σχέση μέ τόν Θεό, ἡ χωρίς διακοπές μνήμη τοῦ ὀνόματός Του, ἡ προτεραιότητα τοῦ λόγου Του στή ζωή μας γίνονται γιά νά εἴμαστε ἐμεῖς θωρακισμένοι καί δυνατοί, ὥστε νά ζοῦμε τή ζωή μας μέ φυσιολογικό τρόπο, δηλ. τόν τρόπο πού μᾶς ἐδημιούργησε ὁ Θεός ὡς κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν πλάσματά Του. Τά παραπάνω βεβαίως καθίστανται αὐτονόητα μέ τήν ἀπλή ἐπισήμανση ὅτι ὁ διάβολος καί τά ὄργανά του οὐδέποτε πηγαίνουν διακοπές, οὐδέποτε χαλαρώνουν τόν ἐναντίον μας πόλεμο, σύμφωνα καί μέ τήν εἰκόνα πού μᾶς δίνει ὁ ἅπ. Πέτρος:

«ὁ διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίη» (Α' Πέτρ. 5,8).

Μέ τούς ὅρους αὐτοὺς θά ἔλεγε κανεῖς ὅτι οἱ διακοπές πρέπει νά λειτουργήσουν ὄχι ὡς «ξεσάλωμα» πνευματικό, ὅπως δυστυχῶς πολύ συχνά γίνεται, ἀλλά ὡς εὐκαιρία πνευματικῆς ἐνδυνάμωσης τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς οἰκογενείας του, ἀφοῦ παρέχεται ὁ χρόνος γιά κάτι τέτοιο. Ὅχι σπάνια ἀκοῦμε τή δικαιολογία ὅτι δέν ὑπάρχει αὐτός ὁ χρόνος τό χειμῶνα γιά τά πνευματικά, γιατί οἱ διαφορες ἐργασίες ἀπορροποῦν ὅλη τήν ἐνέργεια τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας.

Πρὶν ἀναφερθοῦμε σέ συγκεκριμένους τρόπους ἀξιοποιήσεως τῶν διακοπῶν γιά τήν οἰκογένεια, θά πρέπει νά κάνουμε δύο παρατηρήσεις: 1) οἱ διακοπές πιά, περισσότερο γιά οικονομικούς λόγους, συνήθως εἶναι ὀλιγοήμερες. 2) Ὅταν ὑπάρχουν μεγάλα παιδιά, δέν εἶναι εὐκόλο νά πηγαίνει ὅλη ἡ οἰκογένεια μαζί σέ διακοπές. Γίνεται αὐτό, εἴτε διότι πολλές φορές ὑπάρχει ἡ τάση νά πηγαίνουν οἱ νέοι μόνοι τους διακοπές, εἴτε διότι πολλοί ἀπό αὐτοὺς μελετοῦν γιά τίς ἐξετάσεις τους ὡς φοιτητές, εἴτε ἀκόμη διότι ὑπάρχουν πολλοί νέοι πού προτιμοῦν νά ἐργαστοῦν γιά κάποια αὔξηση τοῦ εισοδήματός τους. Ἐτσι οἱ ὅποιες προτάσεις πού μπορεῖ κανεῖς νά κάνει ἀφοροῦν τίς παραδοσιακές διακοπές πού παλαιότερα γνωρίζαμε ἢ τίς διακοπές πού κάνει ἡ οἰκογένεια, ὅταν ἀκόμη τά παιδιά εἶναι μικρά καί συνεπῶς ἐξαρτῶνται ἀποκλειστικά ἀπό τούς γονεῖς τους.

Τί μπορεῖ λοιπόν νά προτείνει κανεῖς γιά πνευματική ἀνανέωση τῆς οἰκογένειας κατά τή διάρκεια τῶν διακοπῶν;

1 Πρῶτα ἀπ' ὅλα τήν Κυριακάτικη λειτουργία. Αὐτό πού εἶναι αὐτονόητη ὑποχρέωση γιά τόν πιστό, νά μετέχει κάθε Κυριακή στή θεία Λειτουργία, μπορεῖ νά γίνει πνευματική ἀπόλαυση κατά τή διάρκεια τῶν διακοπῶν. Ἡ οἰκογένεια, ἀπαλλαγμένη ἀπό τό βάρος τῆς ἐργασίας καί τό ἄγχος τοῦ χρόνου, μπορεῖ, ἰδίως στήν ἐπαρχία, νά ἐκκλησιασθεῖ μέ ἄνεση, νά γνωριστεῖ μέ ἄλλους ἀνθρώπους, νά κάνει ἰδίως τή φύση, κοντά στήν ὁποία συνήθως ὑπάρχει ὁ ναός, συμμετοχό της στή δοξολογία τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ.

2 Τήν ἀξιοποίηση τῆς ὑπαρξης μοναστηριῶν καί προσκυνημάτων τῆς ἐπαρχίας. Συνήθως στίς περισσότερες περιοχές τῆς πατρίδας μας, σέ ἡπειρωτικά μέρη καί σέ νησιά, ὑπάρχουν πανέμορφα προσκυνήματα καί μοναστήρια. Ἐνας ἀπογευματινός ἐσπερινός, μία συνομιλία μέ ἕναν γέροντα ἢ μία γερόντισσα σ' ἕνα μοναστήρι, ὁ ἴδιος ὁ χῶρος τοῦ μοναστηριοῦ μέ

τίς εἰκόνες καί τά λείψανα πού ἔχει, πυροδοτοῦν λανθάνοντες πνευματικούς σπόρους πού μπορεῖ νά καρποφορήσουν σέ ὥρες πού δέν περιμένει κανεῖς.

3 Τή συμμετοχή σέ μικρά πανηγύρια πού γίνονται στήν ἐπαρχία. Δέν εἶναι λίγες οἱ περιοχές τῆς ἐπαρχίας, στίς ὁποῖες οἱ γιορτές διαφόρων ἀγίων ἢ τῆς Παναγίας μας πραγματοποιοῦνται μέ ἕνα πολύ ὁμορφο καί γραφικό τρόπο, ἢ ἀκόμη καί γιορτές τοῦ χειμῶνα μεταφέρονται τό καλοκαίρι, ἀκριβῶς γιά νά συμμετάσχουν σέ αὐτές καί οἱ τουρίστες. Ἐτσι οἱ πνευματικές προκλήσεις πολλαπλασιάζονται καί μάλιστα μέ τρόπο πού δημιουργοῦν γενικῶς εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα.

4 Ἀσφαλῶς δέν μπορεῖ κανεῖς νά μὴν ἀναφέρει τό πῶς ἄμεσο πνευματικό ἐρέθισμα τῶν διακοπῶν: τό διάβασμα ψυχωφέλιμων βιβλίων πού εὐτυχῶς στίς ἡμέρες μας κυκλοφοροῦν πλούσια. Ἡ ἔλλειψη χρόνου γιά διάβασμα κατά τή διάρκεια τοῦ χειμῶνα ὑπερβαίνεται στήν ἄνεση τῶν διακοπῶν. Κι ὅταν μάλιστα τό βιβλίο δέν εἶναι ἀπλῶς γιά νά περνᾷ κανεῖς τήν ὥρα του, ἀλλά καί νά τόν τρέφει πνευματικά, καταλαβαίνει κανεῖς τήν ιδιαίτερη σημασία του.

5 Ὑπάρχει τέλος καί κάτι ἄλλο πού λειτουργεῖ θετικά ἀπό πλευρᾶς πνευματικῆς: ἡ ἴδια ἡ συνύπαρξη ἐπί τό αὐτό ὅλης τῆς οἰκογένειας. Τό γεγονός καί μόνο ὅτι μπορεῖ ἡ οἰκογένεια νά βρεθεῖ μαζί στό μεσημεριανό ἢ καί στό βραδινό τραπέζι, νά φᾶνε ὅλοι μαζί τό πρωινό, νά κολυμβήσουν μαζί εἶναι κάτι πού ἔχει πνευματική διάσταση, ἔστω καί ἀνεπίγνωστη. Διότι ἡ συνεχῆς αὐτή συνύπαρξη πυροδοτεῖ, ἂν ὑπάρχει βεβαίως ἡ καλή διάθεση καί συντρέχουν οἱ ἐλάχιστες χριστιανικές προϋποθέσεις, τίς ἐσωτερικές ἀντοχές τοῦ ἀτόμου, ὥστε νά καλλιεργεῖται ἡ ὑπομονή, ἡ ἀγάπη, ἡ ὑποχωρητικότητα. Αὐτό γίνεται εὐκόλα καταννητό ἂν σκεφτεῖ κανεῖς ὅτι στίς οἰκογένειες ἢ στά ζευγάρια, πού ἡ σχέση μέ τόν Θεό καί τήν Ἐκκλησία εἶναι μηδαμινή, οἱ διακοπές πολλές φορές γίνονται ἀφορμή ἐντάσεων καί χωρισμοῦ. Δέν εἶναι λίγες οἱ φορές, πού ζευγάρια χωρίζουν ἀκριβῶς μετά τίς διακοπές. Διότι συνήθως στή συνεχή συνύπαρξη ἀποκαλύπτεται ὁ ἀληθινός ἑαυτός τοῦ καθενός μέ ὅ,τι ἐγωισμό καί ἀδυναμία κρύβει. Ἀπό τήν ἀποψη αὐτή εἶναι μιά μοναδική εὐκαιρία γιά τήν οἰκογένεια νά ἀναμετρήσει στίς διακοπές καί τίς δικές της ἀντοχές, νά δεῖ μέ ἄλλα λόγια τό πνευματικό ἐπίπεδο στό ὁποῖο βρίσκεται. Οἱ διακοπές δηλ. μπορεῖ νά λειτουργήσουν σάν ἕνα εἶδος πνευματικοῦ καθρέπτη. Καί ἡ χριστιανική οἰκογένεια δέν πρέπει νά ἀφήσει τήν εὐκαιρία αὐτή νά πάει χαμένη. ■

«Νόμος γέγονεν ἡ παρανομία»

Τοῦ Πρωτ. Εὐαγγέλου Παχυγιαννάκη

Αν θέλαμε νὰ ἀξιολογήσουμε τὸν μεγαλύτερο κίνδυνο γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὄχι μόνο τῆς ἐποχῆς μας ἀλλὰ ὄλων τῶν ἐποχῶν, δὲν θὰ λέγαμε πὼς εἶναι ἡ ἁμαρτία. Ἡ ἁμαρτία, ὡς ἀπόκλιση ἀπὸ τὸν ἔμφυτο ἠθικὸ νόμο ἢ ξεμάκραιμα ἀπὸ τὸν ἐξ ἀποκαλύψεως νόμο τοῦ Θεοῦ ἢ, ἂν θέλετε, ἀστοχία τοῦ ἀνθρώπου, προκειμένου νὰ πραγματώσει τὸν προορισμὸ γιὰ τὸν ὁποῖο πλάστηκε, δηλαδή νὰ γίνῃ ὁμοιος τοῦ Θεοῦ "κατὰ χάριν καὶ μέθεξιν", εἶναι μία "φυσικὴ" κατάσταση μέσα στὴν παρὰ φύση κατάσταση τῆς μεταπτωτικῆς ἐποχῆς ποὺ ζοῦμε. Ἐπομένως ἡ ἁμαρτία εἶναι ἓνα στάδιο ἀρρώστιας, ποὺ ξεπερνιέται μὲ τὰ φάρμακα ποὺ παρέχει τὸ ταμεῖο τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία, σ' ἐκείνους ποὺ συναισθάνονται τὴν ἁμαρτία ὡς ἀρρώστια καὶ ἐπιθυμοῦν τὴν θεραπεία τους. Κυριότερο φάρμακο, ἢ μετάνοια. Ὅμως, πέρα ἀπὸ τὴν ὅποια ἁμαρτία, χειρότερο καὶ ἐπικινδυνότερο πράγμα εἶναι ἡ μὴ συναισθησιμὸς τῆς ἁμαρτίας. Κι ἀκόμη χειρότερο εἶναι ὁ προβιβασμὸς τῆς ἁμαρτίας σὲ ἀρετὴ καὶ ἡ παρανομία σὲ νόμο.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γράφει σχετικὰ, γιὰ τὴν ἐποχὴ του: «Τὸ δεινὸν εἶναι ὅτι μετὰ πολλῆς τολμᾶται ἀδείας μύσος (ρυπαρότης) τοσοῦτον καὶ νόμος γέγονεν ἡ παρανομία. Οὐδεὶς δέδοικεν, οὐδὲ τρέμει λοιπόν, οὐδεὶς αἰσχύνεται, οὐδὲ ἐρυθριᾷ, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλιπίζεται τῷ γέλῳτι τούτῳ καὶ μαίνεσθαι δοκοῦσιν οἱ σωφρονοῦντες καὶ παραπαίειν οἱ νουθετοῦντες».

Τὸ διαχρονικὸ αὐτὸ κείμενο τοῦ Χρυσοστόμου, ποὺ τόσο ἀνάγλυφα ψυχογραφεῖ τὴ σύγχρονη πραγματικότητα, μποροῦμε σὲ ἐλεύθερη μετάφραση νὰ τὸ ἀποδώσουμε: Τὸ φοβερὸ δὲν εἶναι ἡ ἁμαρτία ποὺ στιγματίζεται καὶ καταδικάζεται. Τὸ φοβερὸ εἶναι ὅτι ἡ κάθε εἶδος βρωμιὰ γίνεται μὲ τὴν πιὸ μεγάλη εὐκολία, σὰν τὸ πιὸ φυσικὸ πράγμα. Ἡ παρανομία ποὺ γίνεται νόμος. Ἡ ἁμαρτία ποὺ νομιμοποιεῖται. Ἡ ντροπὴ ποὺ διώχνεται καὶ τὴ θέση της παίρνει ἡ ἀδιαντροπία. Κατάσταση, ποὺ

σημαίνει ξεπεσμό καὶ ξεθεμελίωμα κάθε ἠθικῆς ἀρχῆς καὶ κοινωνικῆς τάξεως. Αὐτὸ εἶναι τὸ πλεόν χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς ἰδρυματικῆς παρακμῆς.

«Ὁ κίνδυνος τῆς ἐποχῆς μας, γράφει ξένος στοχαστής, δὲν εἶναι ὅτι ὑπάρχουν τυχοδιώχτες, ληστὲς καὶ ἀνώμαλοι. Ἡ λάσπη αὐτὴ ὑπῆρχε πάντοτε στὸ περιθώριο ὄλων τῶν πολιτισμῶν. Ὁ κίνδυνος εἶναι ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ διατείνονται, ὅτι εἶναι γενναῖο νὰ δικαιῶνεις τὴν ἀνηθικότητα, νὰ εὐνοεῖς τὸν νόμο τῆς ζούγκλας». Σ' αὐτὸ τὸ ἀνησυχητικὸ σημεῖο αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῆς παρακμῆς φαίνεται νὰ ἔχει φτάσει τὸ κακὸ στὴν ἐποχὴ μας, ποὺ ἔχει εἰσχωρήσει παντοῦ καὶ κα-

τατρώγει τὸν κοινωνικὸ ἴστό, ἀπειλώντας τὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας. Ἡ ἄμβλυνση τοῦ ἠθικοῦ αἰσθητηρίου, ὁ παχυδερμισμὸς, ἡ ἀναλγησία, ἡ ἀδιαντροπία, ἡ βωμολοχία καὶ ὁ εὐτελισμὸς τοῦ δημόσιου βίου, μὲ συμπεριφορὲς ποὺ κατεβάζουν τὸν ἄνθρωπο στὸ ἐπίπεδο τοῦ ζώου, εἶναι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ σημερινοῦ ἀνέμου, ποὺ πνέει ὀλοῦθε καὶ γεμίζει ἐκκλησιές, σχολεῖα, κοινοβούλια, ναοὺς τῆς τέχνης κ.λπ. σκουπίδια καὶ παλιόχαρτα.

Ὅλα αὐτὰ ἂν δὲν εἶναι σημεῖα παρακμῆς, τότε ποῖα εἶναι; Τὸ χρῶμα τῆς ντροπῆς ἔπαψε πιά νὰ πορφυρώνει τὰ πρόσωπα μικρῶν καὶ μεγάλων καὶ οἱ ἐμφανίσεις τῶν ἀνώμαλων τύπων, ποὺ παρελαύνουν στὴ μικρὴ ὀθόνη ἐπιδεικτικά, προκαλοῦν τὸ κοινὸ αἶσθημα. Δυστυχῶς, φωνὲς ἀνατρεπτικῆς αὐτῆς τῆς ἠθικῆς κατρακύλας δὲν ἀκούονται ἀπὸ πουθενά. Καὶ ἂν ἀπὸ κάπου τολμήσουν νὰ ἀκουστοῦν δειλὰ-δειλὰ κάποιες, ἀμέσως πνίγονται στὶς κραυγὲς τῶν "προοδευτικῶν", ποὺ τὶς χαρακτηρίζουν ὀπισθοδρομικῆς, ἀντιδραστικῆς, σκοταδιστικῆς. Ἐτσι σιγὰ-σιγὰ ἐπαναλαμβάνεται τὸ κακὸ, ἀπλώνεται καὶ ριζώνει, ὁ πνευματικὸς ὀργανισμὸς τοξινώνεται καὶ ὁ ἀμοραλισμὸς ἐπιβάλλεται καὶ νομιμοποιεῖται.

«Δεινὸν μὲν τὸ ἁμαρτάνειν, λέει πάλι ὁ Χρυσόστομος, πολλῶ δὲ χαλεπώτερον καὶ τὸ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν». Καί: «Δεινὸν μὲν τὸ αἰσχρὰ πράττειν, τὸ

«Δεινὸν μὲν
τὸ ἁμαρτάνειν, πολλῶ δὲ
χαλεπώτερον καὶ τὸ μέγα
φρονεῖν ἐπὶ
τοῖς ἁμαρτήμασιν».

δὲ πράττοντα αἰσχύνεσθαι ἐξ ἡμισείας ἐστὶ δεινόν. Ὄταν δέ τις καὶ ἐγκαλλωπίζεται, τοῦτο ὑπερβολὴ ἀναισθησίας ἐστίν». Δηλαδή: Εἶναι φοβερό πράγμα ἡ ἁμαρτία. Λιγοστεύει, ὅμως, κατὰ κάποιο τρόπο, ἡ ἁμαρτία, ὅταν ἐκεῖνος πού τὴ διαπράττει αἰσθάνεται ντροπὴ. Ὄταν, ὅμως, καμαρώνει γι' αὐτήν, τότε βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ ἐπικίνδυνη ἀναισθησία!

Ἡ Ἐκκλησία δὲν φοβερίζει τὸν ἄνθρωπο, πού ἁμαρτάνει, μὲ τὰ αἰώνια δεινά. Ἐπισημαίνει ὅμως τὴν ἀμετανοησία ὡς τὸ φοβερότερο κακό, κι ὅτι ἐκεῖνος, πού μὲ πείσμα ἐμμένει στὴν ἁμαρτία ἀμετανόητος, δὲν πρόκειται νὰ δεῖ Θεοῦ πρόσωπο. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἅγιοί μας διδάσκουν ὅτι δὲν θὰ τιμωρηθοῦμε, γιὰτὶ ἁμαρτήσαμε, ἀλλὰ γιὰτὶ δὲν μετανοήσαμε. Γράφει συγκεκριμένα ὁ ὁσῖος Θεόγνωστος: «Δὲν θὰ κολαστοῦμε,

γιὰτὶ ἁμαρτήσαμε, οὔτε θὰ καταδικαστοῦμε γι' αὐτό, ἀφοῦ ἡ φύση μας εἶναι δεκτικὴ τροπῆς καὶ ἀλλοιώσεως. Θὰ κολαστοῦμε, ἐπειδὴ ἁμαρτήσαμε καὶ δὲν μετανοήσαμε...». Γιατὶ τὴ σωτηρία δὲν μᾶς τὴν χαρίζουν ἀπὸ μόνες τους οἱ καλὲς πράξεις. Ἡ μετάνοια εἶναι λυτρωτικὴ. Δυστυχῶς, σήμερα, πολὺ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, οἱ ἄνθρωποι, ἐνῶ εἶναι πλούσιοι σὲ πολλὰ, εἶναι πάμφτωχοι σὲ μετάνοια. Καὶ ἐνῶ διαπράττουν κάθε λογῆς ἁμαρτίες, ὄχι μόνον δὲν τὶς συναισθάνονται καὶ δὲν μετανοοῦνε, ἀλλὰ καυχονται καὶ συνεχῶς ἐπινοοῦν καινούριες, παραμένοντας μὲ πείσμα στὴν ἁμαρτία ἀμετανόητοι. Ἄραγε, θὰ παραμείνουμε σ' αὐτὴ τὴ δαιμονικὴ ἀμβλυνοση τοῦ ἠθικοῦ αἰσθητηρίου ἢ θὰ ἐκλεπτύνουμε τὴν ψυχὴ μας καὶ θὰ τὴν καθαρῶς μὲ τὰ δάκρυα τῆς μετάνοιας; ■

Περὶ τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος

Γέροντος Πορφυρίου, Βίος καὶ Λόγοι σελ. 316-318

Ὁ Χριστός θέλει νὰ ἐνωθοῦμε μαζί Του καὶ περιμένει ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα τῆς ψυχῆς μας. Ἀπὸ μᾶς ἐξαρτᾶται νὰ δεχθοῦμε τὴ θεία χάρι. Μόνον ἡ θεία χάρις μπορεῖ νὰ μᾶς ἀλλάξει. Ἐμεῖς τίποτα δὲν μπορούμε μόνοι μας. Ἡ χάρις ὅλα θὰ μᾶς τὰ δώσει. Ἐμεῖς νὰ προσπαθοῦμε νὰ μειώνομε τὸν ἐγωισμό καὶ τὴ φιλαντία μας. Νὰ εἴμαστε ταπεινοί. Νὰ δοθοῦμε στὸν Χριστό κι ὅλα φεύγουν τὰ ἀντιδραστικά, σωματικά καὶ ψυχικά.

Ουμηθεῖτε τὸν ἀπόστολο Παῦλο πού ἔλεγε: «Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς μὲ ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» (Ρωμ. 7,24). Τὸ ἔλεγε αὐτό γιὰτὶ, ὅταν βρισκόταν ἀκόμη στὴν ἀρχή, αἰσθανόταν τὴν ψυχὴ του ἀνίκανη νὰ κάνει τό καλό. Ἐκανε τό κακό, πού δὲν τό ἤθελε, γι' αὐτό ὁμολογοῦσε: «Οὐ γάρ ὁ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ, τοῦτο ποιῶ» (Ρωμ. 7,15). Ἐρχόταν τό πνεῦμα τοῦ κακοῦ νὰ τὸν ἐκτρέψει ἀπ' τὴν προσπάθειά του. Ἐρχόταν καὶ τὸν φόβιζε, λέγοντας: «Θά ἀποθάνεις». Ὄταν, ὅμως, ἐνέσκηψε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ στὴν ψυχὴ του, τότε φύγανε ὅλες οἱ δυσκολίες καὶ φώναζε μὲ ἐνθουσιασμό: «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοί Χριστός... ἐμοὶ γάρ τό ζῆν Χριστός καὶ τό ἀποθανεῖν κέρδος» (Γαλ. 2,20· Φιλ. 1,21). Εἶδες, οὔτε θάνατος, οὔτε κόλασις, οὔτε διάβολος! Ἐνῶ πρῶτα ἦταν ἀνίκανος νὰ κάνει τό καλό, μετὰ ἔγινε ἀνίκανος νὰ κάνει τό κακό. Δὲν μπορούσε, δὲν τό ἤθελε. Ἐγινε ἡ ψυχὴ του ἐνθεος, γέμισε ἀπ' τὸν Χριστό καὶ δὲν μπορούσε νὰ σκεφθεῖ ἢ νὰ βαστάξει μέσα του τίποτ' ἄλλο.

Μὲ τὴ θεία χάρι τὰ πάντα εἶναι κατορθωτά. Μὲ τὴ θεία χάρι οἱ μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ δὲν καταλάβαν τούς πόνους, πού προξενοῦσαν τὰ μαρτύρια. Μὲ τὴ θεία χάρι ὅλα γίνονται ἀνώδυνα. Αὐτὸν τὸν τρόπο τὸν ἀπαλό νὰ χρησιμοποιεῖτε. Μὴν ἀγωνίζεσθε νὰ διώξετε τό σκοτάδι, τό κακό. Δὲν πετυχαίνετε τίποτα χτυπώντας τό σκοτάδι. Βρίσκεσθε στό σκοτάδι καὶ θέλετε νὰ ἀπαλλαγεῖτε; Ἐσεῖς τί κάνετε; Διώχνετε μὲ δύναμη τό σκοτάδι, τό χτυπάτε, ἀλλ' αὐτό δὲν φεύγει. Θέλετε φῶς; Ἀνοίξτε μία τρυπίτσα καὶ θὰ ἔλθει μία ἀκτίνα τοῦ ἡλίου, θὰ ἔλθει τό φῶς. Ἄντὶ νὰ διώχνετε τό σκοτάδι, ἀντὶ νὰ διώχνετε τὸν ἐχθρό, νὰ μὴν μπεῖ μέσα σας, ἀνοίξτε τὰ χέρια στὴν ἀγκάλη τοῦ Χριστοῦ. Αὐτός εἶναι ὁ πῶς τέλειος τρόπος, νὰ μὴν πολεμάτε, δηλαδή, ἀπευθείας τό κακό, ἀλλὰ ν' ἀγαπήσετε τὸν Χριστό, τό φῶς Του, καὶ τό κακό θὰ ὑποχωρήσει.

**Συζήτηση
μέ έναν ξφηβο**

Οί αίρέσεις

του Αρχιμ. Μαξίμου Παναγιώτου

1. Γιατί είναι κακό ή αίρεση;

Όποιος βγαίνει από την Ορθόδοξη Εκκλησία και εισέρχεται στην αίρεση, χάνει τό δρόμο της σωτηρίας. Οί αίρετικοί, έκτός από τή λανθασμένη διδασκαλία γιά τόν Θεό, άρνοῦνται ή παραποιούν τά μυστήρια πού ίδρυσε ό Χριστός. Οί «μάρτυρες του Ίεχωβά» δέν δέχονται τήν Άγία Τριάδα. Πολλοί προτεστάντες δέν βαπτίζονται στό όνομα τής Άγίας Τριάδας. Οί περισσότεροι προτεστάντες, όπως ισχυρίζονται, έξομολογούνται άπευθείας στόν Θεό, ένώ ό Χριστός έδωσε στους μαθητές Του τή δυνατότητα τής συγχώρησης των άμαρτιών μέσω τής χάρις του Άγιου Πνεύματος. Επίσης δέν δέχονται ειδική ιεροσύνη αλλά μόνο γενική. Όλοι δέν πιστεύουν ότι ό άρτος και ό οίνος τής θείας Κοινωνίας μεταβάλλονται σε Σώμα και Αίμα Χριστού.

Όσοι γίνονται αίρετικοί, άρρωσταίνουν ψυχικά. Τούς περισσότερους άμέσως τούς κυριεύει μεγάλος έγωϊσμός. Θεωροῦν τόν έαυτό τους άγιο και σωσμένο κι όλους τούς άλλους κατώτερους κι άξιους γιά τήν κόλαση. Έξω από τήν ομάδα τους, λένε, υπάρχει ό διάβολος και ή άπώλεια. Η γκετοποίηση τούς απομονώνει και τούς στερεί τήν επικοινωνία άκόμα και μέ συγγενείς και μέ πρώην φίλους. Πολλοί αίρετικοί καταπιέζονται ιδιαίτερα από τήν πίεση τής όργάνωσης γιά έξαναγκαστική ιεραποστολή, ως άναγκαία προϋπόθεση σωτηρίας.

Ό άπόστολος Παῦλος γράφει στόν Τίτο ότι «*στούς αίρετικούς και στούς άπίστους μολύνθηκε ό νοῦς και ή συνείδησή τους*» (1,15). Αύτή ή διαστροφή δέν τούς αφήνει νά συνειδητοποιήσουν τό λάθος τους, δέν διορθώνονται και παραμένουν προσκολλημένοι στην αίρεση. Σε καλύτερη θέση από έναν αίρετικό βρίσκεται ό κάθε άμαρτωλός, γιατί, άν συναισθανθεί τά λάθη του και μετανόησει, έξομολογείται και σώζεται.

2. Γιατί, όπως μάθαμε στά θρησκευτικά, παρουσιάστηκαν τόσο πολλές αίρέσεις μέχρι σήμερα;

Από τήν εποχή του Χριστού υπήρχαν οι διαφωνούντες. Ό άπόστολος Πέτρος συμβούλευε τούς χριστιανούς γιά τίς αίρέσεις του μέλλοντος: «*θά παρουσιαστοῦν ψευδοδιδάσκαλοι πού θά εισαγάγουν πρὸς άπάτη των πιστών αίρέσεις πού θά επιφέρουν τήν άπώλεια και θά άρνηθοῦν τόν δεσπότη πού τούς έξαγόρασε*» (Β΄ Πέτρου 2,1). Ό Διάβολος πολέμησε τήν Εκκλησία του Χριστού μέ διωγμούς και μέ αίρέσεις. Στην αρχή παρουσιάστηκαν οι ιουδαϊζουσες αίρέσεις. Αύτές ζητούσαν τήν επιστροφή στην Παλαιά Διαθήκη. Κατόπιν ήρθαν οι γνωστικοί, πού μιλούσαν γιά νέα άποκάλυψη, γιά νέα γνώση του Θεού. Αύτοι δέν δέχονταν τήν Άγία Τριάδα, αλλά πολλά ζεύγη Θεών. Μετά ήλθε ό άρειανισμός, ό νεστοριανισμός, ό μονοφυσιτισμός και ή εικονομαχία. Ό

Όσοι γίνονται αίρετικοί, άρρωσταίνουν ψυχικά. Τούς περισσότερους άμέσως τούς κυριεύει μεγάλος έγωϊσμός. Θεωροῦν τόν έαυτό τους άγιο και σωσμένο κι όλους τούς άλλους κατώτερους κι άξιους γιά τήν κόλαση.

Άρειος έλεγε πώς ό Υιός του Θεού δέν είναι Θεός αλλά κτίσμα. Ό Νεστόριος δέν δεχόταν πραγματική ένωση Θεού και ανθρώπου στόν Ίησού Χριστό. Οί Μονοφυσίτες διδασκαν ότι ή ανθρώπινη φύση του Θεανθρώπου άπορροφήθηκε από τή θεία. Οί εικονομάχοι είχαν προβληματική κατανόηση τής ένανθρώπισης του Θεού. Οί «Μάρτυρες του Ίεχωβά» σήμερα συνεχίζουν κυρίως τόν άρειανισμό. Οί μονοφυσίτες διατηροῦνται μέχρι σήμερα στην Άρμενία, στην Αίγυπτο και στην Αίθιοπία και συνεχίζουν τήν αρχαία τους διδασκαλία. Οί προτεστάντες συνεχίζουν τήν εικονομαχία και άλλες αρχαίες και νεότερες αίρέσεις.

3. Σήμερα πού υπάρχει ή τάση τής συναδέλφωσης των λαών, μήπως τά δόγματα έννοοῦν τή διαίρεση;

Είναι εύχης έργον όλοι οι άνθρωποι νά ζοῦμε μέ ειρήνη και νά μάς χαρακτηρίζει ό άλληλοσεβασμός. Η πραγματική ειρήνη χρειάζεται και τήν άγάπη. Γιατί, άν έχουμε τήν ειρήνη των όπλων και δέν έχουμε και τήν άγάπη, τότε θά συνεχισθεί ό πόλεμος μέ άλλα μέσα. Μπορεί νά υπάρχει ειρήνη, όταν οι ισχυροί λαοί, ανάλογα μέ τά συμφέροντά τους, επιβάλλουν τή θέλησή τους στους αδύνατους λαούς και τούς εκμεταλλεύονται οικονομικά; Πραγματική συναδέλφωση χωρίς τόν Θεό δέν μπορεί νά υπάρξει. Πώς μπορεί νά συνδυασθεί ή νά συνυπάρξει ή άγάπη πρὸς τούς έχθρους, πού διδάσκει τό Εὐαγγέλιο, μέ τό τζιχάντ, τόν ιερό δηλ. πόλεμο του Κορανίου; Ανάλογα μέ τήν πίστη σου καθορίζεις και τή ζωή σου. Μόνο ή σωστή πίστη δημιουργεί σωστή-«κατά

Θεόν» ζωή. Όταν μαθαίνεις λανθασμένα τά θεωρήματα των μαθηματικών, ποτέ δέν πρόκειται νά λύσεις μαθηματικές ασκήσεις. Έτσι καί στή θρησκεία, ή λάθος διδασκαλία γιά τόν Θεό δίνει λάθος στάσεις ζωής.

Έμεις οί όρθόδοξοι χριστιανοί δεχόμαστε τούς αίρετικούς ως παραπλανημένα παιδιά του Θεού. Δέν δεχόμαστε τή διδασκαλία τους. Δέν μπορούμε νά πούμε καί μπράβο στους «Μάρτυρες του Ίεχωβά» πού δέν δέχονται τή θεότητα του Χριστού. Ή, πώς νά αισθανθείς γνήσιος άδελφός μέ τούς αίρετικούς, όταν μέ χίλιους δυό τρόπους πασχίζουν νά παρασύρουν τά μέλη τής οικογένειάς σου στήν αίρεσή τους;

4. Τί είναι οί «Μάρτυρες του Ίεχωβά»;

Στήν Άμερική υπήρχαν τό 19ο αιώνα πολλές ομάδες προτεσταντών, οί Άντβεντιστές, οί όποίοι όριζαν αυθαίρετα διάφορες χρονολογίες γιά τή δεύτερη έλευση του Χριστού καί τήν κρίση του κόσμου. Μέσα σ' αυτό τό κλίμα, παρουσιάσθηκε τό 1870 ό έμπορος Charles Russel. Αυτός πήρε από τόν Άντβεντιστή Μπάρμπουρ διάφορες χρονολογίες γιά τήν έναρξη των έσχατων χρόνων, γιά τήν δεύτερη παρουσία του Χριστού. Τό 1914 έλεγε ότι θά έδραιωνόταν στή γή ή βασιλεία του Χριστού. Όταν αυτό δέν έγινε, όρίσθηκαν νέες χρονολογίες ή ότι ιδρύθηκε ή βασιλεία στον ούρανό, καθότι ό Χριστός ήρθε άόρατα τό 1914.

Οί διδάσκαλοι των «Μαρτύρων του Ίεχωβά» παρερμηνεύοντας τήν άποκάλυψη (20 κεφ.) διδάσκουν ότι ό Χριστός μετά τόν πόλεμο του Άρμαγεδώνα θά νικήσει τόν σατανά καί θά κυριαρχήσει γιά χίλια χρόνια στή γή, όπου θά φέρει ευτυχία στους ανθρώπους.

Στά έντυπά τους παρουσιάζουν ειδυλλιακές σκηνές μέσα στή φύση. Στή βασιλεία Του ό Χριστός, ισχυρίζονται, θά έχει βοηθούς τούς δικαίους της Παλαιάς Διαθήκης, Άβραάμ, Ίσαάκ, Ίακώβ, Μωυσή, Ίωνά κλπ. Παραξενεύεται κανείς πού δέ βάζουν ως βοηθούς του Χριστού στή γή καί κάποιους άποστόλους τής Καινής Διαθήκης.

Μετά τά χίλια χρόνια θά λυθεί ό Διάβολος, θά πλανήσει πολλούς «Μάρτυρες του Ίεχωβά» καί σέ λίγο θά γίνει ή κρίση. Οί καλοί «Μάρτυρες του Ίεχωβά» (μόνον αυτοί) θά ζήσουν αιώνια στή γή. Μέ τό δέλεαρ τής επίγειας χλιετούς βασιλείας του Χριστού ή τής άνόδου στήν έπουράνια βασιλεία μέ τούς 144.000 έκλεκτούς, προσπαθούν νά περιμαντρώσουν τούς πιστούς τους.

Ό υλικός παράδεισος των «Μαρτύρων του Ίεχωβά» θυμίζει κάπως καί τόν παράδεισο των μουσουλμάνων. Πώς έμφανίσθηκε ό Μωυσής στή μεταμόρφωση του Χριστού; Θεωρούν ότι ή περίοδος, πρίν τή χλιετή βασι-

λεία του Χριστού, στήν όποία ζούμε, είναι ή βασιλεία του Σατανά. Ό Σατανάς δημιουργεί ξεχωριστά έθνη, γιά νά σκοτώνονται οί άνθρωποι μέ τούς πολέμους. Δέν συμμετέχουν στό στρατό, όχι γιά λόγους συνείδησης, όπως ισχυρίζονται, αλλά έπειδή άπειλούνται από τή Σκοπία μέ άποκοπή. Όποιος δέν δείχνει τυφλή ύπακοή διώχνεται, άποκόπτεται.

Οί θρησκείες οί έκτός των «Μαρτύρων του Ίεχωβά» είναι του Διαβόλου. Ή πόρνη τής Άποκαλύψεως, λένε, είναι ή χριστιανική Έκκλησία. Βλέπουμε τήν πλήρη διαστροφή τής αλήθειας.

5. Τί πρεσβεύουν οί «Μάρτυρες του Ίεχωβά» γιά τόν Χριστό;

Ή πιό σπουδαία άπόκλιση τους από τό χριστιανισμό είναι ή διδασκαλία τους γιά τόν Χριστό. Λένε ότι ό Χριστός είναι μέν Θεός, αλλά όχι ό Θεός. Είναι κατ' αυτούς μία μικρότερη θεότητα. Ός «θεός», κατανοούν τόν «ισχυρό», κατά τή ρίζα τής Έβραϊκής αυτής λέξης, κατά τήν όποία «θεός» σημαίνει «ισχυρός». Υπάρχουν πλήθος έδαφίων στήν Άγία Γραφή, όπου ό Χριστός όχι άπλώς όνομάζεται «ό» Θεός, αλλά καί Γιαχβέ. Άν ό Χριστός δέν είναι Θεός, πώς λέει: «έγώ καί ό Πατέρας είμαστε ένα»; (Ιω. 10,30). Οί Έβραίοι βάσταζαν λίθους, γιά νά τόν λιθοβολήσουν, έπειδή νόμιζαν ότι βλασφημεί κάνοντας τόν έαυτό Του Θεό (Ιω. 10,33). Καί πιό πρίν οί Ίουδαίοι έπιδίωξαν νά τόν λιθοβολήσουν, έπειδή έλεγε τόν Θεό πατέρα καί έκανε τόν έαυτό Του ίσο μέ τόν Θεό (Ιω. 5,18). Ό άγγελος του Κυρίου πού με-

Έμεις οί όρθόδοξοι χριστιανοί δεχόμαστε τούς αίρετικούς ως παραπλανημένα παιδιά του Θεού. Δέν δεχόμαστε τή διδασκαλία τους.

τέφερε στον Ζαχαρία τό μήνυμα τής γεννήσεως του Ίωάννου του Προδρόμου του είπε ότι αυτός: «πολλούς Ίσραηλίτες θά επιστρέψει στό δρόμο του Θεού καί θά προπορευθεί αυτού (δηλ. του Θεού)...» (Λουκά 1,16-17). Ό μετανοημένος ληστής έπέπληξε τόν βλάσφημο ληστή στό Γολγοθά καί του είπε: «ούτε φοβάσαι τόν Θεό, πού είσαι στήν ίδια καταδίκη» (Λουκά 23,40). Ό συνετός ληστής κατάλαβε ότι είναι Θεός καί γι' αυτό, ενώ έβλεπε νά έρχεται ό θάνατος του σώματος, του ζήτησε νά τόν θυμηθεί στήν ούράνια βασιλεία Του. Ό Χριστός στό τέλος τής Άποκάλυψης λέει μέσω του άγγέλου: «Νά, έρχομαι γρήγορα, καί μαζί μου είναι ό μισθός μου, γιά νά αποδώσω σέ καθένα, όπως θά βρεθεί τό έργο του. Έγώ είμαι τό Α καί τό Ω, ό πρώτος καί ό έσχατος, ή αρχή καί τό τέλος» (Άποκ. 22, 12-13). Ό Χριστός έστειλε τόν άγγελο (Άποκ. 22,16) νά πει αυτά έκ μέρους Του. Τά ίδια λόγια βρίσκουμε γιά τόν Θεό στήν αρχή τής Άποκάλυψης: «Εγώ είμαι τό Α καί τό Ω λέγει Κύριος ό Θεός...» (Άποκ. 1,8). Ό Θεός είναι ό Α καί τό Ω καί ό Χριστός

είναι τό Α και τό Ω, άρα ό Χριστός είναι Θεός. Και ό άπόστολος Παύλος όμιλεί για τή θεότητα του Χριστού: «ό Θεός φανερώθηκε σαρκωμένος... αναλήφθηκε ένδοξα» (Α΄ Τιμ. 3,16), και άλλου ζητάει οι δούλοι να είναι καλοί «για να τιμούν τή διδασκαλία του σωτήρος μας Θεού σε όλα» (Τίτ. 2,10), και πιο κάτω γράφει ότι οι χριστιανοί περιμένουμε τή φανέρωση «της δόξης του μεγάλου Θεού και σωτήρος ήμων Ίησου Χριστού» (Τίτ. 2,13). Ό Χριστός στή δευτέρα παρουσία Του θα φανερώσει τή δόξα Του. Άν διαφοροποιούσε τον Χριστό από τον Θεό θα έλεγε «της δόξης του μεγάλου Θεού και του σωτήρος ήμων Ίησου Χριστού». Η έλλειψη του άρθρου «του» ταυτίζει τον Θεό με τον σωτήρα Ίησου Χριστό. Οι «Μάρτυρες του Ίεχωβά», για να διαφοροποιήσουν τον Χριστό από τον Θεό Πατέρα, στή δική τους μετάφραση τής Άγίας Γραφής έχουν προσθέσει τό άρθρο «του».

6. Γιατί αυτοαποκαλούνται «Μάρτυρες του Ίεχωβά»;

Οι «Μάρτυρες του Ίεχωβά» αποδίδουν στό όνομα του Θεού τής Παλαιάς Διαθήκης Γιαχβέ μεγάλη σημασία. Όποιος κατ' αυτούς δέν μαρτυρεί τό πραγματικό όνομα (Ίεχωβά) του Θεού, δέν σώζεται.

Όταν ό Μωυσής ρώτησε τον Θεό, πού του αποκαλύφθηκε στή φλεγόμενη βάτο, ποιό είναι τό όνομά Του, ό Θεός άπάντησε: «Είμαι ό Είμαι» δηλ. «Είμαι αυτός πού είμαι» (Έξοδος 3,14). Έξάλλου δέν ύπάρχει άλλος Θεός εκτός άπ' Αυτόν για να τον προσφωνήσει. Οι έβδομήκοντα μετέφρασαν τό Γιαχβέ με τή μετοχή του ειμί, ό «ών» δηλ. ό ύπάρχων. Τό όνομα Ίεχωβά, πού χρησιμοποιούν σήμερα οι «Μάρτυρες του Ίεχωβά», τό πήραν άπό Έβραίους του μεσαίου αιώνα, τους Μασορίτες. Οι Μασορίτες (όνομα πού προέρχεται από τή λέξη μασόρα πού σημαίνει παράδοση) κατά τον 7ο μ.Χ. αιώνα, επειδή ή προφορά τής λέξης τους ήταν άγνωστη λόγω του ότι στό κείμενο ύπήρχαν μόνο σύμφωνα, έβαλαν αυθαίρετα φωνήεντα από τό Έλοχίμ και τό Άδωνάι. Και από Γιαχβέ έγινε Ίεχωβά.

7. Γιατί δέν πίνουν όπλα;

Οι λόγοι πού τους κάνουν να μήν στρατεύονται δέν είναι ή μή βία, αλλά τό δόγμα τους ότι οι κυβερνήσεις άνήκουν στην κυριαρχία του σατανά. Η μή βία τους, μέχρι πρόσφατα, περιοριζόταν μόνο στό θέμα τής στρατεύσης. Είχαν όμως τό δικαίωμα να άμύνονται, ακόμα και να όπλοφορούν, με τίς εύλογίες τής όργάνωσής τους, ως τό 1983. Η όργάνωση των «Μαρτύρων του

Ίεχωβά» στό περιοδικό της, Σκοπιά 15/7/1983, ζήτησε από όσα μέλη της έχουν όπλα στό σπίτι τους για προσωπική άμυνα να απαλλαγούν έντελώς από αυτά. Τά ίδια ξανάγραψε στα τεύχη 1/3/1984 σελ. 13-15 και 15/12/1998 σελ. 22.

Άπό τά παραπάνω λοιπόν, βγαίνουν τά έξής συμπεράσματα:

1. Η Σκοπιά δεχόταν τήν όπλοφορία μέχρι πρόσφατα. Αυτό φυσικά σημαίνει ότι δέν είναι παθητικοί ειρηνιστές οι «μάρτυρες του Ίεχωβά». Άλλά ό λόγος πού δέν δέχονται τους πολέμους, είναι ότι δέν αναγνωρίζουν τήν έξουσία των Κυβερνήσεων, και όχι τό ότι είναι δήθεν ειρηνικοί. Γιατί διαφορετικά, μαζί με τή στρατεύση, θα άπαγόρευαν και τήν κατοχή όπλων.

2. Ότι αναγκάστηκε να τά άπαγορεύσει, όχι επειδή είναι ειρηνιστές, αλλά για να έχουν να λένε: «τό διορθώσαμε και αυτό». Δηλαδή για καθαρά άπολογητικούς λόγους.

3. Ότι ήταν ανακόλουθη ή θέση της στό να επιτρέπει τήν άμυνα σε προσωπικό επίπεδο, και να τήν άπαγορεύει σε ένθνικό.

4. Ότι, αν ή όπλοφορία για άμυνα είναι κακό πράγμα, οι ύπεύθυνοι των «Μαρτύρων του Ίεχωβά» είναι ύπόλογοι για πιθανούς φόνους σε άμυνα μέχρι τόσο πρόσφατα!

5. Ότι ή Σκοπιά έτσι άπαγορεύει τήν αυτοάμυνα. Και αν δέν τό κάνει, εξακολουθεί να είναι σε αντίφαση με τήν άπαγόρευση όπλοφορίας.

Μέ δυό λόγια: Είναι κακή ή όπλοφορία; Τότε, έφόσον ή Σκοπιά τήν επέτρεπε, δέν μπορεί να είναι ή όργάνωση του Θεού ως τό 1983, γιατί επέτρεπε τό κακό. Άν πάλι είναι επιτρεπτή, γιατί τήν άπαγόρευσε; Ολιβερές αντιφάσεις. Και

μιλάμε για αντιφάσεις, γιατί δέν είναι άπλώς παροτρύνσεις, αλλά άπαγορεύσεις «έπί ποινή» άποκοπής, πού γ' αυτούς σημαίνει αιώνιο άφανισμό από τον Θεό!

8. Γιατί δέν δέχονται τή μετάγγιση αίματος;

Παρερμηνεύουν ένα χωρίο τής Καινής Διαθήκης, στις Πράξεις (15, 20), πού λέει: «άπέχετε από του αίματος». Η άποστολική σύνοδος άπαγορεύει τίς ειδωλολατρικές συνήθειες να πνίγονται τά ζώα χωρίς να σφάζονται και να πίνουν αίμα οι χριστιανοί. Δέ μιλάει ή Καινή Διαθήκη για μετάγγιση αίματος από άνθρωπο σε άνθρωπο, γιατί δέν ύπήρχε τότε.

Η άπαγόρευση τής μετάγγισης αίματος είναι σκληρή άπόφαση πού επιφέρει άνθρωποκτονία. Ό πατέρας «Μάρτυρας του Ίεχωβά», όταν στό παιδί του άπαγορεύει τή μετάγγιση αίματος κατά τήν έγχείρηση, στην ουσία τό σκοτώνει. ■

.....
*Όταν ό Μωυσής ρώτησε
τον Θεό, πού του αποκαλύ-
φθηκε στή φλεγόμενη βάτο,
ποιό είναι τό όνομά Του, ό
Θεός άπάντησε: «Είμαι ό
Είμαι» δηλ. «Είμαι αυτός
πού είμαι»*
.....

Βιοηθική και Θεολογία

του Αρχιμανδρίτου του Οικουμενικού Θρόνου Μακαρίου Γρινιεζάκη
Τεροκήρυκος της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης

Η Βιοηθική είναι μία σύγχρονη επιστήμη ή όποια προσπαθεί να δώσει λύσεις στα πολλά ερωτήματα και ήθικα διλήμματα που δημιουργούνται από τις εξελίξεις στο χώρο της ιατρικής βιοτεχνολογίας. Ωστόσο, θεωρείται μία προσωπική κυρίως επιστήμη, διότι οι θέσεις και οι απαντήσεις που προτείνονται εξαρτώνται από την αίσθηση της ήθικης που έχει τό κάθε άτομο. Έτσι μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι για τό ίδιο ζήτημα υπάρχουν αρκετές θέσεις. Μάλιστα κάποιες από αυτές είναι αντίθετες με τις υπόλοιπες ή μερικές φτάνουν ακόμη και στο σημείο να αναιρούν κάποιες άλλες.

Είναι, λοιπόν, γεγονός ότι ή διαφωνία και ή πολυφωνία χαρακτηρίζουν τή νέα αυτή επιστήμη, που καθημερινά, όλο και περισσότερο, βρίσκεται στο προσκήνιο των επιστημονικών συζητήσεων και δημοσιεύσεων. Άμέτρητα θέματα σχετικά με τήν σεξουαλικότητα, τήν τεκνογονία, τήν παράταση τής ζωής, τόν πόνο, τίς εξαρτησιογόνες ουσίες, τήν τεχνητή γονιμοποίηση, τό θάνατο, τήν κλωνοποίηση, τή γενετική μηχανική των βλαστοκυττάρων και άλλα παρόμοια περιμένουν απαντήσεις, παρ' όλο που έχουν «απαντηθεί». Και αυτό, διότι τά περισσότερα από όσα λέγονται και γράφονται δέν αναπαύουν τή βασανισμένη συνείδηση του σημερινού ανθρώπου. Κατά συνέπεια, εκφράζεται έντονα ή αγωνία ότι ή Βιοηθική επιστήμη όφείλει να απαντήσει με σαφήνεια και καθαρότητα. Εύλογα όμως προβληματιζόμαστε: πώς θά μελετήσουμε τά θέματα τής ιατρικής βιοτεχνολογίας σήμερα, όταν προτάσσονται διαφορετικά συστήματα ήθικων αξιών εγκλωβισμένα στην κοσμικότητα και επηρεασμένα από διάφορες θρησκευτικές πεποιθήσεις και φιλοσοφικές θεωρίες;

Η Όρθόδοξη Έκκλησία, μέσα στα πλαίσια τής ποιμαντικής της μέριμνας, αλλά και σωτηριολογικής της ευθύνης προς τόν άνθρωπο, όσάκις χρειασθεί επιχειρεί να άρθρώσει λόγο θεολογικό για τά θέματα

αυτά. Ό λόγος της δέν είναι μεταβαλλόμενος, ούτε έξυπηρετεί συμφέροντα και έρευνητικές σκοπιμότητες. Π' αυτό κάποιιο όμολογούν ότι ή Όρθοδοξία δέν μās παρέχει τίς απαντήσεις που ίσως θά περιμέναμε. Κάποιες φορές μάλιστα δέν παρέχει καμία απάντηση, διότι ή Έκκλησία δέν είναι ύποχρεωμένη να απαντάει σε όλα τά θέματα και να γράφει γνωματεύσεις για κάθε ζήτημα. Οί πατέρες έγραφαν, όταν χρειαζόταν και μόνο τότε.

Βεβαίως, αυτές οι απαιτήσεις φαίνονται φυσιολογικές, αν λάβουμε υπ' όψη μας ότι ζούμε σ' έναν εύρέως μεταπαραδοσιακό κόσμο, στον όποιο οι υπερβατικές αξιώσεις επισκιάζονται από τήν έγκοσμιότητα. Πολλά απ' αυτά που κάποτε έδιναν ουσιαστικό νόημα στην καθημερινότητά μας, όπως για παράδειγμα ή προσευχή, ή νηστεία, τό να κάνουμε τό σταυρό μας πριν φύγουμε από τό σπίτι μας κ.ά. έχουν περιπέσει σε άνυποληψία¹. Όλα αυτά συντελούν έτσι ώστε ή παραδοσιακή Έκκλησία να φαίνεται ότι έχει ανάγκη αναμόρφωσης.

Όστόσο, ή θέση τής Όρθόδοξης Θεολογίας εν προκειμένω είναι σαφής: ή Βιοηθική είναι όντως προσωπική επιστήμη. Και «αν ή αλήθεια δέν μās αποκαλυφθεί και δέν μās καθοδηγήσει προσωπικά, θά παραμένουμε πάντοτε χαμένοι μέσα σε μία ποικιλομορφία ήθικων και θρησκευτικών απόψεων, με τήν έννοια ότι δέν θά ξέρουμε ποιό κανόνες πρέπει να κυβερνούν»². Έτσι οι απαντήσεις δέν θά αναπαύουν, αλλά θά κουράζουν, δέν θά αποφορτίζουν, αλλά θά φορτίζουν, δέν θά ξεμπερδεύουν, αλλά θά μπερδεύουν περισσότερο. ■

Υποσημειώσεις

1. Peter Berger, «The Social Reality of Religion», London: Penguin, 1969.

2. H. Tristram Engelhardt, Jr., «Τά θεμέλια τής Βιοηθικής, Μία χριστιανική θεώρηση», Μετάφραση Πολυξένη Σταλίκη-Κιόσογλου, Εκδόσεις Άρμός, Αθήνα 2007, σελ. 12.

Συγκέντρωση: Τό πρώτο βήμα στην πορεία για έμπειριές προσωπικής έπιτυχίας

της Παρασκευής Μαντικού, εκπαιδευτικού

Είσαγωγικά

Η ικανότητα του παιδιού να συγκεντρώνεται σε συγκεκριμένες εργασίες και να μπορεί να αποθηκεύει στη μνήμη του γνωστικό υλικό για όσο γίνεται μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, αποτελεί έναν από τους βασικότερους πυλώνες για τη στήριξη της σχολικής έπιτυχίας. Πολλά παιδιά παρενοχλούν τό μάθημα, γιατί δέν μπορούν να συγκεντρωθούν. Όταν για παράδειγμα δέν μπορούν να κατανοήσουν ένα κείμενο και ή σκέψη γίνεται κουραστική, τότε τήν αφήνουν να πλανηθεί άλλο. Κινούνται στην αίθουσα ένοχλώντας τούς συμμαθητές τους, μιλούν μέ τό διπλανό τους και καταφέρνουν μέσα σε λίγα λεπτά να αποσυντονίσουν μέ τήν ανήσυχη συμπεριφορά τους όχι μόνο τόν εκπαιδευτικό αλλά και τή μισή τάξη. Τά ίδια παιδιά «χάνονται έντελώς» και στό σπίτι, αν χρειαστεί να δουλέψουν αυτόνομα. Σταματούν συχνά τίς σχολικές εργασίες για να πιούν νερό, να τηλεφωνήσουν σε φίλους ή φίλες, να κοιτάξουν έξω απ' τό παράθυρο, να όνειροπολήσουν, να ζωγραφίσουν, να παίξουν.

Τά παιδιά, πού δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν, δέ γνωρίζουν τό έντονο συναίσθημα της ικανοποίησης, πού μπορεί να προσφέρει ή λύση ενός προβλήματος, ή έπιτυχία σ' ένα διαγώνισμα, ή απάντηση σε μία έρώτηση του δασκάλου τους. Πά να αποκτήσουν τέτοιου είδους έμπειριές προσωπικής έπιτυχίας, πρέπει να μάθουν να έπικεντρώνουν τήν προσοχή τους και να φιλτράρουν τούς παράγοντες πού τή διαταράσσουν. Σύμφωνα μέ τά αποτελέσματα δημοσκόπησης πού διενήργησε τό 2004 ή εταιρεία δημοσκοπήσεων Infratest για λογαριασμό του περιοδικού Focus-Schule, 40% των παιδιών στη Γερμανία παρουσιάζουν δυσκολίες συγκέντρωσης. «Δέν μπορούν ν' ανοίξουν και να κλείσουν τό διακόπτη της προσοχής στον έγκέφαλο», έξηγει ή Χέλμαρ Ντίσνερ, ψυχοθεραπευτής παιδιών και έφηβων από τό Χάμ (Γερμανική πόλη στό όμοσπονδιακό κρατίδιο της Βόρειας Ρηνανίας- Βεστφαλίας). Από τά πολλά έρεθίσματα πού

δέχονται δέν καταφέρνουν να έπιλέξουν τά έκάστοτε σημαντικά!

Η συγκέντρωση δέν είναι ζήτημα κληρονομικότητας ή ευφυΐας. Μπορεί και πρέπει να διδάσκεται από γονείς και δασκάλους, αφού είναι μία από τίς προκλήσεις στην πορεία προς τήν ένηλικίωση και μάς ακολουθεί σε όλη μας τή ζωή ως βασική άρετή.

Τί είναι ή συγκέντρωση;

Η συγκέντρωση είναι μία κουραστική ύπόθεση, ιδίως αν μία συγκεκριμένη δραστηριότητα δέ μάς ένδιαφέρει καθόλου. Συγκεντρώνομαι, σημαίνει «έπικεντρώνω τήν προσοχή μου». Η έπικέντρωση της προσοχής είναι καθοριστική, αφού κάποιος, πού συγκεντρώνεται πάνω σε λάθος αντικείμενο, μπορεί να παραβλέψει τό σημαντικό. Η ικανότητα της προσοχής δέν έντοπίζεται σε συγκεκριμένη περιοχή του έγκεφάλου. Υπάρχουν ώστόσο περιοχές πού της δίνουν «ώθηση» και ένεργοποιούν δραστηριότητες. Π' αυτό είναι πολύ σημαντικό να προσπαθούμε συνειδητά κάθε φορά να στρέφουμε τόν «προβολέα» των σκέψεών μας προς κάποιον συγκεκριμένο στόχο. Είναι δύσκολο, για παράδειγμα, σε μία συζήτηση να συγκεντρωθούμε στα λόγια δυό όμιλητών ταυτοχρόνως. Τό παραπάνω γεγονός δείχνει έπίσης ότι οι δυνατότητές μας κατά τή διαδικασία της σκέψης είναι περιορισμένες. Όταν, για παράδειγμα, τά παιδιά πού προσπαθούν να κάνουν τίς σχολικές εργασίες στην τάξη, αποσπώνται από συμμαθητές τους, πού παίζουν εκείνη τήν ώρα, δέ θά βρουν τήν απαιτούμενη ένεργεια για να μπορέσουν να συγκεντρωθούν στην δική τους δουλειά.

Ο ρόλος των συναισθημάτων και των κινήτρων στην συγκέντρωση

Πληροφορίες, πού παρουσιάζονται στους μαθητές μέ ευχάριστο τρόπο, μένουν στό μυαλό τους. Παιχνίδι και ευχαρίστηση μπορούν να βοηθήσουν για κα-

λύτερες επιδόσεις. Η μάθηση και η εργασία είναι καλό να λαμβάνουν χώρα σε ήρεμο περιβάλλον. Γύρω στα ξίι χρόνια τὰ παιδιά είναι σε θέση νὰ ἐλέγχουν τίς συναισθηματικές ἐκρήξεις τους. Ὅσα παιδιά ἐπιβάλλονται στίς παρορμήσεις τους, ξεπερνούν τήν ἔλλειψη διάθεσης γιά μάθηση καί συγκεντρώνονται. Σ' αὐτή τήν ἡλικία ἡ περιέργεια αὐξάνεται, ξυπνᾷ ἡ φαντασία, ἐνισχύονται ἡ αὐτοπεποίθηση καί ἡ αἰσιοδοξία, ἐνεργοποιεῖται τό κινητικό σύστημα τοῦ σώματος, μαθαίνουμε «εὐκολότερα». Ἡ εὐχάριστη αἴσθηση, πού μπορεῖ νὰ προκαλέσει ἡ ἐπιτυχής μάθηση, ἀποθηκεύεται στόν ἐγκέφαλο, ὁ ὁποῖος καταγράφει τήν εὐχαρίστηση τῆς στιγμῆς, τή γνώση, τήν αἰτία τῆς ἀνταμοιβῆς καί τή συγκεκριμένη κατάσταση καί θέλει νὰ ἐπαναλάβει τήν ἐπιτυχία. Τότε τὰ παιδιά εἶναι πρόθυμα νὰ καταβάλουν κι ἄλλη φορά μεγάλη προσπάθεια, ὥστε νὰ ξαναβιώσουν τό ἴδιο ὄμορφο συναίσθημα. Γιά νὰ προσληφθεῖ τό καινούργιο, δέν ἀρκεῖ μόνο ἓνα κοφτερό μυαλό. Ὅταν κάποιος ἔχει ἰσχυρό κίνητρο, νιώθει χαρά ἐκ τῶν προτέρων ἢ τρέφει θετικές προσδοκίες, ὁ ἐγκέφαλός του ἐνεργοποιεῖται μέσω τοῦ ἐνδογενοῦς συστήματος ἐπιβράβευσης πολύ πιό ἔντονα ἀπ' ὅτι θά μπορούσαν νὰ τό πετύχουν ἐξωτερικά κίνητρα ὅπως τὰ αὐτοκόλλητα ἀπ' τό δάσκαλο ἢ τό χαρτζιλίκι ἀπ' τούς γονεῖς. Εἶναι σημαντικό νὰ προσφέρουμε τμηματικά καί στήν κατάλληλη δόση τό ὑλικό γιά μάθηση. Ἡ σωστή ἀναλογία ἔντασης, πρόκλησης καί ἐπίλυσης ὀδηγεῖ σε ἐπιτυχίες.

Τὰ ἀρνητικά συναισθήματα, ὅπως ὁ φόβος καί τό στρές, μπλοκάρουν κάθε προσπάθεια σκέψης. Ὅταν χάνεται ἡ αὐτοπεποίθηση, ἔρχονται ἡ ἀνασφάλεια, ἡ νευρικότητα καί ὁ πανικός νὰ ἐξαφανίσουν καί τὰ τελευταῖα ὑπολείμματα συγκέντρωσης. Πολλά παιδιά στίς κατά καιρούς ἐξετάσεις, ἔχουν στήν ἀρχή ταχυπαλμία, ἰδρώνουν τὰ χέρια τους καί τό μυαλό τους μοιάζει ξαφνικά νὰ χεῖ ἀδειάσει. Εἶναι φυσιολογικές ἀντιδράσεις. Ἀπλῶς πρέπει νὰ μάθουν στή συνέχεια νὰ μή χάνουν τή ψυχραιμία τους καί νὰ ἐλέγχουν τόν πανικό τους. Αὐτό εἶναι μία βασική προϋπόθεση γιά τή συγκέντρωση.

Συμπερασματικά, τὰ θετικά συναισθήματα προωθοῦν τήν ἐπεξεργασία ἐρεθισμάτων ἐνῶ τὰ ἀρνητικά τήν μπλοκάρουν. Τό νὰ μειώνουμε τό στρές καί νὰ ξεπερνῶμε τυχόν μπλοκαρίσματα ἐνέργειας, εἶναι βασικές προϋποθέσεις γιά τήν ἐνίσχυση τῆς συγκέντρωσης.

Ἡ ἀντιμετώπιση νευρικών, ἀφηρημένων παιδιῶν εἶναι δύσκολη. Πολλές φορές κάνει γονεῖς καί δασκάλους νὰ πετοῦνε στό καλάθι τῶν ἀχρήστων τήν ψυχραιμία τους καί ν' ἀντιδροῦν παρορμητικά. Μία ἀπο-

τελεσματική τακτική εἶναι νὰ δίνουμε στό παιδιά στόχους πού μποροῦν νὰ ὑλοποιήσουν καί νὰ τούς δείχνουμε ἐμπιστοσύνη στήν πορεία. Ἡ ἐμπιστοσύνη παρακινεῖ τούς γονεῖς καί τούς ἐκπαιδευτικούς νὰ παρέχουν ἐλευθερία σκέψης καί πράξης στό παιδιά. Ὅταν αὐτά νιώθουν ὅτι τὰ καταφέρνουν, διατηροῦν τὰ κίνητρά τους². Ἡ ἐνθάρρυνσή τους σε κάθε προσπάθεια, ἡ ἐπίδειξη ὑπομονῆς καί ἡ χρήση τοῦ ἐπαίνου θά τὰ βοηθήσει νὰ ὑλοποιήσουν τούς στόχους τους. Ἡ αἴσθηση τῆς ἐπιτυχίας θά βοηθήσει τὰ παιδιά μας νὰ προσπαθήσουν καί σε ἄλλους τομεῖς τῆς ζωῆς. ■

Ὑποσημειώσεις

1. Petra Thorbrietz, «Συγκέντρωση», ἐκδόσεις Κονιδάρη, Ἀθήνα 2009, σελ.12.

2. John Gray, «Γονεῖς καί παιδιά, Ζήτημα ἐπικοινωνίας», ἐκδόσεις Φυτράκη, Ἀθήνα 2004, σελ. 278.

Χαριτωμένες διδαχές Γέροντος Παΐσιου Ἁγιορείτου

❁ Διάλογος μέ τούς Ἰεχωβάδες

- Γέροντα, κυνηγάω τούς Ἰεχωβάδες καί τσακώνομαι μαζί τους.

-Ἔ, νὰ ἔχεις κουράγιο καί νὰ ἀλλάζεις φανέλες, γιατί μ' αὐτούς κανεῖς δέ μπορεῖ νὰ συνεννοηθεῖ.

❁ Τό «τηλέφωνο» τοῦ Γέροντα

Σέ ἐπισκέπτη, ἀφοῦ τελείωσε ἡ συζήτησή τους. Τώρα νὰ πηγαίνεις. Θά πάω μέσα νὰ πάρω... τηλέφωνο... Ὁ Γέροντας δέν εἶχε τηλέφωνο. Ἦθελε νὰ προσευχηθεῖ.

❁ Τὰ «κεράσματα» τῆς ἀγρυπνίας

Πρῖν ἀπό κάθε ἀγρυπνία ὁ Γέροντας ἔνωθε μεγάλη χαρά: Πάμε γιά πνευματικά ἐδέσματα!

❁ Ἡ πνευματική βάση

- Παιδιά μου, αὐτή ἡ ζωὴ εἶναι σάν τό Γυμνάσιο τῶν παιδιῶν. Νά ἀγωνιστοῦμε νὰ πιάσουμε τή βάση.

- Γέροντα, ἡ βάση στό Γυμνάσιο εἶναι 10. Ἄν πιάσουμε 8,5 τί θά γίνει;

-Ἔ, εὐλογημένε! Πιάσε ἐσύ 8,5 καί θά σοῦ ρίξει ὁ Θεός μία κλωτσιά καί θά σε βάλει στόν Παράδεισο!!!

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΩΝ ΑΣΚΗΤΩΝ (7)

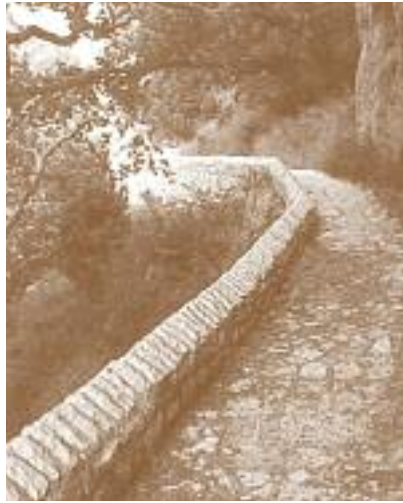
του Τίτο Κολλιάντερ, ὀρθοδόξου Σουηδοῦ συγγραφέως

Γιά τήν κατάκτηση τοῦ κόσμου

Ὁ Μέγας Βασίλειος λέει: μέ τραγμένη τήν καρδιά δέν μπορεί κανείς νά πλησιάσει καί νά γνωρίσει τήν ἀλήθεια. Γι' αὐτό πρέπει νά ἀποφεύγουμε καθετί πού ἀναστατώνει τήν καρδιά μας, καθετί πού τῆς προκαλεῖ ἔνταση ἢ τῆς δημιουργεῖ πάθη ἢ ξυπνά τήν ἀνησυχία. Πρέπει νά κρατιόμαστε ὅσο μπορούμε πιό μακριά ἀπό κάθε βιασύνη καί νά μήν τριγυρνᾶμε μέσα στους δорύβους καί τά μάταια πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἐφόσον ὑπηρετοῦμε τόν Κύριο πρέπει νά «μή μεριμνῶμεν καί τυρβάζωμεν περί πολλά», ἀλλά πάντα νά ἔχουμε στό νοῦ μας ὅτι «κένός ἐστι χρεία». (Λουκᾶ ι' 41).

Ὅταν θελεῖ κανείς νά λουστῆ, πρέπει πρῶτα νά ξεπλυθεῖ. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τήν καρδιά. Πρέπει νά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τό ἐξωτερικό ροῦχο τοῦ κόσμου, πού τήν τυλίγει ὀλόκληρη, γιά νά μπορεί νά τήν πλύνει ὁ Καθαίρων τίς καρδιές. Οἱ τόσο ὠφέλιμες γιά τήν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου ἀκτίνες τοῦ ἡλίου δέν μπορούν νά ὠφελήσουν τό δέρμα, ἂν δέν τό ξεσκεπάσουμε καί δέ σταθοῦμε γυμνοί, ἐκτεθειμένοι στήν ἐπίδρασή τους. Τό ἴδιο γίνεται μέ τή θεραπευτική καί ζωοποιό δύναμη τοῦ Πνεύματος.

Συνεπῶς. Ἀπόβαλε τό παλιωμένο καί λερωμένο ἔνδυμα τῆς ψυχῆς σου. Ἀπαρνήσου τόν ἑαυτό σου ἀλλά χωρίς νά φαίνεται πάρα πολύ στους ἄλλους. Ἀρνήσου ὅ,τι ἐξυπηρετεῖ τίς ἀπολαύσεις καί τίς ἡδονές, τήν τεμπελιά ἢ τήν τάση σου γιά διασκεδάση κοσμική, ὅ,τι τέρπει καί κολακεύει τά μάτια σου, τά αὐτιά σου, τή γεύση σου ἢ ἄλλη αἴσθηση. «Ὁ μή ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστι» (Ματθ. ιβ' 30) καί ὅποιοι δέ χτίζε μαζί μέ τόν Κύριο, γκρεμίζε. Ἐξάγνιζε τίς καθημερινές σου ἀνάγκες καί τίς κοινωνικές σου συνήθειες. Κάνε το ὅμως ἤρεμα, μετρημένα, χωρίς αἰφνίδιες μεταβολές καί ἀλλαγές, ἀλλά πάντως ριζικά. Κόψε ὅσο μπορείς πιό πολύ τά δεσμά πού σέ κρατοῦν αἰχμάλωτο τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Διασκεδάσεις, κοσμικά θεάματα, προσωπικά ὕλικά, ἀγαθά καί

πρό παντός «πᾶν τό ἐν τῷ κόσμῳ, ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός καί ἐπιθυμίαν τῶν ὀφθαλμῶν καί τήν ἀλαζονείαν τοῦ βίου» γιατί «οὐκ ἐστίν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου», καί ἀκόμα γιατί «στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς» (Α' Ἰω. β' 16 καί Α' Πέτρ. β' 11).

Τί εἶναι ὅμως ὁ κόσμος; Δέν πρέπει νά τόν φανταστεῖς σάν κάτι τό ὄρατό καί ἄπτό. Ὁ κόσμος, λέει ὁ ἅγιος Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος, εἶναι ἓνα πύρινο περιτύλιγμα πού φυλακίζει τήν καρδιά καί τήν ἀποχωρίζει ἀπό τό δέντρο τῆς ζωῆς. Κόσμος εἶναι καθετί πού εὐχαριστεῖ καί ἱκανοποιεῖ τίς αἰσθήσεις μας. Εἶναι αὐτό μέσα μας πού «οὐκ ἔγνω τόν Θεόν» (Ἰω. ιζ' 25).

Στόν κόσμο ἀνήκουν οἱ ἐπιθυμίες μας καί τά ἔνστικτά μας. Ὁ ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σύρος τά ἀπαριθμεῖ. Ἡ ἀδυναμία καί ἡ προσκόλλησις στή πλοῦτη, ἡ συσώρευση καί ἡ κατοχή τῶν πιό ἀνόμοιων ὕλικῶν πραγμάτων, ἡ ἐπιθυμία τῶν σωματικῶν ἀπολαύσεων, ἡ φιλοδοξία, ἡ φιλαρχία καί ἡ σπουδαρχία. Ἡ ὑπερηφάνεια

γιά τήν τυχόν ἐξουσία πάνω στους ἄλλους, ἡ τάση νά κομφεῦεται κανείς μόνο καί μόνο γιά νά ἐντυπωσιάσει τούς ἄλλους, ὁ πόθος γιά τούς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων, ἡ φροντίδα μόνο γιά τή σωματική καλοπέραση καί ἄνση. Ὅλα αὐτά εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου. Ὅλα αὐτά συρρέουν μέ τόσο ἀδιόρατο κι ἀπατηλό τρόπο, ὥστε τελικά, ἂν δέ λάβουμε τά μέτρα μας, μάς δένουν μέ γερά δεσμά, κτίζουν τριγύρω μας πελώρια τεῖχη.

Θέλεις νά ἀπελευθερωθεῖς; Ἐξέτασε τόν ἑαυτό σου λεπτομερῶς καί διευκρίνισε μέσα σου τί πρέπει νά κατανικήσεις γιά νά πλησιάσεις τό Θεό. Γιατί «ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐχθρὰ τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ὅς δ' ἂν βουληθῆ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρός τοῦ Θεοῦ καθίσταται» (Ἰακ. δ' 4). Τίς ἀπλωμένες ἐκτάσεις τίς χαίρονται μόνον ἐκεῖνοι πού ἀφήνουν τά στενά λαγκαθία καί τίς κλειστές κοιλάδες. «Οὐδεὶς δύναται δυοῖς κυρίοις δουλεύειν» (Ματθ. στ' 24). Δέν μπορεί κανείς νά βρισκεται συγχρόνως στά βάρη μίας κοιλάδας καί στή βουνοκορφή πού ὑψώνεται στά γαλάζια πλάτη τοῦ οὐρανοῦ.

Γιά νά γίνει εὐκολη ἡ πορεία σου πρὸς τά ἄνω καί γιά νά πετάξεις πιό εὐκολα ἀπό πάνω σου τά πάθη σου πού σέ βαραινουν, μπορείς νά ρωτᾶς συχνά τόν ἑαυτό σου: «Ἐγώ εἶμαι ἐκεῖνος πού πηγαίνει σέ ἓνα θέαμα ἢ κάποιος ἄλλος πού μέ κυβερνάει καί μέ διευθύνει ὅπως θέλει; Ποιές συνήθειες μέ κρατοῦν αἰχμάλωτό τους καί

δέν μπορώ να τίς υπερνικήσω; Υποπιάζω μου τό σώμα και δουλαγωγώ κάθε στιγμή που περνάει;». Τέτοιες ερωτήσεις μπορεί κανείς να κάνει πάρα πολλές γύρω από τίς συνήθειες της καθημερινής του ζωής και τή συμπεριφορά του με βάση τόν τύπο και τόν κανόνα ζωής που μās δίνει τό ιερό Ευαγγέλιο. Πάνω σ' αυτά τά ζητήματα πρέπει να θυμάσαι ότι «ο πιστός εν ελάχιστω και εν πολλῶ πιστός ἐστι» (Λουκ. ιστ' 10) και μή σκέφτεσαι τόν πόνο που τυχόν μπορεί ένας τέτοιος αγώνας να σου προκαλέσει. Σε βοηθάει να βγεις από τά στενά λαγκαδιά της αμαρτίας στά όποια ζούσες, «κέν ταίς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκός σου, ποιῶν τά θελήματα τῆς σαρκός και τῆς διανοίας σου» τῆς γήινης και αντίθετης μέ τό θέλημα του Θεοῦ.

Ἔχεις χρέος να θέτεις στόν ἑαυτό σου παρόμοια ἐρωτήματα «εὐκαίρως-ἀκαίρως». Μόνο στόν ἑαυτό σου ὅμως. Ποτέ και σέ καμιά περίπτωση, οὔτε σά σκέψη για ἕναν ἄλλο. Κρίνοντας και καταδικάζοντας τόν ἄλλον χωρίς να 'σαι γι' αὐτό ἀρμόδιος οὔτε ἐντεταλμένος, ἀπομακρύνεις ἀπό τόν ἑαυτό σου ὅ,τι κέρδιες μέ τόν ἀγώνα σου. Νομίζεις πώς ἔκανες ἕνα βήμα πρὸς τά ἔμπρός, ἀλλά στήν πραγματικότητα ὑποχώρησες δέκα βήματα πίσω. Κλάψε λοιπόν και μετανόησε για τή σκληρότητα, για τήν ὑπερηφάνειά σου και για τό ότι παραμένεις τόσο πολύ ἀδιόρθωτος.

Πιά τίς ἀμαρτίες τῶν ἄλλων και για τίς ἀμαρτίες τίς δικές μας.

Όταν λοιπόν μέ τόν τρόπο αὐτόν κατορθώσεις να διεισδύσεις στήν ἀδλιότητά σου, στήν ἀνεπάρκειά σου, στήν ἀμαρτωλοτητά σου, ἐπικαλέσου τόν Κύριο, ὅπως ἔκανε και ὁ τελώνης: «Ο Θεός ἰλάσθητί μοι τῶ ἀμαρτωλῶ» (Λουκᾶ ιη' 13). Και πρόσθεσε: «Κύριε, εἶμαι χειρότερος και ἀπό τόν τελώνη. Γιατί δέν μπορώ να μή δῶ μέ τήν ἄκρη του ματιοῦ μου τό φαρισαῖο και να μήν πῶ, σέ εὐχαριστῶ, γιατί δέν εἶμαι σάν αὐτόν».

Όμως λένε οἱ ἅγιοι: κοίτα τό σκοτάδι που ὑπάρχει στήν καρδιά σου και τήν ἀδυναμία που κατοικεῖ στά μέλη σου και ἀπόβαλε κάθε διάθεση κατάκρισης του πλησίον σου. Ἀπό τό σκοτάδι, ὅπου βρισκεσαι, βλέπεις τό οὐράνιο φῶς να ἀντικατοπτρίζεται πιό καθαρά στά ἄλλα δημιουργήματα. Δέ σου ἐπιτρέπεται ὅμως να ἀποκαλύπτεις τά ἀμαρτήματα τῶν ἄλλων, διότι τά δικά σου εἶναι ἐξίσου μεγάλα. Μόνο ὅταν ἀσχοληθεῖς μέ ἐπιμέλεια και στά σοβαρά για τήν τελειοποίησή σου, θά παρατηρήσεις τήν ἀτέλειά σου. Και ὅταν ἀντιληφθεῖς τήν ἀτέλειά σου, μπορείς να τελειοποιηθεῖς. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἡ τελειότητα προέρχεται ἀπό τήν ἀδυναμία και τήν ἀτέλεια. Τώρα κυρίως σου δωρίζεται ἡ κατάσταση

ἐκείνη, για τήν όποία μιλά ὁ ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σύρος: και ὁ ἐχθρός σου τό βάζει στά πόδια ὅσο πιό γρήγορα τόν πλησιάζεις.

Για ποιόν, ὅμως, ἐχθρό μās μιλάει ὁ ὅσιος; Φυσικά για τόν ἴδιο ἐχθρό που πήρε μία φορά τή μορφή του ὀφείως και που μās προκαλεῖ τή δυσaréσκεια, τήν ἀνυπομονησία, τή βιαιότητα, τήν ὀργή, τό φθόνο, τό φόβο, τήν ἀγωνία, τήν ἀνησυχία, τό μῖσος, τήν τεμπελιά, τήν ἀποδάρρυνση, τήν ἀπιστία και γενικά ὅ,τι ἐξερεδίζει τήν ὑπαρξή μας και που ἔχει τίς ρίζες του στή φιλαυτία μας και τήν ἐγωπάθειά μας.

Ποιά ἀπαίτηση, ἀλήθεια, θά μπορούσε να ἔχει κανείς να ὑπακούουν σ' αὐτόν τυφλά οἱ ἄλλοι, ὅταν μέ πόνο ψυχῆς ἀναγνωρίζει, -ὅταν ἀναγνωρίζει,- ὅτι ὁ ἴδιος ποτέ δέν ὑπακούει στόν Κύριό του; Και πώς δικαιούται, λοι-

πόν, αὐτός ὁ ἄνθρωπος να ταρασσεται, να εἶναι ἀνυπόμονος και θίαιος, ὅταν δέν πᾶνε ὅλα σύμφωνα μέ τίς ἐπιθυμίες του; Μέ συνεχή ἄσκηση συνήθισε να μήν ἔχεις «ιδίας ἐπιθυμίας». Γι' αὐτόν που δέν ἔχει καμιά ἐμπαθῆ ἐπιθυμία, πᾶνε ὅλα τά πράγματα, ὅπως ἐπιθυμεῖ, ἐξηγεῖ ὁ ἄββας Δωρόθεος. Ἡ θέλησή του συμπίπτει μέ τή θέληση του Θεοῦ και καθετί που θά ζητήσει προσευχόμενος «ἔσται αὐτῶ» (Μάρκ. ια' 24).

Εἶναι δυνατόν ποτέ να ἔχει φθόνο στήν καρδιά του ὁ ἄνθρωπος που δέν ὑψώνει τόν ἑαυτό του, ἀλλά βλέπει τή

δική του κατάσταση και διαπιστώνει πώς ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶναι περισσότερο ἄξιοι τιμῆς και ἐκτίμησης ἀπ' αὐτόν τόν ἴδιο; Εἶναι δυνατόν να φοβάται, να ἀγωνιᾶ και να ἀνησυχεῖ ἐκεῖνος, που ὀ,τιδήποτε του συμβεῖ, τό ὑπομένει σάν τό ληστή πάνω στό σταυρό που ἔλεγε «ἄξια γάρ ὦν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν» (Λουκᾶ κγ' 41);

Ἡ ραθυμία φεύγει ἀπ' αὐτόν, γιατί τήν ξεσκαπάζει διαρκῶς μέσα του. Δέ φοβάται μήπως πέσει, γιατί βρῖσκεται ἤδη κάτω, ἀντίθετα ἀπό τόν ὑψηλόφρονα που κινδυνεύει ἀπό στιγμή σέ στιγμή να πέσει ἀπό τά φανταστικά ὕψη του στή σκληρή πραγματικότητα. Τό μῖσος του κατευθύνεται ἐναντίον κάθε κακοῦ που διαπιστώνει στή ζωή του. «Μισεῖ τήν ἑαυτοῦ ψυχήν (ζωήν)» (Λουκᾶ ιδ' 26). Ἡ ἀπιστία δέ βρῖσκει καθόλου ἑδάφος μέσα του πιά, «ἐγεύθη και εἶδεν ὅτι χρηστός ὁ Κύριος» (βλ. Ψαλμ. λγ' 9). Τόν ὁδήγεῖ ὁ Κύριος. Ἡ ἀγάπη του μεγαλώνει ἀδιάκοπα. Τό ἴδιο και ἡ πίστη του. Ἔχει ἐγκαταστήσει μέσα του, λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σύρος, τήν εἰρήνην μέ τόν ἑαυτό του και γι' αὐτό ὁ οὐρανός και ἡ γῆ ἔχουν εἰρήνη μαζί του. Συνάγει τόν καρπό τῆς ταπεινώσης. Αὐτό, ὅμως, πραγματοποιεῖται μόνον ὅταν ἀκολουθήσει κανείς «τήν στενήν και τεθλιμμένην ὁδόν και ὀλιγοὶ εἰσίν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν» (Ματθ. ζ' 14). ■

Κοίτα τό σκοτάδι που ὑπάρχει στήν καρδιά σου και τήν ἀδυναμία που κατοικεῖ στά μέλη σου και ἀπόβαλε κάθε διάθεση κατάκρισης του πλησίον σου

Ἡ Ἱερὰ Μονή τοῦ Ταξιάρχη Μιχαήλ τοῦ Θαρινοῦ στὰ Λάερμα τῆς Ρόδου

*Δρ. Ἰωάννου Ἥλ. Βολανάκη
Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων ἔ.τ.*

Νοτιοδυτικά τοῦ οἰκισμοῦ «Λάερμα, τά» (ἀρχαία «Ἀλάδαρμα») τῆς νοτίας Ρόδου καί σέ μικρή ἀπόσταση ἀπό αὐτόν, μέσα σέ καταπράσινο περιβάλλον, κατάφυτο ἀπό πεῦκα, κυπαρίσσια, εὐκαλύπτους, ἐλαιόδενδρα, θάμνους κ.λπ. κεῖται ἡ Ἱερὰ Μονή τοῦ Ταξιάρχη Μιχαήλ τοῦ Θαρινοῦ. Πρόκειται γιά ἕνα ἀπό τά παλαιότερα μεγαλύτερα καί σπουδαιότερα μοναστήρια τῆς Ρόδου, τῆς Δωδεκανήσου καί τοῦ αἰγαιακοῦ χώρου γενικώτερα.

Τό τοπωνύμιο «Θάρι, τό» θεωρεῖται προελληνικό. Στήν Μονή ὑπάρχει φυσική πηγή νεροῦ, ἡ ὁποία ἐξυπηρετοῦσε τίς ἀνάγκες αὐτῆς.

Βορειοδυτικά τῆς Μονῆς καί σέ μικρή ἀπόσταση ἀπό αὐτήν εὐρίσκεται ἐπάνω σέ μικρή ἔξαρση τοῦ ἐδάφους φυσικός βράχος, πιθανῶς βωμός ὑπαίθριου Ἱεροῦ τῆς Νεολιθικῆς Ἐποχῆς (4η-3η χιλιετηρίδα π.Χ.)

Ἀπό τήν παλαιά Μονή τοῦ Ταξιάρχη Μιχαήλ, ἡ

ὁποία ἦτο ἀνδρῶα καί ἤκμασε κατά τήν βυζαντινή καί μεταβυζαντινή ἐποχή, διατηρεῖται μόνον τό καθολικόν, μεγάλων διαστάσεων ναός, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζει περισσότερες οἰκοδομικές φάσεις καί κοσμεῖται μέ τοιχογραφίες, πού προέρχονται ἀπό ἐπτὰ ἢ ὀκτώ διαφορετικές ἐποχές.

Εἰδικώτερα ἡ ἱστορία τῆς Μονῆς σέ ἀδρές γραμμές, ἔχει ὡς ἑξῆς:

Κατά τήν παλαιοχριστιανική ἐποχή (4ος-6ος αἰ. μ.Χ.), ἀνηγέρθη στή θέση αὐτή τρίκλιτη, ξυλόστεγη βασιλική, οἰκοδομικά κατάλοιπα τῆς ὁποίας διατηροῦνται μέχρι σήμερα: λείψανα τοίχων, ἀρχιτεκτονικά μέλη κ.λπ. Ἡ βασιλική αὐτή κατεστράφη πιθανῶς ἀπό τοῦ 7ου αἰ. κ.έ.

Λείψανα ἀνεικονικοῦ, γραπτοῦ διακόσμου διατηροῦνται στους τοίχους τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, τά ὁποία πιθανῶς προέρχονται ἀπό τήν ἐποχή τῆς Εἰκονομαχίας (726-843 μ.Χ.). Συνεπῶς κατά τήν ἐποχή αὐτή ὑπῆρχε

ναός, κτισμένος στη θέση της παλαιохριστιανικής βασιλικής.

Τμήματα της τοιχοποιίας του Ίερου Βήματος χρονολογούνται πρίν από τον 12ο αϊ. και φέρουν τοιχογραφίες του 12ου αϊ.

Κατά τον 13ον αϊ. και πιθανώτατα επί της εποχής του Λέοντος Γαβαλά (1226-1234 μ.Χ.) «αυθέντου της Ρόδου και δούλου του βασιλέως (του Βυζαντίου)» ο ναός από ξυλόστεγος μετετράπη σε σταυροειδή, τρουλαίο και έκοσμήθη με ύψηλης ποιότητας τοιχογραφίες (Ίερό Βήμα - κυρίως Ναός).

Στό τύμπανον της βορείας κεραίας του ναού εικονίζεται ο Εὐαγγελισμός της Θεοτόκου. Κατά τήν διάρκεια έργασιών συντηρήσεως τῶν τοιχογραφιῶν κατά τά ἔτη 1990-2000 ἀπεκαλύφθησαν στή θέση αὐτή δύο γραπτές, ἄγνωστες ἐπιγραφές. Ἡ πρώτη ἀπό αὐτές ἔχει ὡς ἑξῆς:

«[† ΕΚΟΙΜΗ]ΘΗ Ο ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΥ Θ(ΕΟ)Υ
ΓΡΙΓΟΡΙΟΣ [ΙΕ]ΡΟΜΟΝΑΧΟΣ Κ(ΑΙ)
ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ [Τ]ΟΥ ΤΑΞΗΑΡΧΟΥ ΜΙΧΑΗΛ
ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ
Ε[Ν] ΕΤ(ΕΙ), , ϚϞΠΑ´, ΜΗΝ: ΜΑΡΤΗ[Ω]»

Ο αναφερόμενος Ήγούμενος Ίερομόναχος Γρηγόριος είναι ο πρώτος γνωστός Ήγούμενος της Μονής. Η χρονολογία 6981 από κτίσεως κόσμου αντιστοιχεί στο έτος 1473 μ.Χ.

Η δεύτερη επιγραφή έχει ως εξής:

«ΑΝΗΣΤΟΡΗΘΗΣΑΝ [ΑΙ ΑΓΙΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ]
ΤΗΣ ΗΠΕΡΕ[Ν]Δ[Ο]Ε[ΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ]
ΗΜΟΝ [ΑΕΙ] ΠΑΡΘ[ΕΝΟΥ] Θ[ΕΟΤΟΚΟΥ]
ΜΑΡ[Ι]ΑΣ ΔΗΑ ΚΟΠΟΥ ΚΑ[Ι]
ΣΙΝΔΡΟΜ(ΗΣ) ΜΑΤΘΕΟΥ ΙΕΡΟΜ[ΟΝΑΧΟΥ]»

Ο Ίερομόναχος Ματθαίος, Ήγούμενος της Μονής, αναφέρεται επίσης στην γραπτή κτητορική επιγραφή, πού σώζεται στην βόρεια έσωτερική πλευρά του Ίερου Βήματος και φέρει τήν χρονολογία 1506 μ.Χ.

Στό ΝΑ τμήμα του κυρίως ναού και νότια του ξυλόγλυπτου τέμπλου, διατηρείται ή γραπτή, κτητορική επιγραφή:

«[† ΑΝΙΣΤΟΡ]ΗΘΗ Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ
[ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ ΜΙΧΑ]ΗΛ ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟ
[ΜΗΣ] ΗΚΟΝΩΜΙΚΗΣ, ΕΠΙ
[ΗΓΟΥΜΕΝΙ]ΑΣ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
[ΚΑΘ]ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΓΗΑΣ

ΜΟΝΗΣ ΤΑΥΤΗΣ ,αχκδ´»

Αναφέρεται ο Ήγούμενος Ίερομόναχος Μακάριος και τό έτος 1624 μ.Χ.

Στό τύμπανον της νοτίας κεραίας του ναού διατηρείται μνημειώδης παράσταση του πάτρωνος του ναού Ταξιάρχου Μιχαήλ του Θαρινού (διάστ. 3,10 x 2,20 μ.). Εικονίζεται ο Αρχάγγελος Μιχαήλ ολόσωμος, ὄρθιος, μετωπικός. Φορεί στρατιωτική στολή και από τούς ώμους του φύονται πτέρυγες. Πατεί στήν σορόν άνδρός. Μέ τό δεξί του χέρι φέρει γυμνό ξίφος, αναπεπταμένον και μέ τό άριστερό τήν ψυχήν του ἄρτι αποθανόντος, «ὡς βρέφος έσπαργανωμένον».

Κατά τον 18ον αϊ. τό Καθολικόν έγνώρισε νέα ανακαίνιση. Τότε συνεπληρώθη και ο γραπτός διάκοσμος αὐτοῦ.

Κατά τον 19ον αϊ. προσετέθη δυτικά του Καθολικού μικρών διαστάσεων Πρόπυλον.

Η Μονή έμεινε χωρίς Μοναχούς για όρισμένο χρονικό διάστημα (άρχές έως τέλη 20ου αϊ.). Τελευταία ή Μονή απέκτησε αδελφότητα (άνδρῶα Μονή), ή όποία συνεχίζει τήν μακράιωνα ιστορία της.

Υστερα από τά παραπάνω, ή έρευνα καταλήγει στα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Τό Θάρι, τόπος ιερός από τήν Νεολιθική Έποχή μέχρι σήμερα, μέ τά έξοχα φυσικά του χαρίσματα, άπετέλεσε ιδεώδη τόπο για τήν ίδρυση της Μονής του Ταξιάρχου, ή όποία έχει υπερχλιετή ζωή και ιστορία και έγνώρισε έποχές άκμής και ύφεσης.

2. Η αρχιτεκτονική του καθολικού και ο πλούσιος και ύψηλης τέχνης έσωτερικός διάκοσμος αὐτοῦ, προϋποθέτουν πνευματική, καλλιτεχνική, οικονομική και γενικώτερα πολιτιστική άνθηση της Μονής.

3. Η Μονή άπετέλει κέντρο παιδείας και τέχνης, έκέκτητο μεγάλο κύρος και άσκούσε σημαντική επιρροή στο ιστορικῶς γίνεσθαι της νήσου Ρόδου κατά τούς μέσους και νεώτερους χρόνους.

4. Σέ ολόκληρον τόν αιγαιακόν χῶρον, ή Μονή του Ταξιάρχου Μιχαήλ του Θαρινού, άποτελεί μοναδικό παράδειγμα, τό όποιο διακρίνεται για τόν πλούσιο εικονογραφικό του διάκοσμο, τήν ύψηλή του ποιότητα και τήν άριστη διατήρησή του.

5. Η σε βάθος μελέτη της αρχιτεκτονικής, τῶν τοιχογραφιῶν και της ιστορίας του Καθολικού και τῶν τειχῶν της Μονής γενικώτερα, φωτίζει τήν ιστορία της περιοχής και συμβάλλει στην βαθύτερη γνώση του πολιτισμοῦ τῶν μέσων χρόνων. ■

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ ἐν Καρπάθῳ

τοῦ Κωνσταντίνου Κώττη, θεολόγου

Η νήσος Κάρπαθος ἔχει κι αὐτὴ τὸν προστάτη καὶ ἅγιό της, τὸν ἐπίσκοπό της Ἰωάννη.

Ὁ Χριστιανισμός στὴν Κάρπαθο προϋπήρχε τοῦ ἁγίου. Πρῶτος ἐπίσκοπός της ἦταν ὁ Βάσσος (343 ἢ 344), πού παρέστη στὴ σύνοδο τῆς Σαρδικῆς, σημερινῆς Σόφιας¹. Ἀργότερα ἄλλοι ἐπίσκοποι παρέστησαν σέ Οἰκουμενικές Συνόδους, ὅπως ὁ Ζωτικὸς στὴ σύνοδο τῆς Κωνσταντινούπολης τὸ 520, ὁ Μηνᾶς στὴν Ε΄ Οἰκ. Σύνοδο τῆς Κων/λης τὸ 553, ὁ Ἰωάννης στὴν ΣΤ΄ Οἰκ. Σύνοδο στὴν Κων/λη τὸ 680-681, ὁ Λέων στὴν Ζ΄ Οἰκ. Σύνοδο τῆς Νίκαιας τὸ 786-787 καὶ ὁ Φίλιππος στὴ σύνοδο τῆς Κων/λης τὸ 879-880, γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ ἱεροῦ Φωτίου.

Ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύουν τὴ συμμετοχὴ τῆς ἀκριτικῆς Ἐκκλησίας τῆς Καρπάθου στὴν πορεία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Τὸ ἴδιο ἀποδεικνύουν καὶ τὰ μνημεῖα τῶν παλαιохριστιανικῶν βασιλικῶν, τοῦ 5ου καὶ 6ου αἰώνα, πού ἀποκάλυψε στὸ νησί ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη.

Βίος

Σ' αὐτὴ τὴν Ἐκκλησία ἀνεδείχθη καὶ ἔλαμψε μέ τὸν ἀσκητικὸ του βίῳ ὁ ἅγιος Ἰωάννης. Δυστυχῶς ὅμως γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἁγίου ὑπάρχουν πολὺ λίγες πληροφορίες. Μοναδικὴ πηγὴ παραμένει ὁ μέγας Φώτιος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τὸ 6^ο μισό τοῦ 9^{ου} αἰώνα, 858-867 καὶ 877-886².

Σύμφωνα μέ τὴν ἀποψη κάποιων ἐρευνητῶν, ἀν δεχθοῦμε τὴν ταύτιση τοῦ συγγραφέα τοῦ ἔργου, πού ἀναφέρει ὁ Φώτιος μέ τὸν ἐπίσκοπο Καρπάθου Ἰωάννη, τότε καταλήγουμε ὅτι ἔζησε μεταξύ 5ου καὶ 7ου αἰώνα καὶ ἀκριβέστερα τὸ 6^ο μισό τοῦ 7ου αἰώνα.

Ἄρα παρέστη καὶ στὴν ΣΤ΄ Οἰκουμενικὴ σύνοδο τῆς Κωνσταντινούπολης, πού καταδίκασε τὸ μονοθελητισμό. Αὐτὸ συμπεραίνεται ἀπ' τὴ μελέτη τῶν

ἐπισκοπικῶν καταλόγων Καρπάθου³, πού δημοσιεύτηκαν στὸν Α΄ τόμο τῆς Ἑταιρείας «Καρπαδιακαὶ Μελέται». Μόνον ἓνας ἐπίσκοπος Ἰωάννης ὑπάρχει σ' αὐτὸν τὸν κατάλογο, πού εἶναι αὐτὸς πού λαμβάνει μέρος στὴν ΣΤ΄ Οἰκουμενικὴ σύνοδο καὶ ὑπογράφει τὰ πρακτικά της, «Ἰωάννης ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Καρπαθίων νήσου ὀρίσας ὑπέγραψα» (Mansi, XI, 653E, 693B)⁴.

Εἶναι πολὺ πιθανὸ ὁ Ἰωάννης νὰ ἀσκήτευσε σέ κάποια σκήτη στὴν Κάρπαθο καὶ στὴ συνέχεια νὰ χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος. Ἡ φήμη του ὅμως ξεπέρασε τὰ στενά ὄρια τοῦ νησιοῦ, ὥστε μοναχοὶ «ἐξ Ἰνδίας», πού ἀντιμετώπιζαν διάφορα πνευματικὰ προβλήματα, νὰ ζητήσουν τὴ βοήθειά του.

Στοιχεῖα γιὰ τὸν χαρακτήρα του λοιπόν, μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀντλήσει, μόνον ἀπὸ τὰ κείμενά του, τῶν «Παραμυθιτικῶν Κεφαλαίων», καὶ τοῦ «Ἀσκητικοῦ λόγου».

Ὁ Ἰωάννης εἶναι βαδύς γνώστης τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀπὸ τὴν ὁποία παραδέτει πλήθος χωρίων, ἀλλὰ καὶ τῆς θύραθεν σοφίας. «Τὰ Παραμυθιτικὰ κεφάλαια, πού ἀπευθύνει ὁ Ἰωάννης ὁ Καρπάδιος στοὺς Ἰνδοὺς μοναχοὺς, δὲν ἀποτελοῦν ἓνα ἀφιλοσόφητο κείμενο»⁵. Καρπὸς τῆς συνεχοῦς καὶ ἐπίπονης ἀσκησῆς του εἶναι ἡ βαδύτατη γνώση τῆς ἱεράς «νήψεως», δηλαδή τῆς πνευματικῆς ἐκείνης μεθόδου, πού ὁ ἄνθρωπος μέ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἀπαλλάσσεται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ ἐμπαθεῖς νοήματα, λόγους καὶ πονηρὰ ἔργα. Αὐτὴ τὴ «μέθοδο» προτρέπει ὁ Ἰωάννης καὶ στοὺς Ἰνδοὺς μοναχοὺς, τοὺς ὁποίους νουθετεῖ πατρικὰ καὶ συνιστᾷ καρτερία στὰ δεινὰ καὶ ὑπομονὴ στοὺς ἐπερχόμενους πειρασμούς.

Συγγράμματα

Χωρὶς χρονολόγηση ἀναφέρει ὁ Πατριάρχης Φώτιος τὸν τίτλο τοῦ ἔργου τοῦ Ἰωάννη καὶ γράφει καταλέξει: «καὶ... Ἰωάννου τοῦ Καρπαθίου, ὅς ἐπιγραφὴν αὐτοῦ τῷ πονήματι δίδωσι. Πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἰνδίας προτρέψαντας μοναχοὺς παρακλητικὸς Ρ΄ δέ καὶ οὗτος κεφαλαίως περαιοῖ αὐτό»⁶. Τὸ ἔργο τοῦ Ἰωάννη εἶναι τὰ «Παραμυθιτικὰ κεφάλαια», ἑκατὸ

στόν ἀριθμό, ἀπάντηση πρὸς τοὺς μοναχοὺς ἀπ' τὴν Ἰνδία καὶ θεωρεῖται ἀξιόλογο ἀσκητικό ἔργο.

Τὸ διασωθέν ἔργο του, ὑπάρχει ἀπὸ τὸ 1782, στὴ γνωστὴ συλλογὴ τῶν ἀσκητικῶν κειμένων, «Φιλοκαλία». Ὁ Μακάριος Νοταρᾶς καὶ ὁ Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, πού ἐπιμελήθηκαν τὴν ἐκδόση τοῦ ἔργου, καταχωροῦν στόν Ἰωάννη Καρπάθου καὶ «Λόγον ἀσκητικόν καὶ πάνυ παρηγορητικόν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἰνδίας προτρέψαντας μοναχοὺς, τῶν Ρ' κεφαλαίων τὸν ἀριθμὸν συναποπληρῶν» (σ.σ. 297-301)⁷.

Διδασκαλία

Οἱ συμβουλές τοῦ ἁγίου δὲν ἀφοροῦν μόνον τοὺς μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ κάθε πιστὸ Χριστιανό, πού ἀγωνίζεται σ' αὐτὴ τὴ ζωή. Ἡ κάθαρση τοῦ νοῦ καὶ ἡ ἐγκράτεια τῆς γλώσσας, εἶναι βασικὲς προϋποθέσεις κατὰ τὸν Ἰωάννη, γιὰ νὰ εὐαρεστήσει ὁ ἄνθρωπος τὸ Θεό καὶ νὰ γίνῃ φίλος Αὐτοῦ. «Εἴαν θέλωμεν τῷ ὄντι εὐαρεστήσαι Θεῷ καὶ τὴν μακαριωτάτην φιλιωθῆναι φιλίαν, γυμνόν τὸν νοῦν ἡμῶν τῷ Θεῷ παραστήσωμεν μηδὲν ἐπισυρόμενον τοῦ παρόντος αἰῶνος, μὴ τέχνην, μὴ νόημα, μὴ σόφισμα, μὴ δικαιολογίαν κἄν πᾶσαν πεπαιδευμένοι ὦμεν τὴν τοῦ κόσμου σοφίαν. Ἀποστρέφεται γὰρ τὸ δεῖον τοὺς μετὰ οἰηματικῷ τρόπου προσερχομένους αὐτῷ καὶ τὴ κενοδοξία σιτιζομένους καὶ πεφუსιωμένους»⁸.

Σὲ ἄλλο σημεῖο τονίζει τὴν ἐγκράτεια τῆς γλώσσας: «... δεῖ τὴν γλῶτταν ἡμῶν νηφόντως φυλάττειν»⁹. Τονίζει ἐπίσης ὁ Ἰωάννης καὶ τὴν ἀξία τῆς σιωπῆς, σὰν ἓνα εἶδος πνευματικῆς ἄσκησης: «Μὴ οὖν μικρὰν νόσον τὴν γλωσσαλγίαν νομίσωμεν. Οἱ γὰρ φιλολοιδωροὶ καὶ φλύαροὶ, ἀποκλείουσιν ἑαυτοῖς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν». Ὑπενδυμίζει ἔτσι αὐτὸ πού εἶπε ὁ ἀδελφός Θεόδωρος Ἰάκωβος «ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχύς εἰς τὸ ἀκοῦσαι καὶ βραδύς εἰς τὸ λαλῆσαι»¹⁰.

Τιμὴ

Ἡ μνήμη του καθιερώθηκε νὰ ἐορτάζεται στίς 25 Αὐγούστου, ὕστερα ἀπ' τὴν ὑπ' ἀριθμ., 687/1985 Συνοδικὴ Πράξι, μὲ ἰδιαίτερη λαμπρότητα στὴν Κάρπαθο.

Ἀκολουθίες

Ἀκολουθία γράφτηκε ἀπὸ τὸν Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη μὲ πανηγυρικό ἀπ' τὸν καθηγητὴ Ἐμ. Κωνσταντινίδη, μὲ τίτλο «Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου ἡμῶν πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Καρπαθίου»¹¹. ■

Ὑποσημειώσεις

1. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου ἡμῶν πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Καρπαθίου, ὑπὸ Γερασίμου μον. Μικραγιαννανίτου καὶ πανηγυρικός ὑπὸ Ἐμ. Ἰ. Κωνσταντινίδου, σ. 27.
2. Φωτίου, Βιβλιοθήκη 201, ἐν P.G. 103, 673A.
3. Καρπαθιακαὶ Μελέται, Α' τόμ., σ. 153.
4. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου ἡμῶν πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Καρπαθίου, ὁ.π., σ. 28.
5. Π. Νούτσου, Ἰωάννης ὁ Καρπάθιος, Πυθαγορισμός καὶ Χριστιανικός ἀσκητισμός, ἐν Καρπαθιακαὶ Μελέται Β' τόμ., σ. 43.
6. Φωτίου, Βιβλιοθήκη 201, ὁ.π., 673 A.
7. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου ἡμῶν πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Καρπαθίου, ὁ.π., σ. 29.
8. Ἰ. Καρπαθίου, Παραμυθητικά Κεφάλαια, Φιλοκαλία, Κεφ. μθ'.
9. Ἰ. Καρπαθίου, ὁ.π., Κεφ. νθ'.
10. Ἰακ. 1, 19.
11. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου ἡμῶν πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Καρπαθίου, ὁ.π., σ. 30.

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ

Ἦχος α'.

Τῆς ἐρήμου πολίτης.

Ἀρετῶν ὑποθήτης, μοναζόντων διδάσκαλος, καὶ Καρπάθου Πρόεδρος ὤφθης, Ἰωάννη πατὴρ ἡμῶν· βιώσας γὰρ ὡς ἄγγελος ἐν γῆ, τοῦ πνεύματος κύγασθης τῷ φωτί· διὰ τοῦτο ὡς θεράποντα τοῦ Χριστοῦ τιμῶμεν σε κραυγάζοντες· δόξα τῷ δεδωκότι σοι ἰσχύν, δόξα τῷ σέ στεφανώσαντι, δόξα τῷ χορηγοῦντι διὰ σοῦ, ἡμῖν χάριν καὶ ἔλεος.

Στοιχεία Ὁρθόδοξης Λατρείας (3)

Τοῦ Ἀρχιμ. Μαξίμου Παναγιώτου

Γ. ΑΛΛΑ ΜΕΣΑ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

1. ΣΤΑΥΡΟΣ

Ὁ Σταυρός ἀποτελεῖ τό κεντρικό σύμβολο τῆς χριστιανικῆς λατρείας καί βρίσκεται πάντοτε πάνω καί πίσω ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα. Συμβολίζει τόν λυτρωτικό θάνατο τοῦ Κυρίου στόν Σταυρό. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός μέ τή σταυρική θυσία Του συνέτριψε τή δύναμη τοῦ σατανᾶ καί πρόσφερε στους ἀνθρώπους τήν ἄφεση, τήν καταλλαγῆ, τή σωτηρία. Πάλι ὁ ἄνθρωπος ἔγινε παιδί τοῦ Θεοῦ, ἀναστήθηκε πνευματικά καί εἰσέρχεται στόν δρόμο πρὸς τήν αἰώνια ζωή.

Ὁ Σταυρός τοῦ Κυρίου προτυπώθηκε στήν Παλαιά Διαθήκη ποικιλότροπα. Ὁ πατριάρχης Ἰακώβ εὐλογεῖ τά ἐγγόνια του Ἐφραὶμ καί Μανασσῆ σταυροειδῶς. Ὁ Μωυσῆς στή νικηφόρα μάχη κατά τῶν Ἀμαληκитῶν προσεύχεται μέ τά χέρια ἀνοιχτά σέ σχῆμα σταυροῦ. Τό χάλκινο φίδι στήν ἔρημο τοῦ Σινᾶ, πού ἀπό τό Σταυρό λυτρώνει τόν λαό τοῦ Θεοῦ ἀπό τό δηλητήριο τῶν φιδιῶν, προτυπώνει καθαρά τόν Ἐσταυρωμένο, πού λυτρώνει τόν ἄνθρωπο ἀπό τήν ἁμαρτία καί τόν θάνατο.

Μέ τόν Σταυρό ἀγιάζεται τό νερό τοῦ Βαπτίσματος, ἐπισφραγίζεται ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν στήν Ἐξομολόγηση, εὐλογεῖται τό λάδι τοῦ Εὐχέλαιου, στέφονται καί εὐλογοῦνται οἱ νεόνυμφοι, μεταβάλλονται τά Τίμια Δῶρα σέ Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ. Γενικά, σέ ὅλες τίς ἱεροπραξίες χρησιμοποιεῖται ὁ Σταυρός. Στή Θεία Λειτουργία ἰδιαίτερα ὁ λειτουργός εὐλογεῖ πολλές φορές σταυροειδῶς τούς πιστούς.

Τόν Σταυρό μας τόν κάνουμε μέ πίστη στόν Χριστό καί στή δύναμη τοῦ Σταυροῦ. Μέ τά τρία ἐνωμένα δάκτυλα φανερώνουμε τήν πίστη μας στήν Ἁγία Τριάδα. Ἐνῶ μέ τά δύο ἄλλα δάκτυλα, πού τά κρατοῦμε ἐνωμένα μέσα στήν παλάμη μας, δηλώνουμε τήν πίστη στήν ἔνωση τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ, τῆς θείας καί τῆς ἀνθρώπινης. Ἡ κάθετη καί ἡ ὀριζόν-

τια κίνηση στόν Σταυρό πρέπει νά σχηματίζουν κανονικό σχῆμα Σταυροῦ, γιά νά ἔρχεται ἡ εὐλογία καί ἡ χάρις του, διαφορετικά εἶναι βλασφημία κατά τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν κάνουμε τόν Σταυρό μας ἔξω ἀπό τή λατρεία καί τήν ἀτομική προσευχή, εἶναι καλό νά ἔχουμε στόν νοῦ καί στήν καρδιά μας κάποιες σκέψεις πού θά μᾶς βοηθοῦν πνευματικά. Μέ τό χέρι στό μέτωπο: «Ὑψιστε Θεέ, Σέ ἀγαπῶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας μου». Μέ τήν κάθετη κίνηση πρὸς τήν κοιλιά: «Ἐσένα πού κατέβηκες στή γῆ κι ἔγινες ἄνθρωπος». Ἐνῶ στήν ὀριζόντια κίνηση: «Καί στόν Σταυρό ἔχυσες τό αἷμα Σου γιά μᾶς».

Στόν λαϊμό εἶναι ἀναγκαῖο νά κρέμεται ὁ Σταυρός μέ τόν Ἐσταυρωμένο ἐπάνω του. Αὐτός μᾶς προστατεύει ἀπό φυσικούς καί πνευματικούς κινδύνους καί μᾶς ὑπενθυμίζει τόν Σταυρό τοῦ πνευματικοῦ μας ἀγῶνα.

Ὅταν ἀρχίζουμε ἢ τελειώνουμε κάποιο ἔργο, εἶναι καλό νά κάνουμε τόν Σταυρό μας. Εὐλογία εἶναι γιά τό κάθε σπίτι νά ὑπάρχει Σταυρός κάπου χαραγμένος, σημειωμένος ἢ ἀνάγλυφος. Οἱ καλοί γονεῖς ὀφείλουν νά σταυρώνουν τά παιδιά τους, ὅταν κοιμοῦνται, ὅταν βγαίνουν ἔξω ἀπό τό σπίτι γιά τό σχολεῖο ἢ γιά τό παιχνίδι. Στό τραπέζι μαζί μέ τήν προσευχή πάντα κάνουμε καί τόν Σταυρό μας. Ὅταν περνᾶμε μπροστά ἀπό κάποια ἐνοριακή Ἐκκλησία ἢ ἐξωκκλήσι, κι ἐκεῖ κάνουμε τόν Σταυρό μας μέ εὐλάβεια.

2. ΤΟ ΘΥΜΙΑΜΑ

Ὁ Μωυσῆς ὑπακούοντας στόν Θεό κατασκεύασε καί τοποθέτησε στή Σκηνή τοῦ Μαρτυρίου Θυσιαστήριο τοῦ Θυμιάματος (Ἐξοδ. 30,1-10). Ὁ τρόπος παρασκευῆς τοῦ Θυμιάματος διδάχθηκε (Ἐξοδ. 30,34-36) ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο. Ἡ προσφορά Θυμιάματος στήν Παλαιά Διαθήκη ἀπο-

τελούσε έντολή του Θεού. Έπρεπε να προσφερθεί Θυμίαμα στην αρχή της ημέρας τό πρωί και τό βράδυ μέ τό άναμμα των Λύχνων (Έξοδ. 30,7-8). Αυτή ή καλή συνήθεια μεταφέρθηκε και στή χριστιανική λατρεία. Ίδιαίτερα προσφέρεται Θυμίαμα στόν Έσπερινό μέ τό ήλαρό φώς της δύσεως του ήλιου και στό ψάλσιμο του δεύτερου στίχου του ρμι' (140) Ψαλμού, όπου ψάλλεται τό «κατευθυνθήτω ή προσευχή μου ως θυμίαμα ένώπιόν σου». Παρακαλούμε τόν Κύριο να άνεβεί ή προσευχή μας προς τόν θρόνο Του, όπως άνεβαίνει τό εύωδιαστό Θυμίαμα προς τόν ουρανό. Τό λατρευτικό αυτό μέσο συμβάλλει στό να δημιουργηθεί κατάλληλο κλίμα κατανυκτικής προσευχής και να έλκυσθει ή άγιαστική Χάρη του Θεού. Η εύλογία του Θυμιάματος κατά την τελετή της Προσκομιδής δείχνει καθαρά την μεγάλη ώφέλεια, που προξενείται στους έκκλησιαζόμενους από την προσφορά του Θυμιάματος. Λέει χαρακτηριστικά εκεί ό εύλογών λειτουργός: «Θυμιάμα σοι προσφέρομεν, Χριστέ ό Θεός ήμών, εις όσμήν εύωδίας πνευματικής· ό προσδεξάμενος εις τό υπερουράνιον σου Θυσιαστήριον, αντικατάπεμψον ήμιν την χάριν του παναγίου σου Πνεύματος». (Δηλαδή: Θυμίαμα σέ Έσένα προσφέρουμε, Χριστέ Ίψιστε Θεέ, ως όσμή εύωδίας πνευματικής· αυτό, αφού έχεις δεχθεί στό υπερουράνιο σου Θυσιαστήριο, στείλε πίσω σε μάς τή χάρη του Παναγίου σου Πνεύματος.) Έκπληξη προκαλεί τό ότι τά ίδια λόγια περίπου χρησιμοποιεί ό λειτουργός και για την προσφορά των Τιμίων Δώρων στην Θεία Λειτουργία: «Όπως ό φιλόανθρωπος Θεός ήμών, ό προσδεξάμενος αυτά εις τό άγιον και υπερουράνιον και νοερόν αυτού Θυσιαστήριον εις όσμήν εύωδίας πνευματικής, αντικαταπέμψη ήμιν την θείαν χάριν και την δωρεάν του Αγίου Πνεύματος, δεηθώμεν». (Δηλαδή: Μέ σκοπό ό φιλόανθρωπος Θεός μας, που δέχθηκε αυτά στό άγιο και υπερουράνιο και πνευματικό Του θυσιαστήριο ως όσμή εύωδίας πνευματικής, να στείλει πίσω σε μάς τή θεία χάρη και τή δωρεά του Αγίου Πνεύματος, άς παρακαλέσουμε). Στην Αποκάλυψη ό Ευαγγελιστής Ιωάννης γράφει για χρυσό Θυμιατήρι «λιβανωτόν χρυσοῦν». Απ' αυτό άνεβηκε ό καπνός των Θυμιαμάτων μαζί μέ τις προσευχές των άγιων ένώπιον του Θεού (Αποκ. 8,3-5). Σε άλλο σημείο της Αποκαλύψεως (5,8) ό Ευαγγελιστής Ιωάννης ταυτίζει τό Θυμίαμα μέ τις προσευχές των άγιων. Εκεί γράφει για τούς εικοσιτέσσερις πρεσβύτερους οι όποιοι προσκύνησαν τό Άρνιον «έχοντες έκαστος κιθάραν και φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἱ εἰσιν αἱ προσευχαί των άγιων». (Δηλαδή: έχοντας ό καθένας κιθάρα και φιάλας χρυσές γεμάτες θυμιαματα, που είναι οι προσευχές των άγιων).

των, αἱ εἰσιν αἱ προσευχαί των άγιων». (Δηλαδή: έχοντας ό καθένας κιθάρα και φιάλας χρυσές γεμάτες θυμιαματα, που είναι οι προσευχές των άγιων).

Οι τρεις περιφερειακές άλυσίδες του Θυμιατηρίου, που κρατούν τή βάση, συμβολίζουν την Άγία Τριάδα. Η κεντρική άλυσίδα, που άνεβοκατεβάζει τό κάλυμμα, συμβολίζει τόν Υιό του Θεού που κατέβηκε στην γή και άναλήφθηκε στους ουρανούς, για να σώσει τόν άνθρωπο. Οι δώδεκα Κωδωνίσκοι μέ τόν εύχάριστο ήχο τους συμβολίζουν τούς δώδεκα Άποστόλους, οι όποιοι κήρυξαν και διαλάλησαν παντού τή Θεότητα του Χριστού και τή λύτρωση που πρόσφερε μέ τή θυσία Του στόν Σταυρό. Η βάση του Θυμιατηρίου, δηλαδή τό κάτω ήμισφαίριο, συμβολίζει τή Θεοτόκο, ή όποια δέχθηκε τόν Κύριο της δόξης, ό όποιος έδώ συμβολίζεται μέ τά άναμμένα κάρβουνα. Σύμφωνα μέ άλλη έρμηνεία ή βάση συμβολίζει τή γή, ένώ τό κάλυμμα τόν ουρανό. Ο εύώδης καπνός, όπως φαίνεται καθαρά στην Αποκάλυψη, συμβολίζει τις προσευχές των άγιαζόμενων πιστών και την έξαιαστική χάρη του Αγίου Πνεύματος.

Όταν ό λειτουργός θυμιάζει τούς πιστούς, αυτό πρέπει να προσκυνούν εύλαβικά προσδοκώντας την εύλογία και τή χάρη του Θεού. Όταν ό λειτουργός θυμιάζει τις εικόνες των άγιων, έπιζητεί τις μεσιτικές προσευχές τους προς τόν Κύριο για βοήθεια των μελών της στρατευομένης Έκκλησίας. Στο σπίτι καλό είναι να προσφέρεται θυμίαμα τακτικά και να συνοδεύεται πάντοτε μέ κάποια προσευχή.

3. ΤΟ ΚΕΡΙ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΝΔΗΛΙ

Τά κεριά μαζί μέ τις κανδήλες και τις λυχνίες αποτελούσαν για τούς αρχαίους ναούς της Έκκλησίας τά μοναδικά μέσα φωτισμού. Οι χριστιανοί κατά την περίοδο των διωγμών συγκεντρώνονταν για τή λατρεία του Θεού συνήθως τή νύχτα ή κατέφευγαν την ήμέρα στις υπόγειες σκοτεινές κατακόμβες. Ο Ευαγγελιστής Λουκάς στό βιβλίο του Πράξεις των Άποστόλων (20,8) γράφοντας για τόν μεσονυκτίου λόγο του άποστόλου Παύλου στην Τρωάδα δέν παραλείπει να περιγράψει και τόν φωτισμό του χώρου: «ήσαν δέ λαμπάδες ίκαναί έν τῷ υπερώῳ, οὗ ήμεν συνηγμένοι». Κατά τό Βάπτισμά τους όλοι οι νεοφώτιστοι χριστιανοί άναβαν

λαμπάδες, για να φανερώσουν τον θείο φωτισμό, που έλαβαν, και τη μεγάλη τους χαρά. Τα Θεοφάνεια και η Ανάσταση του Κυρίου, λόγω των λαμπρών φωτισμών που συνόδευαν τις μαζικές βαπτίσεις των ημερών αυτών, ονομάστηκαν Φώτα και Λαμπρή αντίστοιχα.

Η φωτοχυσία του ναού συμβολίζει το θείο φως της παρουσίας του Θεού που φωτίζει τις καρδιές όχι μόνο των νεοφώτιστων αλλά και όλων των χριστιανών. Ο Κύριος φανέρωσε αυτή τη μεγάλη αλήθεια για τον έαυτό Του με τα ακόλουθα λόγια: «Εγώ είμι το φως του κόσμου» (Ιωάν. 8,12). Είναι φως όχι μόνο λόγω της φωτεινής διδασκαλίας Του, αλλά κυρίως λόγω της φωτεινής παρουσίας Του. Αυτό επιβεβαιώνεται κυρίως από τη θαυμαστή Μεταμόρφωση Του, όπου «έλαμψε το πρόσωπον αυτού ως ο ήλιος, τα δέ ιμάτια αυτού έγινεν λευκά ως το φως» (Ματθ. 17,2). Στο Σύμβολο της πίστεως ο Υιός του Θεού παρουσιάζεται ως «φως εκ φωτός». Στην ακολουθία του Έσπερινού επίσης ο ύμνογράφος παρουσιάζει τον Κύριο ως «φως ιλαρόν». Και οι χριστιανοί με τα μυστήρια της Εκκλησίας και τον πνευματικό τους αγώνα μπορούν να δεχθούν το φως της χάριτος του Αγίου Πνεύματος και να το ακτινοβολούν με τη ζωή τους. Στην «επί του όρους» όμιλία ο Κύριος συμβουλεύοντας τους μαθητές Του είπε: «Υμείς έστε το φως του κόσμου .....ούτω λαμψάτω το φως ύμών εμπροσθεν των ανθρώπων, όπως ιδωσιν ύμών τα καλά έργα και δοξάσωσι τον πατέρα ύμών τον εν τοις ουρανοίς» (Ματθ. 5,1416). Έδώ φαίνεται καθαρά ότι το φως των μαθητών του Χριστού είναι τα καλά έργα της αγιοπνευματικής ζωής τους. Οι άγιοι στην άλλη ζωή θα μοιάσουν με τον Κύριο, θα γίνουν «θεοί κατά χάριν». Αυτό το εκφράζει ο Κύριος καθαρά με τα προφητικά λόγια Του: «Τότε οι δίκαιοι εκλάμπουσιν ως ο ήλιος εν τη βασιλεία του πατρός αυτών» (Ματθ. 13,43).

Το κερι, καθώς καταλύεται, φωτίζει το περιβάλλον του. Έτσι και ο συνειδητός χριστιανός, όταν θυσιάζεται για την αγάπη του Θεού, φωτίζει τους συνανθρώπους του και τους δείχνει τον δρόμο της σωτηρίας.

Όταν ο πιστός εισέρχεται στον ναό, πρέπει να ανάβει στο μανουάλι ένα κερι για τους ζώντες κι ένα κερι για τους τεθνεώτες συγγενείς και γνωστούς του. Εάν όμως κάποιοι από τους ζώντες έχουν ιδιαίτερα προβλήματα, τότε καλό είναι να ανάβουμε κερι για τον κα-

θένα ξεχωριστά. Το άναμμα του κεριού πρέπει πάντοτε να συνοδεύεται με λόγια προσευχής. Πιά τους ζώντες θά ζητάμε το έλεος και την προστασία του Θεού, ενώ για τους τεθνεώτες τη θεία εύσπλαχνία και αιώνια σωτηρία τους.

Το άγνό κερι που παράγεται από παρθένες μέλισσες συμβολίζει την ανθρώπινη φύση του Χριστού ή οποία προήλθε από την πάναγνη και παρθένο Μαριάμ. Το τρικέρι του επισκόπου συμβολίζει την Άγία Τριάδα, ενώ το δικέρι τις δύο φύσεις του Χριστού. Τα κερια ή οι λαμπάδες που ανάβουμε στη Βάπτισμα συμβολίζουν το πνευματικό φως που λαμβάνει ο νεοφώτιστος. Τα κερια της κηδείας, του τάφου και των μνημοσύνων συμβολίζουν το φως του Χριστού, στο οποίο εύχόμεθα να εισέλθει ο αποθανών. Ο Πολυέλαιος συμβολίζει τη θριαμβεύουσα Έκκλησία των Ουρανών. Τα κερια ή τα κανδήλια του συμβολίζουν τους άγιους. Στις μεγάλες γιορτές στίς Έρεές Μονές σείουν τον Πολυέλαιο για να φανερώσουν ότι και οι άγιοι στα έπουράνια συνεορτάζουν και συγχορεύουν με την επίγεια Έκκλησία του Χριστού.

4. Η ΓΟΝΥΚΛΙΣΙΑ

Η γονυκλισία, το γονάτισμα δηλαδή, φανεώνει βαθιά εύλάβεια και ταπείνωση. Όποιος προσεύχεται γονατιστός, δείχνει ότι ύποτάσσεται στον Θεό, συναισθάνεται την άμαρτωλότητα και μικρότητά του και ικετεύει ταπεινά τον Κύριο για την εύλογία και την εύσπλαχνία Του. Πρότυπο γονυκλισίας είναι ο ίδιος ο Κύριος,

ο οποίος στη Γεθσημανή, τό Όρος των Έλαιών, έπεσε επί πρόσωπον στη γη για να προσευχηθεί στον Θεό Πατέρα. Κατά την ιερότερη στιγμή της Θείας Λειτουργίας οι χριστιανοί γονατίζουν (έκτός των Κυριακών και της περιόδου του Πεντηκοσταρίου λόγω του αναστάσιμου χαρακτήρα των ημερών αυτών), για να έξωτερικεύσουν τον σεβασμό και την προσκύνηση του Αγίου Πνεύματος, τό οποίο αποστέλλεται, για να καθαγιάσει τά Τίμια Δώρα και όλο τό έκκλησίασμα.

Άς αξιώσει ο Θεός κάθε όρθόδοξη ψυχή με βαθιά επίγνωση να λατρεύει σωστά και αγιοπνευματικά τον Πατέρα και Θεό μας. Άμήν. ■

Νικόλαος Σάββα Χατζηνικολάου

του Δανιήλ Συρόπουλου, δασκάλου

Στις 25 Απριλίου 2010 και σε ηλικία 76 ετών, αναχώρησε για τό οὐράνιο ταξίδι του ὁ θεολόγος καθηγητής Νικόλαος Χατζηνικολάου, γνωστό καί ἐκλεκτό μέλος τῆς κοινωνίας τῆς Ρόδου καί ἀκούραστος ἐργά-

της στήν ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς ἐκπαίδευσης.

Γεννήθηκε τό 1934 στίς Καλυδιές Ρόδου καί ἦταν τό δεύτερο ἀπό τά πέντε παιδιά τῆς οἰκογένειας τοῦ ἱερέα πατέρα του Σάββα Χατζηνικολάου (τοῦ ἐπί 40 καί πλέον ἔτη ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ν. Εὐαγγελισμοῦ) καί τῆς πρεσβυτέρας μητέρας του Ἄννας. Μέσα σ' αὐτήν τή μεγάλη οἰκογένεια, γαλουχήθηκε μέ τά νάματα τῆς πίστεως στό Χριστό, τῆς ἀγάπης στόν ἄνθρωπο, τῆς προσφοράς στό κοινωνικό σύνολο.

Διδάχθηκε τά πρώτα γράμματα στό Δημοτικό σχολεῖο Καλυδιῶν, μέσα στά ζοφερά καί δύσκολα χρόνια τοῦ πολέμου καί τῆς σκλαβιάς. Συνέχισε τίς σπουδές του στό Βενετόκλειο Γυμνάσιο Ρόδου, στήν Πατριάδα Σχολή καί στή Θεολογική σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Μετά τή στρατιωτική του θητεία ὡς ἐφεδρος ἀξιωματικός, διορίσθηκε καθηγητής καί ὑπηρέτησε στά Γυμνάσια Σίφνου, Ἀρχαγγέλου, Ρόδου, Βύρωνος, Ὑμηττοῦ, Βουλιαγμένης καί ὡς Γυμνασιάρχης στό 6ο Γυμνάσιο Ρόδου, ἀπό ὅπου καί συνταξιοδοτήθηκε.

Παράλληλα φοίτησε στό Διδασκαλεῖο Μέσης Ἐκπαίδευσης (ΣΕΛΜΕ) καί προσέφερε πολυτίμες ὑπηρεσίες σέ γραφεῖα Μέσης Ἐκπαίδευσης.

Ὑπῆρξε παράδειγμα εὐσυνειδησίας, ἐργατικότητας καί προθυμίας γιά κάθε ἐξυπηρέτηση καί ὑπόδειγμα δασκάλου. Δίδασκε καί κήρυττε πάντοτε μέ τόν μειλίχιο λόγο του, μέ τά ἔργα του καί μέ τήν ἐν γένει συμπεριφορά του. Ἡ ἐργατικότητά του, ἡ πραότητα τοῦ χαρακτήρα του, ἡ ταπεινότητα καί ἡ ὑπομονετικότητά του, ἡ τιμιότητα καί ἡ ἀνεξικακία του τόν ἔκαναν νά ξεχωρίζε ὡς ἄνθρωπος καί νά εἶναι ἀγαπητός σ' ὅσους τόν γνώριζαν.

Πίστευε καί ἐφάρμοζε πάντα στή ζωή του τό εὐαγγελικό «Μακάριόν ἐστι διδόναι ἢ λαμβάνειν».

Θεωροῦσε σ' ὅλη του τή ζωή, ἀπό τά παιδικά του χρόνια ἕως τό τέλος τῆς ζωῆς του, χρέος του νά βοηθᾷ ἐνεργά στό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ ἐνιωθε τόν ἑαυτό του ταπεινό τῆς ἐργάτη, διάκονο καί ὑπηρετή.

Δίδαξε στό Ἐκκλησιαστικό ΚΕΚ καί ὑπηρέτησε δραστήρια ὡς Ἱεροκήρυκας τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μέ κηρύγματα στούς Ἱ. Ναούς τῶν χωριῶν καί τῆς πόλεως τῆς Ρόδου, ἀλλά καί ὅπου ἄλλοῦ ὑπηρετήσε.

Ἐπίσης, ἀξιόλογη ὑπῆρξε καί ἡ συγγραφική προσφορά του στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας. Χαρακτηριστικά δείγματα ἦταν τά βιβλία του:

- «Ὁ δεσμός τῶν Ἱεροκηρύκων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος»
- «Σταγόνες ἀπό τόν οὐρανόν»
- «Ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος ὁ Ὑδραῖος»

Στή ζωή του, μαζί μέ τή σύζυγό του, φιλόλογο καθηγήτρια Αἰκατερίνη Ἀλιπράντη, εὐτύχησε νά δεῖ τά δύο του παιδιά -τόν Σάββα, βιολόγο-ιχθυολόγο καί τήν Ἐρατώ, καθηγήτρια μουσικῆς καί μαθηματικό- καταξιωμένα μέλη τῆς κοινωνίας, γεύτηκε τίς χαρές τῶν ἐπτά ἐγγονιῶν του καί δέχτηκε τήν ἐκτίμησή καί τήν ἀναγνώρισή ἀπό παντοῦ.

Ἀγόγγυστα ὑπέμεινε τό δύσκολο καί τελευταῖο στάδιο τῆς ζωῆς του -λόγω τῆς ἀσθενείας του- καί ἔφυγε ἡρεμος λέγοντας πάντα, χωρίς πικρία καί χωρίς κανένα παράπονο:

-Ἐγώ, εἶμαι ἔτοιμος. Ὅποτε θελήσει ὁ Κύριος, ἄς μέ πάρει.

Αὐτόν τόν ὑπέροχο ἄνθρωπο, εἶχα τήν τύχη νά τόν ἔχω κουνιάδο μου. Ἀπ' αὐτόν διδάχτηκα πολλά καί τόν εὐχαριστῶ.

Θά τόν θυμᾶμαι πάντα ὡς ἕναν καλό οἰκογενειάρχη, πιστό χριστιανό, ὑπομονετικό, ἡρεμο, γαλήνιο καί γλυκό ἄνθρωπο.

Προσευχόμαστε ὁ Θεός νά ἀναπαύσει τήν ψυχή του «μετά τῶν δικαίων καί τῶν ἁγίων»

Ἄς εἶναι αἰώνια ἡ μνήμη του. ■

Λειτουργία τῶν Κατασκηνώσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου (Καλοκαίρι 2010)

Τοῦ Ἀρχιμ. Μαξίμου Παναγιώτου

Μᾶς ἀξίωσε ὁ Θεός καί ἐφέτος νά λειτουργήσουμε τίς κατασκηνώσεις τῆς Ἱερᾶς μας Μητροπόλεως. Ἡ κατασκηνώσή μας δέν εἶναι ἀπλά ἕνας τόπος. Δέν εἶναι τὰ πρόσωπα. Εἶναι ἕνας τρόπος ζωῆς κοινοτικῆς μέ κοινοβιακό πνεῦμα, πού στοχεύει στό νά δημιουργηθοῦν ἄρρηκτοι δεσμοί φιλίας καί πολλές εὐκαιρίες γιά βιωματική προσέγγιση τοῦ μυστηρίου τῆς χριστιανικῆς πίστεως καί ζωῆς. Ὁ ρόλος τῆς Κατασκηνώσεως δέν εἶναι νά περάσουν καλά τὰ παιδιά, ἀλλά κυρίως νά κατηχηθοῦν, νά σπαρθεῖ μέσα τους ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καί νά ἔρθει ὁ Χριστός στήν πόρτα τῆς καρδιάς τους.

Οἱ Ὁμαδάρχες καί οἱ Βοηθοί γίνονται γιά τὰ παιδιά κάτι σάν μεγάλος ἀδελφός, κάτι σάν φίλος, ἀλλά καί σάν γονιός. Ἐνδεικτικά ἀναφέρουμε τὰ βασικά καθήκοντα τῶν στελεχῶν τῆς κατασκηνώσεως. Ὁ κάθε Ὁμαδάρχης εἶναι ὑπεύθυνος γιά τὰ παιδιά τῆς σκηνῆς του. Βρίσκεται συνεχῶς μαζί τους καί ἐπιβλέπει τήν ἀσφάλειά τους. Βοηθᾷ τὰ παιδιά νά πραγματώσουν τούς στόχους τῆς κατασκηνώσεως, φροντίζει γιά τήν σωματική καί τή συναισθηματική

ὑγεία τους, φροντίζει νά τηρεῖται τό καθημερινό πρόγραμμα χωρίς καθυστερήσεις. Ἐπίσης, συμμετέχει καί ὁ ἴδιος στίς ἐργασίες πού ἀναλαμβάνει ἡ ὁμάδα του, δίνοντας πρῶτος τό παράδειγμα. Ὑπακούει στίς ἀποφάσεις καί παρατηρήσεις τοῦ ἀρχηγείου καί ποτέ δέν ἐκφράζει τίς ἀντιρρήσεις του μπροστά στά παιδιά. Συνεργάζεται μέ τούς ἄλλους Ὁμαδάρχες καί τὰ ὑπόλοιπα στελέχη στίς διάφορες δραστηριότητες. Δέν χρησιμοποιοεῖ, τέλος, καθόλου λεκτική ἢ σωματική βία

πρός τὰ παιδιά.

Ὁ Βοηθός Ὁμαδάρχη συνεργάζεται ἄμεσα μέ τούς Ὁμαδάρχες καί ἀποτελεῖ οὐσιαστικά τό συνδετικό κρίκο μεταξύ κατασκηνωτῶν καί ὁμαδαρχῶν καί ἀρχηγείου. Ὁφείλει νά σέβεται τόν Ὁμαδάρχη του, νά ἀναφέρει κάθε πρόβλημα πού μπορεῖ νά προκύψει, νά εἶναι μαζί μέ τήν ὁμάδα, ἴσως καί περισσότερο ἀπό τόν Ὁμαδάρχη, ἀλλά ἐνημερώνει ταυτόχρονα τόν Ὁμαδάρχη γιά κάθε δική του πρωτοβουλία.

Γιά τὰ παιδιά τὰ στελέχη τῆς Κατασκηνώσεως εἶναι πρότυπα: τὰ παιδιά παρατηροῦν καί ἐλέγχουν τὰ πάντα, τὰ «γράφουν» ὅλα μέσα τους. Τὰ στελέχη συμπεριφέρονται μέ σεβασμό καί δίνουν τόν ἑαυτό σας στόν κατασκηνωτή, θεωροῦν τήν κατασκηνωτική διακονία τους θεόδοτη ἀποστολή. Ἐνισχύουν τήν καλή συμπεριφορά τῶν κατασκηνωτῶν καί δίνουν τήν κατά τό δυνατόν μικρότερη προσοχή στήν ἄσχημη συμπεριφορά, κατευθύνοντάς την πρὸς κάτι καλό. Ἡ προκλητική συμπεριφορά πολλές φορές

είναι αντίδραση στην έλλειψη προσοχής.

Τά παιδιά πάνω από όλα έχουν ανάγκη από την αγάπη, την προσοχή και την προσευχή μας.

Οί Όμαδάρχες και οί Βοηθοί πού αφιέρωσαν έφέτος τόν πολύτιμο χρόνο τους και τίς δυνάμεις τους στό έργο τής Κατασκήνωσης κατά περιόδους ήταν οί έξης:

Α' περίοδος: Άρχηγός: Στέλλα Ξεπαπαδάκη, Όμαδάρχες: Πολυζώη Άννα, Βαράκη Χριστίνα, Διακαντώνη Δέσποινα, Νικολίτση Έλευθερία, Τσαβαρή Άνθούλα, Περγαντή Καρολίνα, Κρητικού Εύανθια, Καμπιτάκη Άγγελική, Ξεπαπαδάκη Τριανταφυλλιά, Ξεπαπαδάκη Άναστασία, Βοηθοί Όμαδαρχών: Πολυζώη Μαρία, Ξεπαπαδάκη Εύτυχία, Τριανταφύλλου Χρυσάνθη, Κωνσταντινίδου Κωνσταντίνα, Φτάκλα Ζωή, Πάσαλη Μαρία, Κεφάλα Δήμητρα, Χαριστή Μαρία.

Β' Περίοδος: Άρχηγός: Μοίρα Γραμματική, Όμαδάρχες: Κουφωμανώλη Φωτεινή, Καλίτση Νομική, Ματσίγκου Άντωνία, Μανέττα Σεβαστή, Βούλγαρη Έλένη, Μανωλά Χρυσάνθη, Νικολίκου Έρμιώνη, Βοηθοί Όμαδαρχών: Σακάτη Μιχαλίτσα, Τσεπέλη Εύαγγελία, Κουμνάκη Ζωή.

Γ' περίοδος: Άρχηγός: Ρώσσου Αικατερίνη, Όμαδάρχες: Άρφαρά Βασιλική, Τσιώρη Λίνα, Ήλιοπούλου Σέβη, Σκανδαλιάρη Άννα, Κεφάλα Άνθη, Άντωνέρια Ζωή, Βορινάκη Αικατερίνη, Βοηθοί Όμαδαρχών: Γιορδαμνή Καθολική, Σταβλά Μαρία-Στέλλα, Καραγιάννη Κατερίνα, Μαρτάκη Ξένια, Βλάχου Ράνια, Εύσταθιάδη Χριστίνα, Μουσικός: Κωλέττη Ειρήνη.

Δ' Περίοδος: Άρχηγός: Συμιακός Κωνσταντίνος, Όμαδάρχες: Λυριστής Δημήτριος, Λάνδρου Ίωάννης, Καλίτση Πανορμίτης, Μπούμπας Έμμανουήλ, Πατσιούρας Τσαμπίκος, Μπαρκανίκας Χαράλαμπος, Μανωλάς Έμμανουήλ, Ρουμπέκας Κωνσταντίνος, Λυριστής Βασίλης, Βοηθοί Όμα-

δαρχών: Καραγεωργίου Άνέστης, Διακογεωργίου Παναγιώτης, Κεφάλας Ίωάννης, Τριανταφύλλου Μιχαήλ.

Ε' Περίοδος: Άρχηγός: Μάντζιος Γεώργιος, Όμαδάρχες: Μανούσος Εύστάθιος, Νταβαρίνος Σταύρος, Μπούγιας Χρήστος, Κωτάκης Δημήτριος, Κονισής Ήλιος, Μπαρκανίκας Χαράλαμπος, Καλίτσης Πανορμίτης, Κεφάλας Ίωάννης, Βοηθοί Όμαδαρχών: Τριανταφύλλου Μιχάλης, Χατζηχαράλαμπος Μιχαήλ, Ξεπαπαδάκης Σωτήριος, Κούλαρος Νικόλαος, Παρδαλός Μιχαήλ, Λάνδρου Ίωάννης, Βελεχέρης Βασίλειος, Μπούμπας Πανορμίτης.

Νοσηλευτές υπήρξαν οί νοσηλεύτριες Φλώρου Ειρήνη και Παυλή Δέσποινα και ό γιατρός Βάσης Λουκάς.

Στήν Κουζίνα εργάσθηκαν σκληρά οί κυρίες: Βογιατζή Γεωργία, Ματσίγκου Χαριστούλα, Κοντεκάκη Μαρία, Φτάκλα Φωτεινή, Άγγελίδου Κυριακή, Ροδίου Παρασκευή, Παπαοικονόμου Μαρία, Καμπούρη Έλένη, Μοσκιού Βασιλεία, Άγοραστούδη Δήμητρα, Μαρτάκη Σέβη.

Στήν προμήθεια τών τροφίμων και στην όδήγηση του Λεωφορείου εργάσθηκαν οί: Κλαδάκης Μιχάλης, Βογιατζής Γιάννης, Γιορδαμνής Νικόλαος και Βελεχέρης Βασίλειος.

Σ' όλους αυτούς εκφράζουμε τίς θερμές ευχαριστίες και ευχόμεθα ό Κύριος νά τούς χαριτώνει και νά τούς όδηγεϊ στό δρόμο Του. Άμήν.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

ΧΡΟΝΙΚΑ - ΕΙΔΗΣΕΙΣ

*του κ. Έλευθερίου Χρυσόχου, Γραμματέως του Γραφείου εκπροσωπήσεως
του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Αθήνα*

► Επίσκεψη στη Σμύρνη και στην Πέργαμο πραγματοποίησε, από 7 έως 9 Μαΐου, ο Οικουμενικός Πατριάρχης. Στην περιοχή της Σμύρνης επισκέφθηκε την Κρήνη (Çeşme), όπου προσκύνησε εις τόν υπό ανακαίνιση Ἱ. Ναόν τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος, τήν Κάτω Παναγιά (Çiflikköy), τήν Ἁγία Παρασκευή (Dalyan), όπου επισκέφθηκε τόν Ναό τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, χρησιμοποιούμενον σήμερα ὡς τέμενος, καί τό Παρεκκλήσιο τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καί Ἑλένης. Τέλος επισκέφθηκε τά Ἀλάτσατα (Alaçati), όπου τόν ὑποδέχθηκε ὁ Δήμαρχος τῆς πόλεως καί τόν συνόδευσε στόν Ἱ. Ναό τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ὁ ὁποῖος ἀνακαινίζεται. Τήν 8η Μαΐου ὁ Πατριάρχης μετέβη στήν Πέργαμο καί συμπροσηυχήθη κατά τήν Θ. Λειτουργία γιά τήν ἑορτή τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἡ ὁποία τελέσθηκε στά ἑρείπια τῆς ὁμωνύμου βασιλικῆς ὑπό τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου. Εἰς τό τέλος τῆς Θ. Λειτουργίας ὁ Πατριάρχης ἐτέλεσε Τρισάγιο ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν πάντων τῶν ἐν Περγάμῳ καί τῇ περιοχῇ ἀναπαυομένων πατέρων καί ἀδελφῶν ἡμῶν, "τῶν τε εἰρηνικῶς κοιμηθέντων καί τῶν μαρτυρικῶς τελειωθέντων", ὁμίλησε πρός τό ἐκκλησίασμα, καί ἀπάντησε εἰς τήν προσφώνηση τοῦ προεξάρχοντος οἰκείου Ποιμενάρχου, τόν ὁποῖον καί συνεχάρη διά τά ὀνομαστήριά του. Τήν Κυριακήν, 9ην Ἰουνίου, ὁ Πατριάρχης ἐχοροστάτησε κατά τήν Θ. Λειτουργία εἰς τόν Ἱ. Ναό τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς Σμύρνης, εἰς τό τέλος τῆς ὁποίας ὁμίλησε πρός τό ἐκκλησίασμα καί ἐτέλεσε Τρισάγιο ὑπέρ τῶν ἐν τῷ Ὁρδοδόξῳ Κοιμητηρίῳ τῆς πόλεως ἀναπαυομένων. Ἀκολούθησε δεξίωση στόν αὐλόγυρο τοῦ Ναοῦ καί γεῦμα σέ ἐστιατόριο τῆς πόλεως.

► Επίσκεψη στόν Πύργον (Burgas) τῆς Βουλγαρίας πραγματοποίησε, κατόπιν προσκλήσεως, ἀπό 18 ἕως 19 Μαΐου ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης προκειμένου νά ἀνακηρυχθεῖ ἐπίτιμος διδάκτωρ ἀπό τό Πανεπι-

στήμιο «Free University». Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή επισκέφθηκε Ἱ. Ναούς, Μονές καί μνημεῖα τῆς πόλεως, καθῶς καί τῆς Μεσημβρίας καί τῆς Σωζοπόλεως.

► Ἐπίσημη ἀντεπίσκεψη στήν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας καί πάσης Ρωσίας κ. Κυρίλλου, πραγματοποίησε, ἀπό 22 ἕως 31 Μαΐου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ Βαρδολομαῖος. Ἐκτός ἀπό τήν ἑδρα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας ὁ Παναγιώτατος καί ἡ συνοδεία του επισκέφθηκαν τήν Ἁγία Πετρούπολη, σκήτρες τῆς νήσου Βαλαάμ καί

ἄλλα ἱερά προσκυνήματα καί μνημεῖα. Σέ ὄλες τους τίς ἐπαφές καί ἐπισκέψεις ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἔγινε δεκτός μέ μεγάλη ἐγκαρδιότητα ἀπό τίς πολιτικές καί πολιτειακές ἀρχές τῆς χώρας καί ἀπό τόν κληρο καί τό λαό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας.

► Τήν γενέτειρά του νήσο Ἴμβρο επισκέφθηκε, ἀπό 4 ἕως 6 Ἰουνίου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης. Κατά τήν παραμονή του στό νησί ὁ Παναγιώτατος κατέλυσε στό χωριό του, ἐνῶ επισκέφθηκε καί ἄλλα χωριά, προσεκύνησε καί χοροστάτησε σέ Ἱερούς Ναούς τοῦ νησιοῦ καί συμπροσευχήθηκε κατά τά θύρανοιζια τοῦ ἐξωκκλησίου τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Εὐλαμπίου, τά ὁποία ἐτέλεσε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δράμας κ. Παῦλος, ὁ ὁποῖος καί ἐχορήγησε τό ποσό διά τήν ἀνακαίνιση.

► Σέ ἑόρτιο καί πανηγυρικό κλίμα ἐορτάσθηκαν καί ἐφέτος τά ὀνομαστήρια τοῦ Οἰκουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρδολομαίου. Ὁ Παναγιώτατος ἐχοροστάτησε εἰς τόν Ἑσπερινό τῆς ἑορτῆς, ὁ ὁποῖος τελέσθηκε εἰς τήν Ἱ. Μονή Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλή. Στό τέλος τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὁ Πατριάρχης ἐτέλεσε Τρισάγιον ὑπέρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἱερομονάχου Βαρδολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, τοῦ Ἰμβρίου, καί ἐχειροδότησε τόν μέν Ἑλλογιμ. κ. Μηνᾶ Ἀλεξιάδη, Καθηγητή τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ

Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς τό ὄφρϊκϊον τοῦ Ἄρχοντος Ὑπομνηματογράφου, τόν δέ Ἑλλογιμ. κ. Ἐμμανουήλ Περσελή, Καθηγητῆ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, εἰς τό ὄφρϊκϊον τοῦ Ἄρχοντος Διδασκάλου τοῦ Ψαλτῆρος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας. Τήν ἐπομένην ὁ Πατριάρχης ἐχοροστάτησε στήν Θ. Λειτουργία πού τελέσθηκε στόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό, σέ συγχοροστασία μέ πολλούς ἀρχιερεῖς. Μετά τό πέρας τῆς Θ. Λειτουργίας, τόν Πατριάρχη προσεφώνησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Ἀθανάσιος, ἀντεφώνησε δέ ὁ Πατριάρχης, καί στή συνέχεια μίλησε ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἐγκοριέβκ κ. Μάρκος (Ἐκκλ. Ρωσίας). Ὁ Πατριάρχης δέχθηκε στό Γραφεῖο του τήν σεβασμία Ἱεραρχία τοῦ Θρόνου, καθῶς καί τούς κληρικούς καί τούς λαϊκοὺς ὑπαλλήλους τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς μέ ἐπικεφαλῆς τόν Μ. Πρωτοσύγκελλο κ. Στέφανο.

➤ Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρδολομαῖος ἐπισκέφθηκε, ἀπό 11 ἕως 15 Ἰουνίου, τήν Φιλλανδία, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Καρελίας καί πάσης Φιλλανδίας κ. Λέοντος. Ὁ Παναγιώτατος ὁμίλησε κατά τό ἐν Joensuu συνέδριο ἐπί τοῦ θέματος: «Church-The Hope of Creation», καί συναντήθηκε μέ τήν Ἐξοχ. κ. Tarja Halonen, Πρόεδρο τῆς χώρας.

➤ Σέ θερμό κλίμα πραγματοποιήθηκε, τήν 18ῃ Ἰουνίου, ἡ συνάντηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρδολομαίου μέ τό τόν νέο Πολιτικό Διοικητῆ τοῦ Ἁγίου Ὅρους κ. Ἀρίστο Κασμίρογλου. Ὁ νέος Διοικητής εἶχε ἐπίσης συνάντηση καί συνεργασία μέ τήν ἀρμόδια Ἐπιτροπή τοῦ Ἁγίου Ὅρους. Τήν Κυριακή 20 Ἰουνίου ὁ Παναγιώτατος ἀπένευσε τό ὄφρϊκιο τοῦ Ἄρχοντος Πρωτονοταρίου στόν ἐκδότῃ-δημοσιογράφο καί πρ. Διοικητῆ τοῦ Ἁγίου Ὅρους κ. Σταῦρο Ψυχάρη.

➤ Ἐπίσκεψη στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο πραγματοποίησε, τήν 23ῃ Ἰουνίου, ὁ Πρωθυπουργός τῆς Ἑλλάδος κ. Γεώργιος Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος βρέθηκε στήν Κ/πολη μέ τήν εὐκαιρία τῆς Διαβαλκανικῆς Συνόδου. Ὁ κ. Πρωθυπουργός προσεκύνησε στόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό καί στή συνέχεια ἔγινε δεκτός μέ ἐγκαρδιότητα ἀπό τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρδολομαῖο, μέ τόν ὁποῖο συζήτησαν θέματα πού ἀπασχολοῦν τήν Μητέρα Ἐκκλησία καί τήν Ὁμογένεια.

➤ Τό καθιερωμένο προσκύνημά του στήν Καππαδοκία πραγματοποίησε καί φέτος τό καλοκαίρι ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ὁ ὁποῖος ἀφίχθη στήν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας τήν 26ῃ Ἰουνίου καί στή συνέχεια ἐπισκέφθηκε τό χωριό Φαλλάσιον (Ταλαῶς), τό ὁποῖο

μέχρι τά τέλη τοῦ 20οῦ αἰῶνα ἦταν μία πόλη μέ κυρίως Ἑλληνικό πληθυσμό. Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης καί οἱ συνοδοί του ἐπισκέφθηκαν, ἐπίσης, τόν ναό τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καί τοῦ Ἁγίου Σάββα, τό χωριό Ἀνδρονίκιο καί τό Προκόπι τῆς Καππαδοκίας, τό σπήλαιο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου, καθῶς καί τόν ναό τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καί παρέστησαν στή διάσκεψη μέ θέμα: «Καππαδοκία - ἡ γῆ τοῦ πολιτισμοῦ» τῆς Πανελληνίας Ἑνώσεως ἀπογόνων Ἑλλήνων Καππαδοκῶν. Τήν Κυριακή 27 Ἰουνίου ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρδολομαῖος προεξήρχε τῆς Θ. Λειτουργίας στόν Ἱ. Ναό Ἁγίου Θεοδώρου Μαλακοπῆς κατά τήν ὁποία συλλειτουργήσαν οἱ Μακαριώτατοι Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ.κ. Θεόδωρος καί Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Κυρίλλου, Σεβ. Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ κ. Ἰλαρίωνας καί ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κομάνων κ. Γαβριήλ, Πατριαρχικός Ἐξαρχος τῶν ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ὀρθοδόξων Παροικιῶν Ρωσικῆς Παραδόσεως. Στό Πατριαρχικό συλλειτουργο παρέστησαν ἐπίσης συμπροσευχόμενοι Ἀρχιερεῖς, Κληρικοί, Ἠγούμενοι Μονῶν, Μοναχοί, Μοναχές καί ὄφρϊκϊαλοι τοῦ Πατριαρχείου ἀπό τήν Πόλη, τήν Ἑλλάδα καί τίς ἐπαρχίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Στήν ὁμιλία του, ὁ Πατριάρχης τοῦ Γένους, ἀναφέρθηκε στό ἐτήσιο προσκύνημα στόν ἱστορικό καί Ἁγιότοκο αὐτό τόπο καί κάλεσε τούς Καππαδόκες νά μήν ξεχνοῦν τή γῆ τῶν Πατέρων τους.

➤ Τριήμερη ἐπίσκεψη στή Φιλιππούπολη τῆς Βουλγαρίας, ἀπό 16 ἕως καί 18 Ἰουλίου, πραγματοποίησε ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρδολομαῖος, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως κ. Νικολάου, προκειμένου νά προεξάρχει στίς ἐκδηλώσεις γιά τόν ἑορτασμό τῆς Ἁγίας Μαρίνης, πολιούχου τῆς Φιλιππουπόλεως. Ὁ Παναγιώτατος χοροστάτησε κατά τήν ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ καί προέστη κατά τή Θ. Λειτουργία τῆς ἑορτῆς τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Μαρίνης στόν φερώνυμο Μητροπολιτικό Ναό, ἐνῶ κατά τήν παραμονή του στή Φιλιππούπολη, ἀνακυρήχθηκε σέ ἐπίτιμο Δημότη τῆς πόλεως, ἀναγορευθῆκε σέ ἐπίτιμο Διδάκτορα τοῦ Ἱατρικοῦ Πανεπιστημίου, παρακολούθησε συναυλία στό ἀρχαῖο θέατρο, ξεναγήθηκε στήν παλαιά πόλη, ἐπισκέφθηκε τόν Ἱ. Ναό Ἁγίων Κων/νου καί Ἑλένης καί τό Μουσεῖο τῆς Μεσαιωνικῆς ἱστορίας καί παρέστη σέ δεξίωση πού παρέδωσε πρός τιμῆν του ὁ Δήμαρχος τῆς πόλεως. Ὁ Πατριάρχης ἐπισκέφθηκε ἐπίσης τίς Ἱ. Μονές Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στό Μπάτσκοβο καί Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καί Δαμιανοῦ

στό Κούκλεν. Κατά τήν τελευταία ημέρα τής παραμονής του στή Βουλγαρία, μετέβη στή Σόφια καί συνάντησε τόν Μακ. Πατριάρχη Βουλγαρίας κ. Μάξιμο, γιά νά τόν εὐχαριστήσῃ, καθώς καί τήν περί αὐτόν Ἱεράν Σύνοδο, γιά τήν εὐκαιρία τής ἐπισκέψεώς του στή χώρα, καθώς καί τόν Πρόεδρον τής Δημοκρατίας τής Βουλγαρίας κ. Georgi Parvanov.

► Ἐδιμοτυπική ἐπίσκεψη στό νέο Νομάρχη τής Κων/πόλεως κ. Χουσεϊν Ἀβνί Μουτλού πραγματοποιήσε στίς 14 Αὐγούστου ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, προκειμένου νά ἐκφράσῃ, μέ τήν εὐκαιρία τής ἀνάληψης τῶν καθηκόντων του, τίς εὐχές τοῦ ἰδίου ἀλλά καί τής Ὁμογένειας τής Κων/πόλεως γιά ἐπιτυχία στό ἔργο του καί καρποφόρο θητεία. Ὁ νέος Νομάρχης τής Κων/πόλεως ἔδωσε τή διαβεβαίωση ὅτι θά ὑπηρετήσῃ ἀδιακρίτως ὅλους τους κατοίκους τής περιφέρειάς του. Ὁ Νομάρχης ἀνταπέδωσε τήν ἐπίσκεψη τοῦ Παναγιωτάτου ἐπισκεπτόμενος τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί τόν Προκαθήμενο αὐτοῦ τήν 15η Σεπτεμβρίου.

► Σέ κλίμα λαμπρότητας καί ἱερῆς συγκίνησης τήν Κυριακή 15 Αὐγούστου, ἑορτή τής Κοιμήσεως τής Θεοτόκου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἐτέλεσε, γιά πρώτη φορά μετά ἀπό 88 χρόνια, τή Θ. Λειτουργία στήν Ἱερά Μονή Παναγίας Σουμελά Τραπεζοῦντος, σύμβολο καί σημεῖο ἀναφορᾶς τοῦ ποντιακοῦ ἑλληνισμοῦ καί τῶν ἀπανταχοῦ Ποντίων. Στό προσκύνημα αὐτό καί στήν πανηγυρική Θ. Λειτουργία προσῆλθαν στήν ἱστορική Μονή χιλιάδες προσκυνητές ἀπό τήν Ἑλλάδα καί τό ἐξωτερικό, καθώς καί ἀπό τίς γειτονικές χώρες τής Ρωσίας, τής Οὐκρανίας καί τής Γεωργίας. Κατά τήν ὁμιλία του ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, μεταξύ τῶν ἄλλων σημαντικῶν καί συγκινητικῶν του λόγων, ἐξέφρασε τήν εὐχή καί προσευχή του, ὅπως ἡ Παναγία ἢ Σουμελιώτισσα, ἡ κυρία τοῦ Πόντου, νά εἶναι ἡ ἐγγύη-τρια καλύτερων ἡμερῶν γιά ὅλους τούς λαούς.

► Ἐπίσημη ἐπίσκεψη, ἀπό 16 ἕως καί 20 Αὐγούστου, στήν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τής Πολωνίας, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Μακ. Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας κ. Σάββα, πραγματοποιήσε ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος. Ἀμέσως μετά τήν ἀφίξή του ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης μετέβη στόν Καθεδρικό Ναό τής Ἁγίας Μαρίας τής Μαγδαληνῆς στή Βαρσοβία, ὅπου προέστη στήν ἐπίσημη Δοξολογία. Ὁ Μακ. Προκαθήμενος τής Πολωνικῆς Ἐκκλησίας στήν προσφώνησή του χαρακτήρισε τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη «διάδοχο καί συνεχιστή τῶν ἐκλεκτῶν καί ἀειμνήστων Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, ἀγίου

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καί πολλῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι συνέβαλον σημαντικῶς ἐπ' ἀγαθῶ τής Ἁγίας Ὁρθοδόξου Πίστεως». Στήν ἀντιφώνησή του ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀναφέρθηκε στούς δεσμούς τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καί στήν πρό 86 ἐτῶν χορήγηση τοῦ Αὐτοκεφάλου στήν Ἐκκλησία τής Πολωνίας ἀπό τή Μητέρα Ἐκκλησία τής Κων/πόλεως. Κατά τήν παραμονή του στήν Πολωνία ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης συναντήθηκε μέ τόν Πρόεδρο τής Πολωνικῆς Βουλῆς, ἐνῶ ἐπισκέφθηκε καί τό ὄρος Γκραμπάρκα, ὅπου συμμετεῖχε σέ ἑορταστικές ἐκδηλώσεις στό κατεξοχόν αὐτό τόπο λατρείας καί προσκυνήματος τῶν ὀρθοδόξων της Πολωνίας. Ἐπίσης σέ εἰδική τελετή τήν Παρασκευή 20/8 στό Καθολικό Πανεπιστήμιο τής πόλης Λούμπλιν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἀνακηρύχθηκε ἐπίτιμος διδάκτορας ὡς «ἐκπρόσωπος τής εἰρήνης καί τής συμφιλίωσης, τής θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τής ἀξιοπρέπειας καί τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς καί τής φροντίδας γιά τήν προστασία τοῦ περιβάλλοντος».

► Τήν γενέτειρά του Ἰμβρο ἐπισκέφθηκε, ἀπό 21 ἕως 24 Αὐγούστου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος. Τήν Κυριακή 22/8 ὁ Πατριάρχης χοροστάτησε κατά τήν Θ. Λειτουργία στόν Ἱ.Ν. Κοιμήσεως τής Θεοτόκου στό χωριό Γλυκύ. Τήν ἐπομένη, γιά τήν ἀπόδοση τής ἑορτῆς τής Κοιμήσεως, προεξήρχε τής Θ. Λειτουργίας στόν πανηγυρίζοντα Ἱ.Ν. τοῦ χωρίου τῶν Ἁγ. Θεοδώρων. Τήν 24η Αὐγούστου, παρουσία τοῦ Πατριάρχου καί πλήθους Ἰμβριῶν καί φίλων τής Ἰμβρου τελέσθηκαν, μέσα σέ κλίμα συγκίνησης, ἀπό τόν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀμερικῆς κ. Δημήτριο, τά Θυρανοίξια στό ἐξωκκλήσι τοῦ Ἁγ. Δημητρίου στή Σπηλιά τής Ἰμβρου.

► Ὑπό τήν προεδρείαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαῖου συνῆλθε, ἀπό 28 ἕως καί 30 Αὐγούστου, ἡ Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδος σέ τακτική συνεδρία, κατά τήν ὁποία, ψήφων κανονικῶν γενομένων στόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό, ἐξελέγη παμψηφεί ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Σασκατοῦν κ. Γεώργιος στή χηρεύουσα θέση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Winnipeg καί Μητροπολίτου Καναδά τής ἐκεῖ Οὐκρανικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πού ὑπάγεται στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Μέ τή συνεδρίαση αὐτή ἔληξε ἡ παροῦσα συνοδική περίοδος, γι' αὐτό καί στό τέλος ἔγινε ἀνταλλαγή προσφωνήσεων καί ἀντιφωνήσεων μεταξύ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Δέρκων κ. Κωνσταντίνου, ἐκ μέρους τῶν ἀποχωρούντων μελῶν τής Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου καί τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ - ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΕΣ-ΧΕΙΡΟΘΕΣΙΕΣ

► Τήν Κυριακή 27 Ιουνίου ο Σεβασμιώτατος τέλεσε τήν Θεία Λειτουργία στον Καθεδρικό ι. Ναό του Ευαγγελισμού τής Θεοτόκου και χειροτόνησε σέ Διάκονο τόν κ. Παναγιώτη Ήλία, στον οποίο έδωσε τό όνομα Ευάρεστος πρός τιμήν του εκ των Άγιων Δέκα των έν Κρήτη Μάρτυρος Ευαρέστου. Ο νέος Κληρικός χειροτονήθηκε Πρεσβύτερος τήν Κυριακή 18 Ιουλίου στον Ίερό Ναό Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Καλυδιών, άπ' όπου και κατάγεται, και τοποθετήθηκε ως Έφημέριος στην Ένορία Άγίου Γεωργίου Πλατανίων.

► Τήν Δευτέρα 12 Ιουλίου ο Σεβασμιώτατος χοροστάτησε κατά τόν πανηγυρικό Έσπερινό στην Ίερά Μονή Ταξιάρχου Μιχαήλ Καμυρι και άπένειμε τό όφίκκιο του Πρωτοπρεσβυτέρου στον Αιδεσιμολογιώτατο π. Βασίλειο Παπαθανασίου, άποσπασμένο κληρικό στην ύπηρεσία του Οίκου-μενικού Πατριαρχείου.

► Τήν Κυριακή 22 Αύγουστου τέλεσε τή Θεία Λειτουργία στον Ίερό Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Κρεμαστής και χειροτόνησε σέ Διάκονο τόν Αδελφό τής Ίεράς Μονής Θαρρίου Μοναχό Μιχαήλ, στον οποίο έδωσε τό όνομα Νείλος εις μνημόσυνον του άοιδίμου Μητροπολίτου Ρόδου Νείλου Μυρσινιώτου.

► Τήν Τρίτη 24 Αύγουστου, κατά τήν Άκολουθία του Έσπερινού στο Καθολικό τής Ίεράς Μονής Παναγίας Σκιαδενης τέλεσε τή μοναχική κουρά σέ μικρόσχημο Μοναχό του κ. Κωνσταντίνου Συμιακού, πτυχιούχου τής Στατιστικής Σχολής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, στον οποίο έδωσε τό όνομα Γεννάδιος εις μνημόσυνον του μακαριστου Προηγουμενου τής Ίεράς Μονής Άγκαράδου Γενναδίου Σταυρουλάκη. Ο νέος Μοναχός χειροτονήθηκε Διάκονος στο Καθολικό τής ως άνω Ίεράς Μονής τό Σάββατο 28 Αύγουστου.

ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ

Τό Πέμπτη 17 Ιουνίου ο Σεβασμιώτατος τέλεσε τά Έγκαίνια του Ίερού Ναου Άγίου Βασιλείου, Παρεκκλησίου τής Ένορίας Άγίου Ιωάννου Προδρόμου πόλεως Ρόδου. Ο Σεβασμιώτατος στην όμιλία

του έξηρε τήν μακρόχρονη προσφορά στήν ως άνω Ένορία του κτίτορος μακαριστού Βασιλείου Δημητράκη, τέλεσε μετά τό πέρας τής Θείας Λειτουργίας τό τεσσαρακονδήμερο μνημόσυνό του και έξέφρασε τήν ευαρέσκεια και τόν έπαινο τής Έκκλησίας στή σύζυγό του Μαρία Δημητράκη.

ΕΛΕΥΣΗ ΚΑΡΑΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΗΤΑ ΝΙΣΥΡΙΟΥ

Ίδιαίτερο πνευματικό γεγονός απέτέλεσε για τήν Μητρόπολή μας ή έλευση από τήν Ίερά Μονή Ίβήρων Αγίου Όρους τής τιμίας Κάρας του Αγίου Νεομάρτυρος Νικήτα του Νισυρίου.

Ή άγία Κάρα του Νεομάρτυρος μεταφέρθηκε στή Ρόδο από τόν Καθηγούμενο τής Ίερας Μονής των Ίβήρων πανοσιολογίωτα Αρχιμανδρίτη κ. Ναθαναήλ τό άπόγευμα τής Τρίτης 15 Ιουνίου. Ή επίσημη ύποδοχή πραγματοποιήθηκε στό Μανδράκι και στή συνέχεια μεταφέρθηκε μέ πομπή στόν Ίερό Καθεδρικό Ναό του Ευαγγελισμού, όπου έψάλη Δοξολογία και άκολούθησε Άγρυπνια. Ο Σεβασμιώτατος στήν προσφώνηση του έξηρε τό γεγο-

νός και ευχαρίστησε τόν Καθηγούμενο τής Ίερας Μονής των Ίβήρων. Τό άπόγευμα τής έπομένης ήμέρας, Τετάρτης 16 Ιουνίου, μεταφέρθηκε στήν Κω και τήν 20 Ιουνίου στήν γενέτειρα του Αγίου τήν Νίσυρο, όπου έτελέσθη πολυαρχιερατική Θεία Λειτουργία προεξάρχοντος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας και συλλειτουργούντων των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών Λέρου, Καλύμνου και Άστυπалаίας κ. Παΐσιου και Κώου και Νισύρου κ. Ναθαναήλ και του Θεοφιλεστάτου Έπισκόπου Άλικαρνασσού κ. Έμμανουήλ.

Ο ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΣ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης τήν Κυριακή 4 Ιουλίου μετέβη στό Άγιον Όρος κατόπιν προσκλήσεως τής Ίερας Μονής Διονυσίου και προέστη τής πανηγύρεως τής Έορτής του Γενεσίου του Τιμίου Προδρόμου. Κατά τό διάστημα τής εκεί παραμονής του επισκέφτηκε τήν Ίερά Κοινότητα, τίς Ίερες Μονές Ίβήρων, Κουτλουμουσίου, Σταυρονικήτα, Έσφιγμένου και Γρηγορίου, και τά κελιά Αγίου Νικολάου Μπουραζέρι και Αρχαγγέλων Καρυών.

ΕΥΑΡΕΣΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

► Τήν Πέμπτη τής Αναλήψεως (13 Μαΐου) πρό τής άπολύσεως τής Θείας Λειτουργίας στόν πανηγυρίζοντα Ίερό ένοριακό Ναό Αναλήψεως πόλεως Ρόδου ο Σεβασμιώτατος έξέφρασε τήν ευαρέσκεια τής Έκκλησίας και άπένειμε άναμνηστική «πλακέτα» στόν συνταξιοδοτηθέντα Έφημέριο τής Ένορίας π. Νικόλαο Ποντικίνα. Στήν προσφώνηση του έξηρε τήν πολύχρονη προσφορά του π. Νικολάου στήν τοπική μας Έκκλησία και τήν εκπαίδευση και τόνισε ιδιαίτερα τήν συμβολή του στήν άνέγερση του Ίεροϋ Ναού τής Αναλήψεως. Έκ μέρους τής Ένορίας μίλησε ο Προϊστάμενος τής Ένορίας Αρχιμανδρίτης Φανούριος Θολιώτης.

► Τήν Κυριακή 25 Ιουλίου ο Σεβασμιώτατος τέλεσε τήν Θεία Λειτουργία στόν Ίερό Ένοριακό Ναό Αγίου Γεωργίου Πλατανίων και παρουσίασε στους Ένορίτες τόν νέο Έφημέριο Πρεσβύτερο Ευάρεστο Ήλία. Μετά τό πέρας τής Θείας Λειτουργίας έξέφρασε τήν ευαρέσκεια και τόν έπαινο τής Έκκλησίας στόν συνταξιοδοτηθέντα Έφημέριο τής Ένορίας π. Δημήτριο Θεοδωράκη, στόν όποιο έπέδωσε τιμητική «πλακέτα». Στήν προσφώνηση του έξηρε τό ήθος, τήν μακρόχρονη και ύποδειγματική προσφορά στήν Έκκλησία του π. Δημητρίου και ευχήθηκε τά δέοντα.

ΕΟΡΤΕΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Η Έορτή της Κοιμήσεως της Ὑπεραγίας Θεοτόκου εορτάστηκε με ιδιαίτερη λαμπρότητα στους πανηγυρίζοντες Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Μητροπόλεως μας. Ὁ Σεβασμιώτατος χοροστάτησε κατὰ τὶς Ἀκολουθίες τῶν Παρακλήσεων πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο στὸν Ἱερό Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Κρεμαστῆς. Τὴν Παρασκευὴ 13 Αὐγούστου χοροστάτησε κατὰ τὸν Ὅρθρο καὶ προέστη τοῦ Ἐπιταφίου τῆς Παναγίας στὸν Ἱερό Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἰαλυσοῦ, συγχοροστατοῦντος τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Μπουρουντί καὶ Ρουάντας κ. Σάββα. Τὴν παραμονὴ τῆς Ἐορτῆς χοροστάτησε κατὰ τὸν πανηγυρικό Ἐσπερινό καὶ προέστη τοῦ Ἐπιταφίου τῆς Θεοτόκου στὸν Ἱερό Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Κρεμαστῆς, ἐνῶ τὴν κυριώνυμη ἡμέρα τέλεσε τὴν Θεία Λειτουργία στὸν Ἱερό Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἰαλυσοῦ, συλλειτουργοῦντος τοῦ Θεοφιλεστάτου ἁγίου Μπουρουντί.

Ὁ εορτασμός κορυφώθηκε κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἀποδόσεως τῆς Ἐορτῆς στὸν πανηγυρίζοντα Ἱερό Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου (Καθολικῆς) Κρεμαστῆς. Κατὰ τὸν πανηγυρικό Ἐσπερινό τὴν Κυριακὴ 22 Αὐγούστου χοροστάτησε καὶ κήρυξε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐλασσῶνος κ. Βασίλειος. Τὴν Δευτέρα 23 Αὐγούστου, κυριώνυμη ἡμέρα, χοροστάτησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαρτοῦμ κ. Ἐμμανουήλ, ὁ ὁποῖος καὶ κήρυξε κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία, τῆς ὁποίας προέστη ὁ

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἰταλίας καὶ Μελίτης κ. Γεννάδιος συλλειτουργοῦντων τῶν Σεβασμιωτῶν Μητροπολίτων Ἐλασσῶνος καὶ Χαρτοῦμ, τοῦ Θεοφιλεστάτου ἁγίου Μπουρουντί καὶ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου μας.

Ὁ Σεβασμιώτατος μετὰ τὸ πέρας τῆς πανηγυρικῆς Λιτανείας εὐχαρίστησε τοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς γιὰ τὴν τιμητικὴ συμμετοχὴ τους στὴν πανήγυρη, τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Ἀρχῶν γιὰ τὴν παρουσία τους καὶ τὸν Προϊστάμενο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀρχιμανδρίτη Μελίτωνα Μπέλλο γιὰ τὴν ἄριστη διοργάνωση τῶν λατρευτικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων στὸν ὡς ἄνω Ἱερό Ναό.

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΜΝΗΜΗΣ ΑΓΙΟΥ ΦΑΝΟΥΡΙΟΥ

Μετὰ τὴν συμμετοχὴ πλήθους πιστῶν καὶ τὴν παρουσία τῶν Ἀρχῶν ἡ τοπικὴ μας Ἐκκλησία πανηγύρισε τὴν μνήμη τοῦ προστάτου τῆς νήσου Ρόδου Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Φανουρίου, τὴν Παρασκευὴ 27 Αὐγούστου, στὸν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου στὴν παλαιὰ πόλη. Ὁ Σεβασμιώτατος χοροστάτησε κατὰ τὸν πανηγυρικό Ἐσπερινό καὶ προέστη τῆς Λιτανείας, στὴν ὁποία συμμετέσχε καὶ ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Μπουρουντί καὶ Ρουάντας κ. Σάββας. Τὴν κυριώνυμη ἡμέρα τῆς Μνήμης τοῦ Ἁγίου χοροστάτησε κατὰ τὸν Ὅρθρο καὶ τέλεσε τὴν Θεία Λειτουργία ὁ Θεοφιλέστατος ἅγιος Μπουρουντί.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΛΟΥΚΑΡΕΩΣ

Ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας ἐξεδόθησαν σὲ ἰδιαίτερο τόμο οἱ Ἀκολουθίες τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρου.

Πρόκειται γιὰ ἓνα καλαίσθητο βιβλίο 206 σελίδων τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας, τὸ ὁποῖο ἀφιερώνεται στὴν Αὐτοῦ Θειοστάτη Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟ, καὶ στὸ ὁποῖο προτάσσονται Γράμμα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ.κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ καὶ ἡ Πρᾶξις Ἁγιοκατατάξεως τοῦ Ἱερομάρτυρος Πατριάρχου. Στὸ βιβλίο περιέχονται οἱ Ἀκολουθίες (Προεόρτιος, κυριωνύμου ἡμέρας μνήμης καὶ μεδέορτος), Παρακλητικὸς Κανόνας, Χαριτιστήριοι Οἴκοι, Μακαριστάρια καὶ ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου, ἡ εἰσήγησις γιὰ τὴν ἁγιοκατάταξή του πρὸς τὴν Ἱερά Σύνοδο τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κέννας κ. Μακαρίου, ἄρθρο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Προικονήσου κ. Ἰωσήφ καὶ Μουσικὸ παράρτημα ἀπὸ τὸν Ἀρχιμ. Νεκτάριο Πάρη, Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

ΧΡΗΣΗ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΓΙΑΣΜΟΥ

Φυλλολογώντας τό Μικρό Εὐχολόγιο βρίσκει κανείς χρήση τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ σέ διάφορες περιπτώσεις πού σήμερα δέν γίνονται.

Ὅταν συμβεῖ καί βλάπτονται χωράφια ἢ κῆποι ἢ ἀμπέλια ἀπό ἔρπετά ἢ ἄλλα εἶδη (προφανῶς ἐδῶ ἐννοεῖ τὰ ἔντομα, π. χ. ἀκρίδες), τότε πρέπει νά γίνει θεία Λειτουργία, συγχρόνως νά εἶναι ἀναμμένη κανδήλα ἐνώπιον τῆς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Τρύφωνος ἢ τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου ἢ τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ τοῦ Λίβυος ἢ καί ὅλων μαζί. Μετά τή θεία Λειτουργία παίρνει ὁ ἱερέας λάδι ἀπό τήν κανδήλα καί νερό ἀπό τὰ Θεοφάνεια (δηλ. Μεγάλο Ἀγιασμό) καί ραντίζει σταυροειδῶς τό χωράφι ἢ τό ἀμπέλι ἢ τόν κῆπο λέγοντας κάποιες εὐχές.

Ὅταν πέσει σέ πηγάδι μιὰρο (δηλ. σαῦρες καί ἄλλα ἔρπετά) καί βρωμίσει τό νερό, ἀρχικά ἀφαιρεῖται νερό σαράντα κάδων. Μετά ἀνάπτονται τρία κεριά, θυμιάζει ὁ ἱερέας γύρω ἀπό τό πηγάδι καί ρίχνει σταυροειδῶς τρεῖς φορές μέσα στό πηγάδι νερό ἀπό τὰ Θεοφάνεια (δηλ. Μεγάλο Ἀγιασμό). Κατόπιν ὁ ἱερέας λέει δύο εὐχές μέ κατεύθυνση πρὸς τήν ἀνατολή. Τό ἴδιο γίνεται κι ὅταν μιανθεῖ πρόσφατα ἀγγεῖο κρασιοῦ, λαδιοῦ ἢ μελιοῦ.

Σήμερα δέν καταφεύγουμε στήν προστασία τοῦ Κυρίου καί στίς μεσιτείες τῶν ἁγίων, ἀλλά ἀλόγιστα χρησιμοποιοῦμε χημικά προϊόντα καί καταστρέφουμε τή φύση, τό περιβάλλον. Τί θαυμάσιο δά ἦταν νά κάναμε εἰδικές δεῖες Λειτουργίες καί ραντισμούς τῆς φύσης μέ Μεγάλο Ἀγιασμό γιά τήν μή καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος ἀπό τίς ποικίλες μολύνσεις τῆς βιομηχανικῆς ἐποχῆς μας. Ἐκεῖ νά παρακαλοῦσαμε τόν Θεό νά ἐπεμβαίνει θαυματουργικά καί νά ἀποτρέπει τό φυσικό κακό.

ΤΕΛΕΣΗ ΜΙΚΡΟΥ ΑΓΙΑΣΜΟΥ

Ὁ Μικρός Ἀγιασμός μπορεῖ νά τελεσθεῖ σέ πολλές περιπτώσεις, ὅπως στή θεμελίωση σπιτιοῦ, κατά τήν εἴσοδο σέ νέο σπίτι (εἰδικά ὅταν ἔχει ἤδη κατοικηθεῖ, γιατί πιθανόν νά ἔγιναν μεγάλες ἁμαρτίες καί ἐγκλήματα ἢ ἀκόμη καί τελετές μαγείας καί ἄλλων θρησκευτῶν), στήν ἐξόρυξη πηγαδιοῦ. Πολλές εὐχές τοῦ Μικροῦ Εὐχολογίου, ὅπως π. χ. ἡ εὐχή στήν κατασκευή πλοίου ἢ σκάφους, ἢ εὐχή στήν εὐλογία ποίμνης κλπ. μποροῦν νά ἐνσωματωθοῦν στόν Μικρό Ἀγιασμό.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει δεσμοθετήσῃ νά γίνεται Ἀγιασμός κάθε πρωτομηνιά, γιά νά τόν παίρνουν οἱ χριστιανοί στό σπίτι τους καί νά τόν χρησιμοποιοῦν. Ἐπειδή ὁ βυζαντινός αὐτοκράτορας κάθε μήνα ἔκανε στό παλάτι του Ἀγιασμό, γι' αὐτό λέγαν καί τό τροπάριο «Σῶσον Κύριε τόν λαόν σου καί εὐλόγησον τήν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατά βαρβάρων δωρούμενος...».

Ὁ Ἀγιασμός πρέπει νά παραμένει στό Εἰκονοστάσι καί εἰ δυνατόν νά τιμᾶται μέ ἀναμμένη καντήλα. Οἱ εὐλαβεῖς

χριστιανοί κάθε πρωί πίνουν Ἀγιασμό μετά τό ἀντίδωρο.

Ἀγιασμό εἶναι ἀνάγκη νά κάνουν οἱ ἀσθενεῖς πρῖν καταφυγοῦν στήν ἰατρική ἐπιστήμη. Ὁ Μικρός Ἀγιασμός καί στίς αἰτήσεις καί στίς εὐχές του ζητάει ἐπανεπιλημμένα ἀπό τόν Θεό ἴαση ἀπό κάθε ἀσθένεια, σωματική ἢ ψυχική. Καί οἱ κατεχόμενοι ἀπό ἀκάθαρτα πνεύματα χρειάζεται νά λάβουν Μικρό Ἀγιασμό. Σέ μία αἴτηση ζητάει ὁ ἱερέας ἀπό τόν Κύριο νά κάνει τό νερό «πάσης δυνάμεως ἀποτρεπτικόν». Οἱ δαιμονισμένοι, ὅταν ραντισθοῦν μέ Ἀγιασμό, ἄν καί δέν γνωρίζουν τήν εὐλογία τοῦ νεροῦ, ἀντιδρῶν καί φωνάζουν, ἢ ὅταν τοῦς δώσουν νά πιοῦν νερό μέ λίγο Ἀγιασμό, ἀντιδρῶν καί δέν τό πίνουν. Καλό εἶναι καί στή βασκανία νά χρησιμοποιεῖται Ἀγιασμός.

Ἡ Ἐκκλησία μας δέσπισε καί συντηήσεις τοῦ Μικροῦ Ἀγιασμοῦ γιά ποικίλες χρήσεις, ὅπως στήν ἔναρξη καί λήξη τῶν μαθημάτων στά σχολεῖα. Δυστυχῶς ὁ ἁγιασμός τῆς λήξεως ἀπραγεῖ. Ἐπίσης σχεδιάσθηκε Ἀγιασμός πού καλύπτει κάθε δραστηριότητα ἰδιωτική (ἀκολουθία ἐπί τῇ ἐνάρξει παντός ἰδιωτικοῦ ἔργου) καί κοινωφελή (ἀκολουθία ἐπί τῇ ἐνάρξει παντός κοινωφελοῦς ἔργου). Ἀκολουθίες εἰδικοῦ Ἀγιασμοῦ ὑπάρχουν γιά τή θεμελίωση σχολείου καί κάθε κτίσματος (κατάστημα, γραφεῖο, ἐργοστάσιο ...), γιά τὰ ἐγκαίνια φιλανθρωπικοῦ καταστήματος, γιά τὰ ἐγκαίνια ἀρδευτικῶν ἔργων, γιά τὰ ἐγκαίνια πλοίου καί γιά τὰ ἐγκαίνια νέου ὀχήματος.

Καλό εἶναι ὅλοι οἱ χριστιανοί νά γνωρίζουμε τήν ὑπαρξη αὐτῶν τῶν εἰδικῶν ἀκολουθιῶν καί νά τίς χρησιμοποιοῦμε.

Ο ΑΓΙΑΣΜΟΣ ΩΣ ΜΑΓΙΚΟ ΞΟΡΚΙ

Μερικοί δυστυχῶς, θεωροῦν τόν Ἀγιασμό ὡς μαγικό ξόρκι.

Ὁ Ἀγιασμός ὅπως καί κάθε ἄλλη ἁγιαστική πράξη τῆς Ἐκκλησίας μας δέν λειτουργεῖ μαγικά. Εἶναι ἐνισχυτικό δῶρο τοῦ Θεοῦ, στή δική μας προσπάθεια νά ἐνωθοῦμε μέ τόν Θεό, καί νά γίνουμε «κατά Χάριν Θεοί». Βοηθαί νά ξεπεράσουμε μέ μεγαλύτερο ψυχικό σθένος προβλήματα καί δυσκολίες τῆς ζωῆς, μᾶς προφυλάσσει ἀπό παγίδες τοῦ διαβόλου, ἀλλά μέ προϋπόθεση τό δικό μας πνευματικό ἀγώνα καί τή σχέση μας μέ τή ζωή καί τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν ἀδιαφοροῦμε γιά τὰ πνευματικά, δέν συμμετέχουμε στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας ἐνεργά, δέν καθαρίζουμε τήν ψυχή μας ἀπό τὰ σφάλματα, τὰ πάθη, τίς ἁμαρτίες, τότε καί ἡ δύναμη τοῦ Ἀγιασμοῦ εἶναι ἀνενεργή.

Ὁ Ἀγιασμός δέν βοηθαί μαγικά, ἀλλά ἔχει ἐνεργητική ἐπίδραση ὅταν συνοδεύεται ἀπό πνευματικό ἀγώνα.

Ἀρχιμ. Μ.Π.

